

Jong geleerd, jong gedaan

Onderzoek naar maatschappelijke stages als opstap naar
modern vrijwilligerswerk onder jongeren in Tiel

In opdracht van
de gemeente Tiel

Inhoudsopgave

SAMENVATTING		3
INLEIDING		7
HOOFDSTUK 1. BELEID EN CIJFERS		10
§ 1. Landelijk beleid		10
§ 2. Lokaal beleid		13
§ 3. Cijfers		18
HOOFDSTUK 2. STAGEBIEDERS EN ONDERSTEUNERS		21
§ 1. Motieven stagebieders		21
§ 2. Ondersteuning		22
§ 3. Werving		23
§ 4. Vormgeving		23
§ 5. Motivatie en inzet van stagiaires		26
§ 6. Werkzaamheden		27
§ 7. Begeleiding en afronding		28
§ 8. Effecten		30
§ 9. Succesvoorwaarden		30
§ 10. Bevorderen vrijwilligerswerk onder jongeren		33
§ 11. Nieuwe vormen van vrijwilligerswerk voor jongeren		34
§ 12. Conclusie		35
HOOFDSTUK 3. JONGEREN		38
§ 1. Enquête		38
§ 2. Groepsgesprekken havo-leerlingen		56
§ 3. Groepsgesprekken vmbo-leerlingen		62
HOOFDSTUK 4. CONCLUSIES EN ADVIEZEN		66
§ 1. Conclusies en consequenties		66
§ 2. Voorstel voor praktijkmethodiek van ondersteuners		69
BIJLAGEN		
1. Literatuur jeugd en vrijwilligerswerk		72
2. Lijst van respondenten		77
3. Taakverdeling		78
4. Criteria voor een stageplek		82
5. Literatuur en documentatie		83

SAMENVATTING

Inleiding

Vanaf het schooljaar 2011-2012 is de maatschappelijke stage (MaS) verplicht voor leerlingen die dat schooljaar instromen in het praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo. De MaS duurt voor alle schooltypen minimaal 30 uur. Door de MaS worden jongeren meer betrokken bij de maatschappij en worden ze bewust van de positieve invloed die zij op hun directe omgeving kunnen hebben. In Tiel zijn de gemeente en het RSG Lingecollege verantwoordelijk voor de realisatie van maatschappelijke stages. Zij worden hierbij ondersteund door de maatschappelijke stagemakelaar.

Op verzoek van de gemeente Tiel is onderzocht onder welke voorwaarden jongeren die ervaring hebben opgedaan met maatschappelijke stages bereid zijn door te gaan met vrijwilligerswerk. Ruim 250 jongeren en 15 professionals die vanuit school of een stageaanbieder betrokken zijn bij MaS zijn ondervraagd door onderzoeksbureau Noorda en Co in de periode augustus t/m november 2011.

De belangrijkste conclusies en aanbevelingen luiden als volgt:

Conclusies

1. Aantrekkelijke maatschappelijke stages bevorderen vrijwilligerswerk

Uit het onderzoek blijkt dat als de maatschappelijke stage bevalt, jongeren sneller geneigd zijn in de toekomst vrijwilligerswerk te doen. Ook het omgekeerde is waar. Hoe minder een maatschappelijke stage bevalt, des te groter is de kans dat jongeren in de toekomst zich afzijdig houden van vrijwilligerswerk. Hier is nog een wereld te winnen als met de volgende punten rekening wordt gehouden:

- Scholen kunnen meer interesse tonen voor het verloop van maatschappelijke stages.
- De maatschappelijke stages van veel leerlingen zijn versnipperd in vele enkele uurtjes per dag.
- Bij te veel stagebiedende organisaties is te weinig begeleiding inzetbaar.
- Jongeren zijn soms genoodzaakt stages te zoeken die niet goed aansluiten bij hun wensen.
- Jongeren vinden de stage leuker als het hen wat oplevert (waardering of beloning), hier moet meer oog voor zijn.
- Bij jongeren die een stage hebben geregeld via school of de stagemarkt, is de kans groter dat de stage minder goed bevalt. Jongeren moeten dus meer gestimuleerd worden om zelf een goede stageplek te vinden.

2. Gebrek aan tijd en eigen initiatief zijn obstakels voor vrijwilligerswerk

Jongeren vinden vrijwilligerswerk belangrijk, maar een gebrek aan tijd en eigen initiatief weerhoudt hen ervan vrijwilligerswerk te doen. Deze obstakels kunnen weggehaald worden door jongeren actief te vragen een enkele keer vrijwilligerswerk te komen doen.

3. Jongeren hebben specifieke wensen ten aanzien van vrijwilligerswerk

Stagebieders moeten op de hoogte zijn van de wensen van jongeren en hun stageaanbod hier op aanpassen. Belangrijk is vooral dat de werkzaamheden aansluiten bij de interesses van jongeren en dat jongeren de werkzaamheden kunnen uitvoeren met anderen, liefst leeftijdsgenoten. Daarnaast willen jongeren waardering krijgen voor hun inzet en is het belangrijk dat hun werk nuttig en afwisselend is. Vrijwilligerswerk wordt daarnaast aantrekkelijker wanneer de taken duidelijk zijn en toewerken naar een zichtbaar resultaat. Jongeren vinden het verder handig als ze hun tijd zelf mogen indelen.

Aanbevelingen

Veel jongeren hebben het naar hun zin op hun maatschappelijke stage, maar er is nog veel voor verbetering vatbaar.

1. Verbeteringen bij scholen

Van de kant van de school is meer aandacht nodig voor de volgende zaken:

- Heldere voorbereiding van leerlingen op de maatschappelijke stage
- Meer aansluiting van een maatschappelijke stage op interesses van jongeren
- Laat leerlingen zoveel mogelijk zelf een stage zoeken
- Enthousiasmeer leerlingen door als team van docenten ook enthousiast te zijn
- Jongeren informeren over vrijwilligerswerk bij stageaanbieder en elders
- Duidelijkheid over voorwaarden afronding maatschappelijke stage
- Verwachtingen naar stagebieders uitspreken
- Interesse tonen bij stagebieders over verloop van maatschappelijke stages
- Oog voor kwaliteit van maatschappelijke stages
- Maatwerk voor leerlingen die dat nodig hebben

2. Verbeteringen bij stagebieders

- Sluit aan op de behoeften van jongeren aan begeleiding en de te verrichten werkzaamheden
- Vraag na afloop van maatschappelijke stage aan stagiaire om te blijven
- Stel ondergrens aan aantal uren maatschappelijke stage per dag, zodat de organisatie daar wat aan heeft en de stagiaire er ook meer van opsteekt
- Beter afwegen hoeveel leerlingen de organisatie tegelijk kan begeleiden

3. Verbeteringen bij vrijwilligersorganisaties

- Op de hoogte zijn van de wensen van leerlingen en aanbod hier op aanpassen.
- Aanbod aanpassen op incidentele klussen en niet op structurele inzet.
- Leveren van maatwerk met uitdagende moeilijkheidsgraad van werkzaamheden, aansluiting op interesses van jongeren, voldoende begeleiding en passende werktijden

4. Verbeteringen bij ondersteuners als stagemakelaar en vrijwilligerssteunpunt

- Jongeren informeren over vrijwilligerswerk en de verscheidenheid daarvan
- Stagebieders informeren over het werken met jongeren
- Vraag en aanbod voor flexpool organiseren bij vrijwilligerssteunpunt
- Jongeren informeren over flexpool en andere vormen van vrijwilligerswerk
- Gezamenlijke behoeftepeiling naar jonge vrijwilligers onder organisaties
- Gezamenlijke behoeftepeiling naar flexpool onder organisaties
- Gezamenlijke behoeftepeiling naar flexpool onder jongeren

5. Belang van maatschappelijke stage voor bevordering van vrijwilligerswerk

Het moet helder zijn dat een zinvolle en aantrekkelijke maatschappelijke stage voor leerlingen van het voortgezet onderwijs een impuls kan geven aan het vrijwilligerswerk onder jongeren. Verzilveren van dat belang vraagt om enthousiaste medewerking van alle betrokken partijen, van scholen en stageaanbieders tot en met stagemakelaar en vrijwilligerscentrale.

6. Behoeftetepeiling naar interessante maatschappelijke stages

Nodig is een jaarlijkse behoeftepeiling door ondersteuners naar de inhoudelijke en voorwaardelijke wensen van jongeren ten aanzien van maatschappelijke stages.

7. Goede voorlichting over maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk

De school moet beginnen met goede algemene voorlichting over maatschappelijke stages en mogelijkheden voor vrijwilligerswerk. Helderheid over concrete zaken als nut, rechten en plichten, en mogelijke stageplaatsen is van even groot belang als het uitstralen van enthousiasme voor maatschappelijke stages door de school en andere betrokken partners. Voorlichting in klassenverband en op een stagemarkt met behulp van ondersteuners is de moeite waard.

8. Flexpool voor jonge vrijwilligers

Het potentieel van jongeren dat in principe animo heeft voor het vrijwilligerschap kan verder worden aangeboord door minder tijdrovende en afwisselende vrijwilligersdiensten mogelijk te maken. Een flexpool of 'uitzendbureau voor vrijwilligerswerk' voor jongeren die in het kader van een maatschappelijke stage hun eerste ervaring in vrijwilligerswerk hebben opgedaan is daarvoor een geschikte vorm.

8. Onderdeel van lokaal jeugdbeleid

Maatschappelijke stages en het bevorderen van vrijwilligerswerk zouden een actief onderstel van lokaal jeugdbeleid moeten zijn om verschillende redenen. In de eerste plaats kan het betrekken van belangrijke partners van lokaal jeugdbeleid een versterking van maatschappelijke stages en vrijwilligerswerk onder jongeren met zich meebrengen. Verder is het zo dat het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid van jongeren als achterliggend doel van maatschappelijke stages beter is te regelen als het breed gedragen wordt door de gemeenschap waar jongeren deel van uitmaken. Dit ook indachtig het spreekwoord: It takes a village to raise a child.

Inleiding

Dit rapport beschrijft de uitkomsten van een onderzoek naar voorwaarden voor duurzaam vrijwilligerswerk onder jongeren die ervaring hebben opgedaan met maatschappelijke stages in Tiel. Het onderzoek is in opdracht van de gemeente Tiel uitgevoerd door Noorda en Co in de periode augustus t/m november 2011.

Toelichting

In het kader van 2011 als Europees Jaar van het Vrijwilligerswerk heeft de gemeente Tiel besloten na te gaan welke lokale mogelijkheden er zijn om het vrijwilligerswerk onder jongeren duurzaam te versterken.

Achtergrond is de constatering dat in onze veranderende moderne samenleving de inzet van vrijwilligers niet meer zo vanzelfsprekend is als vroeger. Volwassenen hebben door drukte minder tijd voor vrijwilligerswerk en van jongeren bestaat de indruk dat zij minder interesse hebben voor het zich vrijwillig inzetten voor maatschappelijke doeleinden. De nieuwe trend is dat de incidentele vrijwilligersklus aan populariteit wint. Jongeren zijn nog wel te porren voor eenmalige activiteit of kortdurende inzet, maar zij verbinden zich niet snel voor langere tijd aan een organisatie. Men wil vaak wel wat voor een ander doen wat betekenisvol is en waar plezier aan te beleven is, maar zich daarbij niet al te veel vastleggen.

Daarnaast speelt mee dat het belang van vrijwilligerswerk in deze tijd steeds groter wordt door afslanking van de verzorgingsstaat en toenemende nadruk op de civil society. Dat daar ook mogelijkheden voor zijn in het maatschappelijk middenveld blijkt uit het feit dat er in de afgelopen jaren voortdurende nieuwe vrijwilligersinitiatieven opkomen, zoals blijkt uit voorbeelden als mentoraatprojecten voor risicoleerlingen (maatjesprojecten) en initiatieven op het gebied van opvoedingsondersteuning (Home-Start).

Voorgesteld is het onderzoek te richten op de doelgroep van jeugd die specifiek deelneemt aan maatschappelijke stages in Tiel of dit kort geleden heeft gedaan. De belangstelling gaat uit naar de randvoorwaarden die deze jeugd stelt om vrijwilligerswerk te doen. Aansluitend wordt deze kennis gebruikt om in samenspraak met de maatschappelijke stagemakelaar en het vrijwilligerssteunpunt van Mozaïek Welzijnsdiensten in Tiel te komen tot een methodiek die deelnemers aan maatschappelijke stages prikkelt zich beschikbaar te stellen voor het doen van vrijwilligerswerk.

Vraagstelling

De vraagstelling bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Onder welke methodische en organisatorische randvoorwaarden zijn jongeren die ervaring hebben met maatschappelijke stages in Tiel bereid vrijwilligerswerk te doen?

Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar de aspecten van duur van de vrijwillige inzet, werving, begeleiding, scholing, immateriële en materiële waardering, en voorwaarden voor praktische ondersteuning.

2. Welke methodische consequenties hebben de uitkomsten van het onderzoek voor de inzet van de maatschappelijke stagemakelaar en het vrijwilligerssteunpunt van Mozaïek Welzijndiensten in Tiel ten aanzien van de doelgroep?
3. Hoe zou deze methodiek bij genoemde begeleidingsinstanties gerealiseerd kunnen worden?

Verantwoording

De onderzoeksvragen zijn beantwoord door middel van analyse van relevante documenten, een enquête onder leerlingen uit Tiel met ervaring in maatschappelijke stage (N=240), diepte-interviews met jongeren (N=17) en diepte-interviews met sleutelfiguren (N=15). Meer informatie over literatuur en respondenten is opgenomen in bijlagen 1 en 2.

Door bestaande relevante documentatie en cijfermateriaal te analyseren is een beeld verkregen van de aard en omvang van het vrijwilligerspotentieel onder de doelgroep van jongeren in de gemeente Tiel. Daarnaast zijn via deze weg algemene kwalitatieve trends in vrijwilligerswerk voor jeugd opgespoord.

Dit informatiemateriaal is verder benut voor het opstellen van de itemlijst voor de enquête en de semigestructureerde diepte-interviews met jongeren en professionals. De verzamelde informatie is na analyse systematisch verwerkt en beschreven in een conceptrapport. Een voorstel voor een praktische methodiek ten behoeve van vrijwilligerswerk voor jongeren die een maatschappelijke stages hebben gevolgd maakt daar deel van uit.

Dit conceptrapport wordt uitgebreid besproken met de opdrachtgever. Op basis van op- en aanmerkingen wordt een definitief eindrapport geproduceerd.

Inhoud

Het rapport begint met een uiteenzetting over het overheidsbeleid inzake maatschappelijke stages of MaS zoals het afgekort wordt genoemd en cijfers over vrijwilligerswerk (hoofdstuk 1). Vervolgens is een beeld geschetst van meningen over allerlei facetten van maatschappelijke stages van organisaties die hiervoor ruimte bieden of begeleidend in optreden, zoals werving, samenwerking en inhoudelijke begeleiding (hoofdstuk 2).

Dan komen uitgebreid de jongeren aan het woord die ervaring hebben opgedaan met maatschappelijke stage. Hoe hebben zij een stageplek gevonden, wat zijn hun ervaringen en bovenal: willen zij verder gaan met vrijwilligerswerk en hoe dan (hoofdstuk 3).

Conclusies en consequenties van deze ervaringen zijn uitgewerkt in methodische en organisatorische randvoorwaarden en een voorstel voor praktische methodiek van stagemakelaar en vrijwilligerssteunpunt bij de organisatie van maatschappelijke stages en mogelijkheden voor vrijwilligerswerk voor jongeren in de gemeente Tiel (hoofdstuk 4).

Bedankt

Alle jongeren die zijn gesproken en die hebben meegedaan aan de enquête worden van harte bedankt voor hun medewerking. Ook professionals van gemeente, voorzieningen en stagebieders bedanken wij voor hun inzichten en tips. Daarnaast

willen we het RSG Lingecollege nadrukkelijk bedanken voor de inzet om dit onderzoek mogelijk te maken.

We hopen dat dit onderzoek een bijdrage levert aan het bevorderen van een goede lokale verstandhouding tussen jongeren in Tiel en maatschappelijke organisaties die baat hebben bij de vrijwillige inzet van jongeren via maatschappelijke stages en vrijwilligerswerk.

Amsterdam, februari 2012

Janina Sybesma
Jaap Noorda

Hoofdstuk 1. Beleid en cijfers

Inleiding

In dit hoofdstuk gaat het over het beleid ten aanzien van maatschappelijke stages vanuit de rijksoverheid (§ 1) en vanuit de gemeente Tiel (§ 2). Daarbij is uitgegaan van informatie uit beleidsdocumenten en interviews met vertegenwoordigers van betrokken instanties en organisaties.

Verder is een onderbouwde schatting gemaakt van het aantal jongeren dat is betrokken bij een of andere vorm van vrijwilligerswerk in Tiel (§ 3).

§ 1. Landelijk beleid

De Tweede Kamer heeft op 26 april 2011 ingestemd met een wijziging van de ‘Wet op het voortgezet onderwijs’, die invoering van de maatschappelijke stage verplicht stelt. Ook de Eerste Kamer heeft met het voorstel ingestemd. Vanaf het schooljaar 2011-2012 is de maatschappelijke stage (MaS) daardoor verplicht voor leerlingen die dat schooljaar instromen in het praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo. De maatschappelijke stage duurt voor alle schooltypen minimaal 30 uur.¹

Een belangrijke reden om dit zo te regelen is dat de overheid jongeren graag meer wil betrekken bij de maatschappij en hen bewust wil maken van de positieve invloed die zij op hun directe omgeving kunnen hebben. Jongeren leren op deze wijze hun omgeving op een andere manier kennen en maken kennis met het nut en de noodzaak van vrijwilligerswerk.

Dat is nodig om dat jongeren de afgelopen jaren steeds individueler zijn gaan leven en zij nauwelijks meer in aanraking komen met vrijwilligerswerk. Het onderwijs biedt via de maatschappelijke stage jongeren tijdens hun schooltijd een eerste kennismaking om op een onbetaalde wijze een bijdrage te leveren aan de samenleving. Deze kennismaking versterkt een belangrijke taak van het onderwijs, namelijk het voorbereiden van leerlingen op hun latere rol in de maatschappij.²

Voorwaarden

Bij de organisatie van maatschappelijke stages moet rekening worden gehouden met meerdere voorwaarden.

Duur en invulling

Maatschappelijke stage is een verplicht onderdeel van de 1.000 uur onderwijstijd die scholen moeten invullen. Er is een verschil tussen onderwijstijd en schooltijd. De school bepaalt of de stage binnen of buiten schooltijd plaatsvindt. De school beslist ook in welk jaar zij de maatschappelijke stage aanbiedt aan leerlingen. Het is mogelijk om de 30 uur maatschappelijke stage waartoe de leerlingen verplicht zijn over meerdere jaren te verspreiden of over meerdere stagebieders. Leerlingen mogen als vrijwilliger blijven werken op hun stageplek als hun stage is afgelopen. Maar ze

¹ Bron: www.rijksoverheid.nl.

² Bron: www.maatschappelijkestage.nl.

zijn dan geen stageleerling meer, maar vrijwilliger. De school is dan ook niet meer verantwoordelijk.

Verplichting

Scholen die maatschappelijke stage hebben opgenomen in het curriculum, kunnen leerlingen verplichten om stage te lopen. De stage is dan namelijk een vast onderdeel van het onderwijsprogramma, net als toetsen en excursies. Leerlingen en ouders die ernstige bezwaren hebben tegen een bepaalde stage, kunnen met de school overleggen of een andere stage mogelijk is. Uiteindelijk beslist de school of een leerling een maatschappelijke stage moet doen.

Leerlingen in het speciaal voortgezet onderwijs zijn niet verplicht een maatschappelijke stage te lopen. Het speciaal voortgezet onderwijs wordt betaald vanuit het budget voor Primair Onderwijs. Leerlingen die met een leerling-gebonden financiering (LGF) regulier voortgezet onderwijs volgen, moeten wel een maatschappelijke stage lopen.

Stageovereenkomst

Vanaf het schooljaar 2011-2012 is een stageovereenkomst verplicht. In deze overeenkomst moeten in elk geval de volgende punten opgenomen zijn:

- Naam en contactgegevens van school, leerling, ouders en stagebieder
- Duur van de stage: aanvang, einddatum en tijden van de activiteiten
- Leeractiviteiten die de leerling bij de stagebieder gaat ontplooiën
- Begeleidingsafspraken
- De regeling van de verzekering van de leerling
- Handtekeningen van school, stagebieder en ouders

Toezicht door onderwijsinspectie

Als de maatschappelijke stage verplicht is, zal de onderwijsinspectie toezicht houden. Gecontroleerd wordt of maatschappelijke stage in de schoolgids staat, of er een stageovereenkomst is en of leerlingen voldoende uren stagelopen. Ook controleert de inspectie of de maatschappelijke stage een onderdeel is van de eisen met betrekking tot het eindexamen. Scholen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de maatschappelijke stage.

Arbo-wet

Kinderen van 14 jaar en ouder mogen volgens de Arbo-wet stage lopen, zolang het gaat om licht, niet-industrieel werk. In het onderdeel van de wet is met betrekking tot de maatschappelijke stage een verruiming van de Arbeidstijdenwet meegenomen om ook 13-jarigen in de gelegenheid te stellen een maatschappelijke stage te lopen buiten de schooltijden om.

Verklaring Omtrent Gedrag

De school is niet wettelijk verplicht om aan een stagebieder een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) te vragen, maar mag dit wel doen. Hier zijn kosten aan verbonden. Of een school dit doet wordt overgelaten aan de inschatting van de school. De duurzaamheid van de relatie, de mate van één op één contact en afhankelijkheid

tussen leerling en vrijwilliger kunnen hiervoor bepalend zijn. Een VOG geeft alleen inzicht in of desbetreffende persoon in de justitiële documentatie voorkomt inzake een strafbaar feit. Dat kan zijn omdat de persoon verdacht is en tegen hem of haar een strafrechtelijk onderzoek loopt tot en met een seponering of een onherroepelijke veroordeling.³

Richtlijnen voor stageplaatsen

Scholen hebben de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat alle leerlingen een geschikte maatschappelijke stage volgen en begeleiden hen in de keuze van een stage. De school bepaalt of een stageplaats geschikt is. Lokale stagemakelaars en stagebieders kunnen uiteraard wel meedenken over leuke en goede stageplaatsen. Bij het zoeken naar of creëren van stageplaatsen gelden meerdere richtlijnen.

Non-profitorganisatie of maatschappelijk project

Een leerling doet een maatschappelijke stage voor of binnen een vrijwilligersorganisatie, een professionele non-profitorganisatie of bij een maatschappelijke activiteit van burgers. Het kan hierbij gaan om landelijke organisaties als Rode Kruis of Jantje Beton of lokale instellingen als verzorgingstehuizen, buurthuizen, sportclubs of een kinderboerderij.⁴

Daarnaast is het mogelijk stage te lopen bij mensen die hulpbehoevend zijn in het kader van mantelzorg. Het kan dan om eenvoudige taken gaan zoals een boodschap doen, knutselen met de kinderen of de hond uitlaten.

Stages bij organisaties of bedrijven met een winstoogmerk zijn niet toegestaan, tenzij de maatschappelijke stage plaatsvindt bij een maatschappelijk project van dit bedrijf (maatschappelijk betrokken ondernemen).

Soms zet een school ook zelf een activiteit op, zoals een bezorgservice voor boodschappen voor ouderen, een schoolrestaurant of het opknappen van een speeltuin in de buurt.

Helpen van een ander

Een maatschappelijke stage doe je voor een ander. Leerlingen ontdekken dat ze anderen kunnen helpen en dat mensen met wie ze normaal geen contact hebben, leuk, interessant en aardig blijken te zijn. Denk aan zieke of oudere mensen, kinderen, gehandicapten of asielzoekers.

Er is een belangrijk verschil tussen de maatschappelijke stage en een beroepsgerichte stage. De beroepsgerichte stage staat in het teken van een toekomstig beroep. Bij een maatschappelijke stage gaat het om persoonlijke ontwikkeling op het gebied van maatschappelijke betrokkenheid.

Onbetaald

Een leerling krijgt geen geld voor maatschappelijke stage. Het gaat om vrijwilligerswerk.⁵

³ Bron: www.maatschappelijkestage.nl

⁴ Bron: www.maatschappelijkestage.nl

⁵ Bron: www.maatschappelijkestage.nl

Bekostiging

Ter compensatie van de kosten die scholen maken heeft het ministerie van OCW voor het schooljaar 2011-2012 ruim 51 miljoen euro gereserveerd. Scholen krijgen deze vergoeding via de lumpsum uitgekeerd.⁶

§ 2. Lokaal beleid

Nadat de maatschappelijke stage wettelijk verplicht is gesteld, heeft de gemeente Tiel het '*Plan van aanpak, maatschappelijke stages in Tiel*' opgesteld. Dit beleidsdocument moet gezien worden als 'groeidocument' en wordt aan het einde van het schooljaar geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. De gemeente streeft naar een goed werkende organisatie die het mogelijk maakt om elke stagiaire aan een maatschappelijke stage te helpen. Verder moeten maatschappelijke organisaties ondersteund worden bij het creëren van stageplekken.

In het plan van aanpak staat beschreven hoe de verschillende verantwoordelijkheden verdeeld zijn over de samenwerkingspartners en wat de gemeente en de scholen willen bereiken met de maatschappelijke stages.

De gemeente heeft als uitgangspunt dat eerst voldaan moet worden aan de wettelijke verplichtingen met betrekking tot maatschappelijke stages. Daarna worden meer kwaliteitseisen gesteld.

Bij de uitwerking van het plan van aanpak zijn voor de gemeente de volgende elementen van belang:

1. De gemeente ziet de maatschappelijke stagiair als vrijwilliger van de toekomst. Het is dus belangrijk dat er gewerkt wordt aan 'verankering'.
2. Bij maatschappelijke stages wordt verbinding gezocht met verschillende beleidsvelden. Zo bestaat de wens deze stage te verbinden aan activiteiten voor de Brede School in Tiel Oost. Hierbij moet gedacht worden aan sportactiviteiten en naschoolse activiteiten. Deze activiteiten vinden plaats in de school, maar ook op wijkniveau om de sociale cohesie in de wijk te versterken. Wanneer leerlingen uit Tiel Oost activiteiten in hun wijk organiseren, is de verwachting dat hun ouders ook meer betrokken raken.
3. In de toekomst zal er meer aandacht zijn voor de kwaliteit van de stages. Nu is het zo dat relatief veel leerlingen bij de eigen sportclub klusjesachtige activiteiten uitvoeren, waarvan het leereffect niet al te hoog is. Verenigingen zullen meer mogelijkheden moeten zoeken om de stages een meer toegevoegde waarde te geven. Deze omslag kost tijd. Bij voorkeur moeten jongeren stage lopen in sectoren waar het gaat om versterking van maatschappelijke samenhang.
4. Einde schooljaar zal het stageaanbod worden geëvalueerd om van de eerste ervaringen te kunnen leren. Belangrijk daarbij is ook op zoek te gaan naar nieuwe stagemogelijkheden. Jongeren zouden bijvoorbeeld in de vorm van brainstormsessies hun voorkeur voor stageplaatsen kenbaar kunnen maken. Dit voedt de stagemakelaar die vervolgens samen met stagebieders kan bezien of dit soort stageplekken gecreëerd kan worden.

⁶ Bron: www.rijksoverheid.nl

Betrokken partijen

Wettelijk gezien zijn gemeente en scholen verantwoordelijk voor de realisatie van maatschappelijke stages. Zij kunnen hiervoor ter ondersteuning een andere partij inschakelen die stagebieders werft en de match met leerlingen tot stand brengt. In Tiel heeft de maatschappelijke stagemakelaar deze rol op zich genomen. Om een goede samenwerking te bewerkstelligen is een stuurgroep ingesteld, bestaande uit de ambtelijke vertegenwoordiger van de gemeente (tevens voorzitter van de stuurgroep), de coördinatoren voor maatschappelijke stages van de drie locaties van de betrokken school voor voortgezet onderwijs, te weten het RSG Lingecollege, en de MaS-makelaar.⁷

De gemeente heeft de regierol. Er is een gemeentelijke stuurgroep ingesteld. Daarnaast zijn randvoorwaarden geregeld voor de verdere ontwikkeling van de makelaarsfunctie. De gemeente heeft gekozen voor regie op afstand. De scholen en de stagemakelaar zetten vooral de grote lijnen uit en de gemeente treedt hierbij op als gesprekspartner. Wanneer aan wettelijke verplichtingen is voldaan, zal de gemeente meer belang gaan hechten aan de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de stages.⁸

In de gemeente Tiel verzorgt het RSG Lingecollege het voortgezet onderwijs. Dat gebeurt op drie locaties, een havo/vwo-locatie, een vmbo-locatie en een locatie voor praktijk onderwijs. Op de twee eerstgenoemde locaties wordt sinds het begin van het schooljaar 2010-2011 ervaring met maatschappelijke stage opgedaan, maar binnen het praktijkonderwijs nog niet. Bij deze laatste onderwijsvorm vergt dat meer begeleiding en een specifieke aanpak.

Om deze reden is in overleg met de gemeente Tiel en de MaS-coördinator van deze locatie besloten de maatschappelijke stage voor leerlingen van het praktijkonderwijs buiten beschouwing te laten in dit onderzoek.

De scholen zijn verantwoordelijk voor de voorbereiding en reflectie van leerlingen, stagebegeleiding en bemiddeling in afstemming met de stagemakelaar. Scholen moeten bijvoorbeeld de stageplekken van de leerlingen goedkeuren en leerlingen en ouders informeren over MaS.

De interne organisatie is op schoollocaties verschillend geregeld. Op de vmbo-locatie is de klassenmentor de eerste aanspreekpersoon voor de leerling, vervolgens een coördinator en tot slot de projectleider van de MaS. Op de havo/vwo-locatie hebben de klassenmentoren geen taak in de maatschappelijke stages. Twee coördinatoren zijn de aanspreekpersonen voor de leerlingen en eventueel de projectleider.

Bij de introductie van maatschappelijke stages in Tiel een aantal jaren geleden organiseerde het vrijwilligerssteunpunt van Mozaïek de maatschappelijke stages. Sinds november 2011 is deze functie ondergebracht bij een andere organisatie in de vorm van de aparte functie van stagemakelaar. De samenwerking tussen deze nieuwe organisatie (Sportfriends) en het vrijwilligerssteunpunt van Mozaïek moet echter in tact blijven.

⁷ Plan van Aanpak. Maatschappelijke stages in Tiel, maart 2011.

⁸ Zie bijlage 3 voor de taakverdeling tussen de betrokken partijen

De stagemakelaar ondersteunt alle betrokken partijen en met name de stagebieders. Deze functionaris informeert de stagebieders, gaat op zoek naar stageplekken en brengt vraag en aanbod van stageplekken bij elkaar.⁹

Het grootste verschil tussen de huidige en oude functie is dat de huidige stagemakelaar de verantwoordelijkheid voor de leerlingen teruglegt bij de scholen en bemiddelingsproblemen niet oppakt. De stagemakelaar was in het verleden actief in het matchen van leerlingen en organisaties. Nu moeten leerlingen zich tot de school wenden wanneer zij geen stageplek kunnen vinden. De stagemakelaar is namelijk vooral bedoeld voor het ondersteunen van de organisaties.

Het vrijwilligerssteunpunt ondersteunt (potentiële) vrijwilligers, vrijwilligersorganisaties en maatschappelijke organisaties die werken met vrijwilligers door middel van informatie en advies, deskundigheidsbevordering, promotie van vrijwilligerswerk en het werven van vrijwilligers via de digitale vacaturebank. In contacten met de organisaties informeert de coördinator de organisaties over maatschappelijke stages en geeft hen een informatiepakketje over maatschappelijke stages (MaS). In de nieuwsbrief en op de website van het vrijwilligerssteunpunt wordt ook aandacht aan de maatschappelijke stage besteed. De stagemakelaar en het vrijwilligerssteunpunt hebben grotendeels met dezelfde organisaties te maken. Daarom is er periodiek een uitwisselingsoverleg tussen de stagemakelaar en de coördinator van het vrijwilligerssteunpunt waarin zij elkaar op de hoogte stellen van elkaars activiteiten.

De stagemakelaar heeft 62 organisaties in een bestand staan die maatschappelijke stages aanbieden of dit in het verleden hebben gedaan. In 2011 waren 31 stagebieders actief. Het vrijwilligerssteunpunt heeft ongeveer 270 maatschappelijke organisaties in haar bestand. Er lijkt dus potentie te zijn het aantal stagebieders uit te breiden.

De voormalige stagemakelaar heeft dit niet gedaan om een overschot aan aanbod op de stagemarkt te voorkomen met teleurstelling als gevolg.

Er zijn ook jongeren die maatschappelijke stage lopen bij stagebieders die niet in het bestand staan van de stagemakelaar.

De sectoren waar regelmatig stageplaatsen worden aangeboden zijn onder andere sport, zorg en onderwijs. Er wordt weinig maatschappelijke stage aangeboden bij organisaties die werken met dieren, corsoverenigingen, goede doelen en basisscholen. Een respondent geeft hierbij het volgende aan: dierenorganisaties durven de zorg voor dieren niet toe te vertrouwen aan jongeren, corsoverenigingen kunnen geen continue begeleiding garanderen en het is goede doelen vaak te veel gevraagd een opdracht te verzinnen naast collecteren alleen. Basisscholen doen steeds meer een beroep op maatschappelijke stagiaires, maar veel scholen vinden dat zij al genoeg andere typen stagiaires in huis hebben.

Organiseren van maatschappelijke stages

De leerlingen lopen buiten de reguliere schooltijd minimaal 30 uur maatschappelijke stage. In principe worden de stages in de vierde klas gelopen, maar wanneer

⁹ Plan van Aanpak. Maatschappelijke stages in Tiel, maart 2011.

leerlingen in eerdere schooljaren al vrijwilligerswerk doen, kunnen zij dit ook als maatschappelijke stage opgeven.

De stage-uren mogen op de havo/vwo-locatie verdeeld worden over meerdere stageaanbieders. Dit heeft echter niet de voorkeur vanwege de administratieve belasting die hier bij komt kijken. Er zullen dan namelijk meerdere contracten moeten worden opgesteld. Bovendien hebben organisaties het meest aan leerlingen die zich voor een langere periode bij hen inzetten. Een nadeel is dat veel maatschappelijke organisaties afhaken, doordat zij geen stage van 30 uur kunnen aanbieden.

De vmbo-locatie kiest er expliciet voor leerlingen alle 30 stageuren bij één organisatie te laten lopen, omdat dan binding tussen de organisatie en de leerling tot stand kan komen. Daarnaast doen leerlingen op deze manier betere sociale contacten op en wordt voorkomen dat leerlingen ingezet worden op vervelende korte klusjes. Bovendien biedt het stagelopen bij één stagebieder meer duidelijkheid en regelmaat voor de leerling.

Jaarlijks lopen ongeveer 200 havo- en vwo-scholieren en 300 vmbo-scholieren een maatschappelijke stage. De stagebiedende organisaties zouden overvraagd worden wanneer deze 500 leerlingen in dezelfde periode stage moeten lopen. Bovendien zal het naar waarschijnlijkheid lastiger worden voor vmbo-scholieren om een plek te vinden, omdat stagebieders de voorkeur zullen geven voor de 'welbespraakte' havo- en vwo-scholieren. Om problemen te voorkomen is daarom afgesproken dat leerlingen van het vmbo hun stage afronden vóór de kerstvakantie en leerlingen van het havo en vwo hun stage starten na de kerstvakantie.

Informeren van leerlingen en ouders

Aan het einde van het derde schooljaar krijgen leerlingen informatie over de maatschappelijke stage. De projectleiders MaS van de scholen verzorgen deze voorlichting. De voorlichting in het derde jaar geeft leerlingen de mogelijkheid al in de zomervakantie hun stage te lopen. Ze moeten dan wel van te voren hun stage doorgeven, zodat deze kan worden goedgekeurd. Leerlingen krijgen ook informatie voor hun ouders mee naar huis. Daarnaast worden ouders op een ouderavond geïnformeerd over de maatschappelijke stages en staat er informatie in de schoolgids. In de toekomst biedt de website van de school ook informatie over MaS. De projectleider MaS van de havo/vwo locatie gaat tevens alle onderbouwklassen langs om voorlichting te geven over MaS. Het doel hierbij is leerlingen er van bewust te maken dat wanneer zij al vrijwilligerswerk doen, zij dit kunnen inzetten als maatschappelijke stage.

Werving van stageplaatsen

De verantwoordelijkheid voor het vinden van een stage wordt bij de leerlingen gelegd. Zij moeten zelf een stage regelen en kunnen hier eventueel de hulp van de school voor inroepen. De school moet wel goedkeuring verlenen voor de stageplek. Deze moet namelijk aan verschillende voorwaarden voldoen.¹⁰ De meeste leerlingen vinden een stageplek via hun eigen netwerk en een enkeling stapt op een voor hem onbekende organisatie af. Sommige leerlingen doen al vrijwilligerswerk en geven dit

¹⁰ Zie bijlage 4 voor deze criteria.

als maatschappelijke stage op. Aan het begin van de beoogde stageperiode informeren de scholen of leerlingen een stageplek gevonden hebben. Voor de leerlingen die nog geen stageplek hebben, organiseert de stagemakelaar een stagemarkt waar vrijwilligersorganisaties hun vacatures presenteren. Leerlingen moeten hier een keuze uit maken. Doen ze dat niet, dan deelt de school ze in bij een stage of creëert stageplekken op school. Ze hebben dan geen keuze meer. Een maatschappelijke stage is immers een verplicht onderdeel van het schoolprogramma. Nadat de stageorganisatie goedgekeurd is en de 'match' gemaakt is, worden gemaakte afspraken over bijvoorbeeld de uit te voeren activiteiten vastgelegd in een stageovereenkomst. De stageovereenkomst wordt ondertekend door de leerling, de ouders van de leerling en de stagebieder.

Het percentage leerlingen dat bemiddeling nodig heeft van de stagemakelaar (o.a. door middel van de stagemarkt) ligt op het vmbo rond de 70% en op het havo/vwo rond de 30 procent.¹¹ Voor het schooljaar 2011-2012 heeft echter tenminste tweederde van de 300 vmbo-leerlingen zelf een stageplek geregeld. De stagemarkt heeft voor 100 leerlingen een stageplek opgeleverd. Onder deze leerlingen zijn echter ook leerlingen die stagebieders benaderd hebben voor een stageplek, maar stagebieders hielden dit af omdat zij zouden deelnemen aan de stagemarkt. Verwacht wordt dat er op het vmbo tien tot vijftien jongeren zijn waarvoor het lastig is een stageplek te regelen, vanwege sociaal-emotionele problemen, gedragsproblemen of problemen in de thuissituatie.

Beheer van vacatures

Momenteel worden de vacatures in een digitaal bestand bijgehouden door scholen en de stagemakelaar. Het is de bedoeling dat zij deze gegevens onderling uitwisselen. Naar verwachting zal in het voorjaar 2012 overgegaan worden op een digitale lokale vacaturebank aangevuld met regionale vacatures. De regionale vacatures zijn van belang voor het regioverkeer; de leerlingen die buiten hun eigen gemeente naar een school gaan. De gemeenten uit de regio en de stagemakelaars uit de regio hebben contact met elkaar om dit op elkaar af te stemmen. Het nut wordt hiervan ingezien en waarschijnlijk wordt er een samenwerkingsovereenkomst afgesloten.

De organisaties zetten hun vacatures zelf op de website. De stagemakelaar hoeft hier enkel akkoord voor te geven. Leerlingen kunnen zelf inschrijven op vacatures en het systeem houdt bij of de vacatures gevuld zijn.

De vraag is of alle organisaties de weg naar de website zullen vinden. Vroeger werden organisaties vaak direct benaderd met het verzoek vacatures voor maatschappelijke stages beschikbaar te stellen. Wellicht is het verstandig dat de stagemakelaar ook zelf hierover nog contact heeft met organisaties en misschien ook zelf de vacatures op de website plaatst.

Voor jongeren is het zoeken naar een stage via een website wel makkelijker. Er is echter ook kritiek: het zoeken van stageplekken via een digitale vacaturebank vergroot de sociale afstand tussen leerlingen en de potentiële stagebieder.

¹¹ Plan van Aanpak maatschappelijke stage in Tiel, 2011.

Begeleiding

Op de stage worden leerlingen begeleid door een vrijwilliger of professionals van de organisatie. Wanneer leerlingen stage lopen, moet er altijd begeleiding aanwezig zijn. De leerlingen krijgen een portfolio mee naar de stageorganisaties, zodat de stagebieder geïnformeerd is over wat de school en de leerling verwachten.¹²

Daarnaast is er stagebegeleiding vanuit de school. De school begeleidt de leerlingen bij de voorbereiding, verslaglegging en evaluatie. De intensiteit van de begeleiding is afhankelijk van het schoolniveau. Op het vmbo heeft elke klassenmentor 36 uur gekregen voor MaS-begeleiding aan zijn klas. De mentor houdt contact met de stagebieder. Idealiter zijn er twee contactmomenten. Wanneer de stage van de leerling is goedgekeurd vindt er een kennismakingsgesprek plaats tussen de leerling en de stagebieder waarin afspraken worden gemaakt over data en werkzaamheden. De mentor belt de stagebieder of de afspraken helder zijn. Tijdens de stage of achteraf (indien deze in een korte periode valt) neemt de mentor nogmaals contact op om te informeren of alles naar wens verloopt.

Op de havo is er tijdens de MaS geen contact tussen school, organisatie en leerling. Leerlingen van het havo/vwo dienen zelfstandig hun stage te lopen. Ze moeten wel een logboek bijhouden die de school kan inzien. Er is geen contact met de organisaties, omdat er geen doelen aan de MaS verbonden zijn en omdat contactmomenten veel tijd in beslag nemen. Stagebieders vinden het wel fijn contact op te kunnen nemen met de school, daarom zijn de contactgegevens vastgelegd in het stagecontract. Organisaties kunnen dan waar nodig contact opnemen met de school.

Afronding

De stage is afgerond als de afspraken in de stageovereenkomst zijn nagekomen. De leerling moet minstens 30 uur stage hebben gelopen en de portfolio moet zijn goedgekeurd. Daarnaast vindt er een evaluatie plaats.

§ 3. Cijfers

Op verschillende manieren kan worden bepaald hoe groot de potentiële en feitelijke doelgroep voor vrijwilligerswerk is onder jongeren in Tiel.

In de eerste plaats kan gebruik worden gemaakt van landelijke cijfers over dit onderwerp en van daaruit een afleidende berekening maken voor de gemeente Tiel. Een tweede mogelijkheid vormt de analyse van lokale cijfers over vrijwilligerswerk in Tiel en daaruit indicaties afleiden over het aandeel van jongeren in vrijwilligerswerk.

Een derde optie is het benutten van de uitslagen van de enquête die in het kader van onderhavig onderzoek is uitgevoerd onder leerlingen in Tiel die in het schooljaar 2011-2012 ervaring hebben opgedaan met maatschappelijke stage.

¹² Plan van Aanpak maatschappelijke stages in Tiel.

Landelijk onderzoek

Volgens recent onderzoek van het CBS deed 52.5 procent van de jongeren van 15-17 jaar aan vrijwilligerswerk in 2010, ongeacht frequentie of duur.¹³ Onder jongeren van 18-24 ligt dit percentage op 43.6 procent. Het CBS hanteert als vrijwilligerswerk 'de werkzaamheden van personen die binnen een periode van een jaar minstens een keer een onbetaalde inspanning verrichten in organisatorisch verband, zoals bijvoorbeeld voor een school, sportclub of kerk'.

Deze cijfers variëren enigszins naar opleidingsniveau (personen met een hoge scholingsachtergrond doen meer aan vrijwilligerswerk in vergelijking met personen met een lage scholingsachtergrond) en etniciteit (autochtonen zijn vrijwillig meer actief in vergelijking met westerse en niet-westerse allochtonen).

Jongeren blijken qua vrijwilligerswerk niet onder te doen voor volwassenen. Van de inwoners van Nederland van 15 jaar en ouder doet namelijk 45.1 procent vrijwilligerswerk. Als alleen de inwoners van 18 jaar en ouder worden meegerekend is dit percentage 44.7 procent.¹⁴

Jongeren doen het meest vrijwilligerswerk bij sportverenigingen (17%), levensbeschouwelijke organisaties (7%) en jeugdwerk (6%). Verder zijn zij te vinden bij organisaties binnen een brede verzameling van maatschappelijke terreinen zoals onderwijs (4%), verzorging (5%), hobby (4%), cultuur (5%), wonen (1%), buurt/wijk (2%) en politiek (1%). Tussen jongens en meisjes zijn weinig verschillen. Alleen bij vrijwilligerswerk op het gebied van sport is een groot verschil: Bijna één op de vier jongens zet zich in voor sportclubs tegenover ongeveer één op de tien meisjes.¹⁵

Wanneer jongeren gevraagd wordt of zij op het moment van het vraaggesprek vrijwilligerswerk doen, dan ligt het percentage veel lager dan de hierboven gepresenteerde cijfers die vrijwillige inzet in het afgelopen jaar beschrijven. Op het moment van het vraaggesprek zegt namelijk 15 procent van de jongeren van 18-24 jaar dat zij vrijwilliger zijn. Jongeren lijken dus minder vaak op een meer structurele basis actief vrijwilligerswerk te doen.¹⁶

Lokaal onderzoek

Lokaal onderzoek van de GGD concludeert dat het aandeel vrijwilligers onder de bewoners van Tiel relatief laag is: 23 procent van de bewoners is actief als vrijwilliger. In gemeenten van dezelfde grootte ligt dit percentage op 33 procent. Ook het landelijk gemiddelde is 33 procent.¹⁷ Wellicht komt dit doordat een redelijk groot deel van de bewoners in Tiel allochtoon is. Van hen wordt verondersteld dat zij minder actief zijn op vrijwillige basis. Daarnaast is de relatief lage sociaal

¹³ Het CBS verstaat onder vrijwilligerswerk: 'werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving'. Het zorgen voor bejaarde ouders, zieke familieleden of burens is geen vrijwilligerswerk, maar 'informele hulp'. Iemand wordt gezien als vrijwilliger als hij of zij het afgelopen jaar voor minstens één soort organisatie vrijwilligerswerk heeft verricht, ook al is dat maar één uur.

¹⁴ CBS, Vrijwillige inzet 2010, 2011

¹⁵ CBS, Landelijke Jeugdmonitor 2009

¹⁶ CBS, Trendrapport 2010, landelijke jeugdmonitor

¹⁷ Gezondheidsenquête GGD, 2011.

economische status van de inwoners van Tiel waarschijnlijk van invloed op het percentage vrijwilligers.

Uit de enquête onder 240 van de ca. 500 leerlingen die in schooljaar 2011-2011 ervaring hebben opgedaan met maatschappelijke stages blijkt dat ca. 22 procent van hen na afronding van de maatschappelijke stage vrijwillig actief is. Bijna een verdubbeling van het aantal dat voor de maatschappelijke stage vrijwilligerswerk deed. Het aandeel komt ongeveer overeen met het gemiddelde voor de totale bevolking in de gemeente Tiel.

Conclusie

In eerste instantie lijkt het erop dat het aandeel van de jeugd dat actief is als vrijwilliger in Tiel nogal gering is in vergelijking met landelijke cijfers, waarbij ongeveer de helft van de jongeren aan vrijwilligerswerk doet. Bij de landelijke cijfers is echter een ruime definitie van vrijwilligerswerk gehanteerd, waarbij elke vrijwillige activiteit ongeacht duur en frequentie is meegenomen. In het tweede onderzoek dat aangehaald wordt, blijkt echter dat 15 procent van de jongeren op structurele basis vrijwilligerswerk doet. Deze vraagstelling komt overeen met het lokale onderzoek waarbij meer is uitgegaan van vrijwillige inzet op geregelde basis. In dit geval doen de Tielse jongeren het aardig goed.

Dat neemt niet weg dat er bij jongeren nog een wereld te winnen is voor vrijwilligerswerk. Ruim driekwart van de jeugd kan nog over de streep worden getrokken om met vrijwilligerswerk te beginnen. Dat geldt overigens ook voor volwassenen.

Hoofdstuk 2. Stagebieders en ondersteuners

Inleiding

Dit hoofdstuk handelt over de ervaringen van stagebieders en ondersteunende organisaties bij het regelen van maatschappelijke stages. De beschreven informatie is gebaseerd op diepte-interviews met enkele sleutelfiguren van deze organisaties (N=15). De conclusies die op basis van deze gesprekken zijn getrokken hebben geen representatieve waarde, maar zijn wel indicatief van aard.

Achtereenvolgens is ingegaan op motieven van stagebieders (§ 1), ondersteuning (§ 2), werving (§ 3), vormgeving van stages (§ 4), motivatie van stagiaires (§ 5), werkzaamheden (§ 6), begeleiding en afronding (§ 7), effecten (§ 8), voorwaarden voor succes (§ 9), promoten (§ 10) en nieuwe vormen van vrijwilligerswerk (§ 11). Het hoofdstuk eindigt met enkele conclusies (§ 12).

§ 1. Motieven stagebieders

Aan vertegenwoordigers van stagebieders is gevraagd welke redenen er voor hen zijn om maatschappelijke stageplekken aan te bieden.

Tabel 1. Motieven stageaanbieders (N=10; meerdere antwoorden mogelijk)

Type motieven	Aantal	%
Maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef	5	50%
Jongeren inzicht geven in de organisatie	4	40%
Stimuleren maatschappelijke betrokkenheid	3	30%
Leuke doelgroep om mee te werken	3	30%
Jongeren als toekomstige vrijwilligers	3	30%
Extra handen	2	20%
Jongeren betrekken / organisatie verjongen	2	20%
Vernieuwende activiteiten	1	10%

De helft van de respondenten geeft aan dat organisaties maatschappelijke stageplekken ter beschikking stellen uit een gevoel van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Verder doen de organisaties dit uit idealisme: ze willen de maatschappelijke betrokkenheid onder jongeren stimuleren (N=3).

Veertig procent van de stagebieders wil jongeren inzicht geven in hun organisatie, zodat het blikveld van jongeren wordt verruimd. Een vrijwilligerscoördinator van een verpleeghuis vertolkt dit standpunt als volgt: *“Ik wil het bewustzijn onder jongeren creëren dat niet alle mensen actief kunnen zijn, maar afhankelijk zijn van zorg. Daarnaast veranderen we het beeld van jongeren dat dit een sterfhuis is voor zielige mensen.”*

Andere motieven die meerdere malen worden genoemd zijn: stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid en leuke doelgroep om mee te werken (30%).

Opvallend is dat twee respondenten menen dat organisaties deelnemen aan MaS, omdat ze dan activiteiten kunnen uitvoeren waar ze anders niet aan toekomen. In praktijk blijkt echter dat geen enkele organisatie dit motief herkent. Integendeel, ze

geven aan dat de maatschappelijke stagiairs meer tijd en energie kosten dan dat ze opleveren.

§ 2. Ondersteuning

Aan organisaties die ruimte bieden voor maatschappelijke stages is gevraagd van wie zij ondersteuning krijgen.

Tabel 2. Ondersteuning aan stageaanbieders (N=5)

Ondersteuners	Aantal	%
Stagemakelaar	5	100
Scholen	3	60
Vrijwilligerssteunpunt	1	20

Alle ondervraagde organisaties geven aan dat zij contact hadden met de voormalige stagemakelaar (100%). Drie organisaties hebben contact met scholen van hun stagiaires (60%). Eén organisatie krijgt support van de vrijwilligerscentrale (20%). De wisseling van de wacht bij de stagemakelaar roept enige onvrede op getuige enkele reacties van stagebieders: *“Het heeft onze vereniging 1,5 jaar gekost voordat we de maatschappelijke stages georganiseerd hadden. Door de stagemakelaar was er een systeem ontwikkeld dat werkte, maar nu is die functie alweer opgeschort. We zijn daardoor weer terug bij af. Als de gemeente medewerking van organisaties verwacht, moet ze niet zulke maatregelen nemen.”*

Van de vijf stagebieders tonen vier zich ontevreden over de rol van de school. Dat heeft te maken met verschillende factoren.

Twee organisaties vinden het een gemis dat leerkrachten van de school niet informeren naar de voortgang van de stages. Daarnaast vinden twee organisaties dat de school geen duidelijkheid verschaft over wat zij verwachten van de organisaties. Organisaties hebben vragen als: *“Wat als een leerling niet komt opdagen?” “Moeten wij geen lijst van aanwezigheid aftekenen?” “Wordt er van ons verwacht dat we een afsluitend gesprek met de jongeren voeren?”*. Er wordt geopperd om jaarlijks een informatiebijeenkomst te organiseren voor stagebieders, zodat zij op de hoogte worden gesteld van de nieuwe ontwikkelingen rondom maatschappelijke stage. Twee organisaties vinden dat de taken tussen de organisaties en de scholen niet eerlijk verdeeld zijn. Zo zegt één organisatie: *“De zorg van de MaS ligt nu bij de organisatie. De school ondervindt geen nadelen, want de stages vinden buiten de school plaats. Dit voelt onevenredig. Er zou meer overleg moeten zijn met de school.”* Een andere organisatie verklaart deze houding van de school als volgt: *“Scholen denken misschien dat stagebieders hen dankbaar moeten zijn, omdat wij extra vrijwilligers krijgen. Maar wij doen het niet voor onszelf, maar voor hen. Het kost ons vooral tijd, want jongeren zijn geen gemakkelijke doelgroep. De school kan hier wel wat in betekenen. Als is het maar een reactie als “Fijn dat jullie meedoen”. We worden nu door niemand bedankt.”*

Het is voor stagebieders wel lastig de juiste contactpersoon van school aan de telefoon kunnen krijgen. Deze persoon belt ook vaak niet terug.

§ 3. Werving

Stagebieders komen op verschillende manieren aan hun maatschappelijke stagiaires.

**Tabel 3. Werving maatschappelijke stagiaires
(N=5; meerdere antwoorden mogelijk)**

Typen werving	Aantal	%
Stagemarkt op school	5	100%
Directe benadering leerlingen	5	100%
Jongeren zijn al actief/bekend	2	40%
Via een bekende	1	20%
Benadering via school	1	20%

Alle ondervraagde stagebieders hebben in het verleden deelgenomen aan de stagemarkt op het RSG Lingecollege (100%). Via deze weg worden de meeste leerlingen geworven.

Daarnaast geven alle organisaties aan dat zij ook rechtstreeks benaderd worden door leerlingen met de vraag of de organisatie een maatschappelijke stageplek beschikbaar heeft (100%). Een stagebieder geeft aan dat zij de laatste keer niet heeft deelgenomen aan de stagemarkt, omdat de beschikbare stageplekken al vervuld waren door leerlingen die de stagebieder rechtstreeks hadden benaderd. Twee stagebieders geven aan dat hun voorkeur uitgaat naar leerlingen die de organisatie rechtstreeks benaderen voor een stageplek. Deze leerlingen gaan namelijk op eigen initiatief op zoek naar een stage en zijn meer gemotiveerd. De stagemarkt is voor leerlingen die het niet zelf gelukt is een stageplek te vinden. In de ogen van deze stagebieders zijn zij daardoor minder gemotiveerd.

Bij twee stagebieders komen jongeren binnen via een bekende (40%).

In een enkel geval verloopt de aanmelding via een bekende van de stagebieder (20%).

Een stagebiedende organisatie geeft aan dat de manier waarop de stagemarkt wordt georganiseerd van belang is voor de motivatie van leerlingen. Toen de markt plaatsvond in twee klaslokalen waarbij de organisatie achter een tafeltje stond, werd een minder gemotiveerde en enthousiaste houding van de leerlingen waargenomen dan de keer waarbij de stagemarkt in de aula van de school werd gehouden en gebruik werd gemaakt van echte kraampjes.

§ 4. Vormgeving

Er is een grote diversiteit aan het aantal beschikbare stageplekken bij de organisaties. De stagebieders zijn gevraagd hoeveel maatschappelijke stagiaires zij doorgaans hebben binnen hun organisatie.

Tabel 4. Stageaanbieders naar aantal stageplaatsen (N=5)

Aantal plaatsen	Aantal	%
1-5 stagiaires	2	40%
6-10 stagiaires	2	40%
26-30 stagiaires	1	20%

Opvallend is dat de meeste stagebieders (60%) gelegenheid bieden voor meer dan vijf maatschappelijke stagiaires. Dat kan oplopen tot 30 personen op jaarbasis. Een minderheid van stageaanbieders staat open voor minder dan vijf stagiaires op jaarbasis. Redenen voor dit beperkte aantal is dat het anders te druk wordt binnen de organisatie of omdat de vaste vrijwilligers van de organisatie worden gepasseerd wanneer stagiaires hun taken overnemen.

Twee van de grotere stagebieders overwegen het aantal stagiaires dat ze aannemen te verminderen vanwege de coördinatieproblemen die dat geeft. Dit komt mede doordat veel stagiairs op één bepaalde dag van de week stage willen lopen en ze niet verspreid over de week komen.

Tabel 5. Periode waarin maatschappelijke stage plaatsvindt (N=5)

Periode	Aantal	%
Havo/vwo: januari t/m juli	5	100%
Vmbo: september t/m december	4	80%
Verdeeld over een langere periode	2	40%

De meeste stagebieders hanteren een stageperiode van september tot en met december voor de vmbo-leerlingen (100%) en vanaf januari voor de havo/vwo leerlingen (80%).

Twee organisaties geven aan dat hun maatschappelijke stagiaires uitgesmeerd zijn over een langere periode dan een half jaar. Een organisatie is daar goed over te spreken: *“Eén stagiair is een paar maanden eerder begonnen met haar stage, zodat ze in haar vakanties een dag kon meedraaien. Dit was ook veel nuttiger voor onze stichting, in een hele dag kan je namelijk veel meer bereiken dan meerdere keren een paar uurtjes.”*

Een andere organisatie is daar echter minder blij mee: *“De MaS is afgekald waardoor het eigenlijk niet goed kan functioneren. Het aantal uren is gehalveerd en de leerlingen kunnen de uren ook nog eens verdelen over meerdere jaren. Dan kan je weinig. Je kunt eigenlijk alleen wat goeds maken van de MaS als de leerlingen bereid zijn zich in te zetten buiten hun verplichte aantal MaS-uren om. Op zich kan je met 30 uur nog wel wat bereiken, bijvoorbeeld een project van begin tot eind meemaken, maar niet als de uren over meerdere jaren verspreid zijn.”*

Tabel 6. Werktijden maatschappelijke stage (N=5)

Werktijden	Aantal	%
Wisselend en aangepast aan de leerling	4	80
Vaste tijden en aangepast aan stagebieder	1	20
Ook actief buiten contacturen om	1	20

De meeste stagebieders (80%) passen zich aan de werktijden van de leerling aan. De werktijden kunnen dan ook van week tot week verschillen. Eén organisatie heeft wekelijks een vast tijdstip met de stagiairs afgesproken, waarop zij aanwezig moeten zijn voor overleg. In dit overleg wordt afgesproken wat de leerlingen de rest van de week moeten doen. In een enkel geval verrichten maatschappelijke stagiaires ook werkzaamheden buiten de contacturen om.

Tabel 7. Aantal uren maatschappelijke stage (N=5)

Aantal stage-uren	Aantal	%
30 uur	4	80%
Meer dan 30	1	20%

De meeste maatschappelijke stages (80%) bedragen 30 uur. Eén stagebieder geeft aan dat de leerlingen ruim over de 30 uur heen gaan. Bepalend hiervoor lijken de werkzaamheden te zijn. Wanneer leerlingen meelopen met bestaande op zichzelf staande activiteiten van een organisatie, beëindigd hun stage als ze de 30 uur hebben bereikt. In het geval van de langer durende stage betreft het de organisatie van een evenement van begin tot eind. Hiervoor zijn de beschikbare 30 uur niet toereikend.

Tabel 8. Tijdsinvestering per dag (N=5)

Tijdsinvestering	Aantal	%
1-2 uur	2	40%
2-3 uur	2	40%
Inzet buiten contacturen om	1	20%
Onbekend	1	20%

Bij twee stagebiedende organisaties zijn de stagiairs één à twee uur per keer aanwezig (40%). Bij twee andere organisaties gaat het om twee à drie uur per keer (40%). Deze laatste leerlingen voeren de gevraagde werkzaamheden uit van begin tot eind. Bijvoorbeeld een activiteit voor cliënten in een verzorgingstehuis of het bijwonen van een overleg. De stagiairs die één tot twee uur stage lopen voeren minder gestructureerde werkzaamheden uit, zoals het meelopen in een pleeggezin of meedraaien in een kringloopwinkel.

De stagebiedende organisaties lopen tegen verschillende knelpunten aan wanneer het de werktijden van de maatschappelijke stagiaires betreft.

1. Twee organisaties zijn niet tevreden over de manier waarop de stages nu verlopen. Hun stagiairs zijn per keer één á twee uur aanwezig, maar de organisaties hebben de voorkeur voor een dagdeel of hele dag per keer. Eén organisatie onderbouwt dit als volgt: *“Dan leren de jongeren de organisatie beter kennen, raken ze meer betrokken en zien ze meer oorzaak-gevolg relaties, wat waardevolle inzichten verschaft. Het is ook leuker voor de jongeren. Ze weten beter wat er van ze verwacht wordt en hoeven niet steeds aan de begeleiding te vragen wat ze moeten doen.”* Een van deze organisaties is van plan de werktijden in de toekomst te veranderen en meer eisen te stellen aan stagiaires. *“De MaS zal anders ingevuld worden, meer passend bij ons. Het is voor ons ook een leerproces. Nu passen wij ons aan de tijden van de*

leerlingen aan. In de toekomst zullen we zeggen: dit zijn de tijden dat je bij ons stage kan lopen en niet anders. Twee uurtjes na schooltijd zullen we niet meer goedkeuren. We zullen ook vragen of ze bereid zijn in hun vakantie en weekenden te komen." Deze twee organisaties geven tevens expliciet aan dat ze de voorkeur geven voor een stageweek. Zij hebben ervaring met stagiairs uit Kesteren die een week stage moesten lopen en dit is hen veel beter bevallen.

2. De werktijden voor de stages zijn gebonden aan schooltijden, wat in sommige gevallen de mogelijkheden beperkt. Veel activiteiten bij bijvoorbeeld het verpleegtehuis vinden overdag plaats, wanneer de leerlingen op school zitten. Wanneer leerlingen ook overdag stage konden lopen, had de stagebieder veel meer kunnen bieden. Dit geldt dus niet voor sportverenigingen die vooral 's avonds en in het weekend actief zijn.

§ 5. Motivatie en inzet van stagiaires

Tabel 9. Motivatie maatschappelijke stagiaires volgens stageaanbieders (N=10; meerdere antwoorden mogelijk)

Motivatie	Aantal	%
Het is verplicht	9	90%
Ze vinden de werkzaamheden leuk	4	40%
Ze gebruiken het als beroepsoriëntatie	3	30%
De begeleiding spreekt aan	1	10%

De respondenten is gevraagd wat volgens hen de motivatie van leerlingen is om de maatschappelijke stage te lopen. Het belangrijkste motief voor leerlingen om maatschappelijke stage te lopen is volgens 90% van de stagebieders dat de leerlingen dit moeten van school. Een respondent zegt hier verder over: *"De maatschappelijke stage moet uit het hokje 'moeten' gehaald worden en door jongeren als leuk ervaren worden."* Om dit te bewerkstelligen zal er meer oog moeten zijn voor de aantrekkelijkheid van stages en meer inbreng moeten zijn van de jongeren zelf, aldus de twee respondenten.

Vier respondenten denken dat minstens een gedeelte van de leerlingen het leuk vindt om de maatschappelijke stage van keuze te lopen (80%). Dat besef komt volgens enkele respondenten vooral na afloop naar boven drijven. Overigens blijft hierbij het eerste motief ook van kracht.

Volgens drie respondenten kiezen de jongeren hun stage in de richting waarin zij een vervolgopleiding willen gaan volgen (60%).

Tabel 10. Verschillen in inzet van maatschappelijke stagiaires volgens stageaanbieders (N=10; meerdere antwoorden mogelijk)

Redenen	Aantal	%
Jongens - meisjes	6	60%
Vmbo - havo/vwo	5	50%
Culturele verschillen	3	30%
Wel/geen ervaring met (vrijwilligers)werk	2	20%

Van de respondenten vindt 60 procent dat er een verschil is in inzet tussen jongens en meisjes. Meisjes beginnen over het algemeen serieuzer aan hun stage en stellen vragen over het doel en het nut van de stage. Jongens zijn wat luchtiger, meer grappend en stoer. Meisjes komen pas later wat meer los. Een stagebieder vertelt dat meisjes heel bewust bezig zijn met hun uiterlijke verschijning en hun houding. *“Lopen ze er wel mooi bij? En staan ze niet voor schut? Oudere cliënten vinden jongens vaak leuker omdat ze wat luchtiger en grappiger zijn.”* Eén respondent denkt dat meisjes eerder voor sociale stages kiezen en jongens een stage prefereren met meer afstand tot mensen.

Volgens vijf respondenten (50%) is er een duidelijk verschil tussen leerlingen van het vmbo en leerlingen van het havo of vwo. Zo zijn leerlingen van het havo/vwo zelfstandiger, serieuzer, zetten zij zich meer in, ondernemen zelf actie, hebben ze meer doorzettingsvermogen, pakken taken sneller op en hebben sneller een stageplek gevonden.

Leerlingen van het vmbo zijn volgens de respondenten over het algemeen minder gemotiveerd, hebben minder doorzettingsvermogen, vragen meer begeleiding en structuur en organisaties moeten meer de vinger aan de pols houden bij hen.

Volgens drie respondenten (30%) zijn er ook verschillen tussen jongeren met verschillende culturele achtergronden. Zo zegt een stagebieder dat Turkse en Marokkaanse jongeren je voor gek verklaren als je het over vrijwilligerswerk hebt. Ondertussen doen deze jongens wel vrijwilligerswerk, maar mag het deze naam niet dragen. Een andere respondent denkt dat allochtone jongeren graag stage willen lopen bij een jongerenwerker als ze deze goed kennen.

Tot slot vinden twee respondenten (20%) dat jongeren die al ervaring hebben opgedaan met (vrijwilligers)werk serieuzer aan de slag gaan en hun stage gemakkelijker volbrengen, doordat zij een werksetting gewend zijn.

§ 6. Werkzaamheden

Tabel 11. Bepalen van werkzaamheden (N=5)

Bepalen van werkzaamheden	Aantal	%
Stagiaires doen mee met lopende activiteiten en hebben hierin een keuze	4	80%
Stagiaires doen met lopende activiteiten en hebben hierin geen keuze	1	20%

Bij de meeste stagebieders (80%) kunnen de stagiaires een keuze maken uit de werkzaamheden die uitgevoerd moeten worden. Bij 20% kan dat niet. Twee organisaties bieden de mogelijkheid aan de stagiairs om zelf een activiteit of evenement te organiseren. Eén stagebieder is daarmee gestopt, omdat het te veel tijd vroeg aan coördinatie en begeleiding. Bij de andere organisatie liep dit jaar toevallig een maatschappelijk relevant project voor jongeren waar de maatschappelijke stagiaires goed op konden aansluiten.

Knelpunten die de vrijheid van keuze voor stagiaires beperken zijn:

1. De geschiktheid van veel werkzaamheden afhankelijk is van het niveau van de leerlingen. *“Wat kan je ze laten doen? Wat kan je van ze vragen? Niet bij alle werkzaamheden is continue begeleiding aanwezig. Wij hebben ook te maken met cliënten, we moeten ook rekening houden met hun wensen.”*
2. Eén stagebieder geeft aan dat de werkzaamheden voor de maatschappelijke stage niet tot uiting komen zoals gehoopt: *“We hadden bedacht dat de leerlingen een afwisselend programma zouden krijgen, waarbij zij bij alle afdelingen en activiteiten meelopen. In de praktijk blijkt dit echter niet mogelijk, doordat er te veel jongeren tegelijk zijn en dit (te) veel coördinatie vraagt.”*

§ 7. Begeleiding en afronding

De maatschappelijke stagiairs dienen op hun stageplek begeleid te worden. Per stagebieder kan dit anders georganiseerd zijn.

Tabel 12. Begeleiding maatschappelijke stagiaires (N=5)

Type begeleiding	Aantal	%
Stagecoördinator hele organisatie, begeleider per afdeling	4	80%
Begeleiders voor hele organisatie	1	20%

Vier organisaties hebben een tweeledige begeleidingsstructuur voor maatschappelijke stagiaires: een algemene stagecoördinator die de stagiaires over de verschillende werkzaamheden verdeelt en vervolgens de begeleiding overdraagt aan de eindverantwoordelijke van dat onderdeel van de organisatie. Het gaat hierbij om drie relatief grote, professionele organisaties en een grote vrijwilligersorganisatie. Bij een stagebieder (20%) is één begeleider verantwoordelijk voor de hele organisatie. Het betreft een relatief kleine vrijwilligersorganisatie.

De stagebieders lopen bij de begeleiding van maatschappelijke stagiaires tegen de volgende knelpunten aan:

1. De (professionele) begeleiders van een organisatie werken parttime en moeten ook beroepsstagiaires begeleiden. De begeleiding van de maatschappelijke stagiairs die hier bovenop komt, vraagt veel van de begeleiders.
2. Bij één organisatie lopen er te veel leerlingen op één tijdstip stage, waardoor de begeleiders de werkzaamheden niet goed kunnen coördineren. De stagiairs komen regelmatig naar de begeleiders toe met de vraag wat zij kunnen doen. In de toekomst zal de stagebieder minder stagiairs aannemen. Daarnaast wordt er

voor de stagiairs misschien een takenpakket samengesteld en per taak een opdrachtkaart gemaakt. Zo is het duidelijker voor de stagiair wat er van hem verwacht wordt en wordt er minder een beroep gedaan op de begeleider.

3. Eén stagebieder werkt alleen met vrijwillige begeleiders. Daardoor is er beperkte tijd beschikbaar voor ondersteuning van de stagiairs.

Na minimaal dertig uur stage kunnen leerlingen hun maatschappelijke stage afronden. Hoe die afronding is geregeld komt nu aan de orde.

**Tabel 13. Afronding maatschappelijke stages
(N=5; meerdere antwoorden mogelijk)**

Typen afronding	Aantal	%
Vraag om te blijven werken als vrijwilliger	3	60%
Bedankje in de vorm van cadeautje of activiteit.	3	60%
Afsluitend gesprek	2	40%

Twee stagebieders geven aan dat er een afsluitend gesprek plaatsvindt met de stagiaires (40%). De drie andere stagebieders hebben hier geen tijd voor, of hebben niet gedacht aan deze mogelijkheid. Twee van deze stagebieders geven in het gesprek echter aan dat ze dit wel een ontwikkelpunt vinden voor hun organisatie. Eén organisatie vindt dat ook de school hier een rol in kan spelen: *“Het zou wel fijn zijn een afsluitend gesprekje met de leerlingen te voeren, maar daar is het hier te hectisch voor. Maar ook de school kan deze afronding doen. We krijgen nu geen terugkoppeling van de school. We weten dus niet hoe de leerlingen het gevonden hebben. De organisatie kan van de afronding leren, maar de school ook.”*

Drie van de vijf stagebieders (60%) vragen de jongeren aan het eind van de stage expliciet of zij verbonden willen blijven met de organisatie door zich in te zetten als vrijwilliger. Eén organisatie houdt de gegevens van de jongeren bij in een bestand. Twee organisaties vragen de stagiairs niet om te blijven. Zij geven aan dat zij genoeg vrijwilligers hebben of dat de insteek van de maatschappelijke stage is dat de jongeren in de toekomst misschien terugkeren als vrijwilliger.

Drie stagebieders (60%) geven expliciet aan dat zij hun stagiairs bedanken voor hun inzet in de vorm van een cadeautje, cadeaubon of afsluitende activiteit. Eén van de respondenten uit het onderzoek geeft aan dat een bedankje voor de leerlingen belangrijk is, omdat dit hen het gevoel geeft van erkenning. Veel geld hoeft dit overigens niet te kosten: *“Als er geld is kan dit in de vorm van een bloemetje, maar een zelfgemaakte oorkonde met een foto en handtekening erop is ook goed. Rond de stage netjes af.”*

§ 8. Effecten

Tabel 14. Effecten maatschappelijke stage voor leerlingen (N=10)

Effecten	Aantal	%
Vaardigheden	6	60%
Blikveld verruimen	4	40%
Bewustwording belang vrijwilligerswerk	4	40%
Kennismaking onbekende doelgroepen	2	20%
Beroepsoriëntatie	1	10%
Voldoening	1	19%

Gevraagd is wat de maatschappelijke stage voor leerlingen oplevert. Veel respondenten (60%) vinden dat leerlingen verschillende vaardigheden opdoen door de maatschappelijke stage. Zij denken aan sociale vaardigheden als samenwerken en gesprekken voeren, maar ook aan vaardigheden als plannen, organiseren, zelfstandig werken, verantwoordelijkheid nemen, initiatief nemen en afspraken nakomen.

Vier respondenten (40%) geven aan dat de maatschappelijke stage het blikveld van de leerlingen verruimt. Zo ervaren leerlingen in een verpleeghuis dat er mensen zijn die erg afhankelijk zijn van zorg en in een pleeggezin horen ze dat niet elk kind opgroeit in een stabiele thuissituatie.

Een ander belangrijk effect van de maatschappelijke stage is volgens vier respondenten (40%) dat jongeren een beter beeld hebben van wat vrijwilligerswerk inhoudt. *“Bij vrijwilligerswerk denken jongeren alleen aan koffie drinken met oudere mensen, maar het is zoveel meer dan dat”*, aldus een ondersteuner. Door hun stage zien jongeren tevens het belang van vrijwilligerswerk in. Volgens een stagebieder geldt dit ook voor ouders en heeft de MaS zelfs nieuwe vrijwilligers onder de ouders van de stagiairs opgeleverd.

§ 9. Succesvoorwaarden

Er is ook gevraagd naar voorwaarden van een succesvolle maatschappelijke stage. Deze voorwaarden zijn afhankelijk van wat de respondenten verstaan onder een succesvolle maatschappelijke stage.

Tabel 15. Definitie succesvolle maatschappelijke stage (N=10; meerdere antwoorden mogelijk)

Definitie	Aantal	%
Stagiaire gemotiveerd en heeft het naar zijn zin	4	40%
Goede ervaring stageaanbieder	4	40%
Stagiaire keert terug als vrijwilliger	4	40%
Stagiaire heeft wat geleerd	2	20%
Stagiair heeft organisatie leren kennen	2	20%
Geen mening/maakt niet uit	1	10%

Volgens veertig procent van de respondenten is de maatschappelijke stage geslaagd als de leerling het naar zijn zin heeft gehad op zijn stageadres. Een even groot deel vindt de stage geslaagd wanneer de stagebieder een goede ervaring heeft gehad. Voor hen is het belangrijk dat de stagiaires zich goed gedragen en hun afspraken nakomen. De stagebieders zijn in die gevallen ook sneller geneigd nogmaals gelegenheid te bieden voor maatschappelijke stages. Nog eens vier respondenten (40%) vinden de maatschappelijke stage succesvol wanneer de stagiaires nu of in de toekomst terugkeren als vrijwilligers.

**Tabel 16. Aspecten van goede begeleiding
(N=10; meerdere antwoorden mogelijk)**

Aspecten	Aantal	%
Duidelijke afspraken/verwachtingen	8	80%
Vast contactpersoon	5	50%
Serius nemen en betrekken bij organisatie	5	50%
Leuke en motiverende begeleiding	5	50%
Inlevingsvermogen	4	40%
Tijd en aandacht	4	40%
Waardering geven	4	40%
Goede communicatie tussen leerling, begeleider en school	4	40%
Wegwijs maken in organisatie	2	20%
Ruimte geven om fouten te maken	1	10%

De meeste respondenten (80%) vinden het erg belangrijk dat er tussen stagiaires en begeleiding duidelijke afspraken gemaakt worden, zodat beide partijen weten wat ze van elkaar kunnen verwachten. Deze afspraken betreffen onder andere gedragsregels binnen de organisatie, omgangsregels met elkaar, werktijden, contactpersonen en uit te voeren werkzaamheden.

Vijf respondenten (50%) geven expliciet aan dat een vaste contactpersoon voor een leerling erg belangrijk is. Zo weet de leerling bij wie hij terecht kan wanneer hij vragen heeft.

Een even groot aantal respondenten vindt het belangrijk dat de begeleider de jongeren serieus neemt en hen een rol geeft binnen de stageorganisatie. Eén stagebieder verwoordt dat als volgt: *“Je moet jongeren meenemen in een traject waarin zij een functie hebben. Je moet ze niet het gevoel geven dat ze gebruikt worden als enkel een extra kracht.”*

Daarnaast stellen enkele respondenten (50%) dat jongeren leuke en stimulerende begeleiding op prijs stellen.

Zo’n 40 procent van de respondenten noemt verder het belang van inlevingsvermogen. Een stagebieder zegt daarover het volgende: *“Er wordt te makkelijk gedacht dat jongeren alles kunnen. Maar sommige jongeren zijn er nog niet aan toe. Jongeren zijn een ander soort doelgroep dan we gewend zijn. Ze zijn bijvoorbeeld sociaal niet heel sterk. Ze zijn verlegen, weten niet goed welke houding ze aan moeten nemen of durven zichzelf nog niet goed te geven. Daar moet de begeleiding rekening mee houden.”* Een ondersteuner spreekt in dit verband van een communicatiekloof tussen volwassenen

en jongeren. Via een educatieprogramma kunnen organisaties zich hier nog in ontwikkelen.

Overige kenmerken van een goede begeleiding zijn volgens de respondenten onder andere de tijd en aandacht nemen voor de begeleiding van jongeren (40%), jongeren waardering geven voor hun inzet (40%) en goede communicatie tussen de stagiair, begeleider en eventueel school (40%).

Tabel 17. Aspecten van goede werkzaamheden (N=10; meerdere antwoorden mogelijk)

Aspecten	Aantal	%
Heldere taakomschrijving	6	60%
Taak past bij leeftijd en niveau leerling	6	60%
Duidelijke meerwaarde	6	60%
Leuk en leerzaam	5	50%
Aansluiten op belevingswereld en interesses	4	40%
Het moet de leerlingen wat opleveren	4	40%
Kop en staart, zichtbaar resultaat	3	30%
Ruimte voor eigen inbreng	3	30%

Ruim de helft van de respondenten (60%) vindt het van belang dat er een heldere taakomschrijving is geformuleerd. Het is belangrijk dat jongeren duidelijke afgebakende taken krijgen en dat hen verteld wordt wat ze moeten doen.

Een ondersteuner drukt het zo uit: *“Structuur is altijd belangrijk. Het klinkt leuk als jongeren alle vrijheid hebben, maar meestal loopt dat op niks uit. Een duidelijke taakomschrijving en een agendaplanning zijn belangrijk.”*

Daar zit ook een andere kant aan volgens een andere ondersteuner: *“Hoe meer begeleiding de leerlingen krijgen, hoe minder bewegingsruimte ze hebben. Je moet ze verantwoordelijkheden geven en gebruik maken van hun potentie.”*

Ook ruim de helft van de respondenten (60%) is van mening dat de stage moet aansluiten bij de leeftijd en het niveau van de leerling. Zo zegt één respondent: *“Organisaties moeten leren hoe het vrijwilligerswerk aansluit op de leerlingen. Het vrijwilligerswerk dat volwassenen doen is niet standaard toepasbaar op leerlingen.”*

Dat betekent dat er voor sommige jongeren maatwerk geleverd moet worden. Dat geldt zeker voor jongeren met een zogenoemd ‘rugzakje’ of aan jongeren die moeite hebben met het vinden van een stageplek. Misschien is bij de laatste categorie faalangst of onzekerheid wel een reden. Dan heeft de jongere extra begeleiding nodig bij het vinden van een stage. Een ondersteuner pleit in dit verband voor een onderscheid in de mate waarin de stages ‘uitdagend’ zijn: *“Is het een ‘taken’-stage, waarbij de taken vaststaan en minder initiatief van leerlingen nodig is of krijgt een leerling de ruimte om zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen? De ene leerling is hierin beter dan de andere. Er zal daarom onderscheid gemaakt kunnen worden in het benodigde competentieniveau.”*

Verder vindt 50 procent van de respondenten dat jongeren bewust moeten zijn van de meerwaarde van de werkzaamheden die ze uitvoeren. *“Jongeren moeten zien dat ze verschil maken en dat het effect heeft wat ze doen. Ze moeten de meerwaarde van hun inzet*

inzien. Een stagebieder moet daarom inzicht geven in waarom ze iets doen. Doordat jongeren zich nuttig voelen, zijn zij gemotiveerd het werk te doen."

Een even groot aantal denkt dat het veel scheelt als de werkzaamheden leuk en leerzaam zijn.

Aansluiten op de belevingswereld en interesses van leerlingen is ook een belangrijk aspect volgens 40 procent van de ondervraagden.

Volgens vier respondenten (40%) moet de maatschappelijke stage de leerlingen ook wat opleveren. Zo is het van belang dat de jongeren waardering krijgen voor hun stage en dat het goed op hun CV staat.

Drie respondenten (30%) beweren dat jongeren hun werk als nuttig ervaren als hun inzet tot concrete resultaten leidt. Zij pleiten daarom voor maatschappelijke stages met een begin en een eind.

§ 10. Bevorderen vrijwilligerswerk onder jongeren

Een belangrijke voorwaarde voor het bevorderen van vrijwilligerswerk na afronding van de maatschappelijke stage, is dat de maatschappelijke stage goed is bevallen.

Wanneer dit niet het geval is, zullen leerlingen niet snel geneigd zijn terug te keren als vrijwilliger. Voor de bevordering van vrijwilligerswerk is het dus van belang dat aan de in de paragraaf 9 genoemde voorwaarden voor goede begeleiding en aantrekkelijke werkzaamheden wordt voldaan. Stagebieders moeten van deze voorwaarden op de hoogte zijn en activiteiten creëren die hier op aan sluiten.

Volgens de ondervraagden zijn verschillende zaken verder van invloed op het al dan niet beginnen met vrijwilligerswerk na het afronden van een maatschappelijke stage.

Tabel 18. Voorwaarden voor een vervolg als vrijwilliger (N=10; meerdere antwoorden mogelijk)

Voorwaarden vervolg vrijwilligerswerk	Aantal	%
Andere prioriteiten	6	60%
Aansluiting op interesses en/of opleiding	4	40%
'Verkopen' van organisatie en belang benadrukken	4	40%
Eenmalige klussen tegenover structureel vrijwilligerswerk	4	40%
Werken met leeftijdsgenoten	4	40%
Prettige sfeer	3	30%
Activerende rol van school	3	30%
Stimulerende thuissituatie	3	30%
Inzet sociale media	2	20%
Aangepaste werktijden	1	10%
Afstand tot locatie	1	10%
Vereniging moet jongeren vragen voor vrijwilligerswerk	1	10%
Angst voor jongeren bij organisaties wegnemen	1	10%
Beloning	1	10%
Faciliteiten, zoals een jongerencentrum	1	10%

Ruim de helft van de respondenten (60%) geeft te kennen dat jongeren over het algemeen niet bereid zijn zich vrijwillig in te zetten, omdat zij andere prioriteiten hebben. Ze zijn druk met school, sport en vrienden en prefereren een betaalde baan boven onbetaald vrijwilligerswerk. Bovendien komt het niet in jongeren op dat zij vrijwilligerswerk kunnen doen. Eén respondent verwoordt dat als volgt: *“Ik vind dat jongeren worden overvraagd. Ze moeten veel: sporten, huiswerk maken, doorleren, keuzes maken voor school. En dan wordt er ook nog van ze verwacht dat ze uit zichzelf vrijwilligerswerk doen?”* Een andere respondent denkt dat de meeste jongeren pas op latere leeftijd vrijwilligerswerk gaan overwegen. *“Ik denk dat je bij jongeren tot 25 jaar vrijwilligerswerk niet goed kan bevorderen. Je maakt alleen kans bij jongeren die zoeken naar een vervolgopleiding en eerst door middel van vrijwilligerswerk er achter willen komen of een bepaalde sector iets voor ze is.”*

Om toch jongeren als vrijwilligers aan de organisatie te binden is het volgens vier respondenten (40%) van belang dat vrijwilligersorganisaties zichzelf bij jongeren verkopen. Hierbij moet hun aanbod gepresenteerd worden in een stijl die bij jongeren past.

Vier respondenten (40%) denken dat het structurele karakter van vrijwilligerswerk afschrikt. Dit terwijl jongeren vaak wel bereid zijn de handen uit de mouwen te steken voor eenmalige, incidentele klussen. Regulier vrijwilligerswerk moet daarom meer de vorm krijgen van losse projecten. Hier wordt verder op ingegaan in de volgende paragraaf.

Andere positieve factoren die door resp. 40 procent en 30 procent van de ondervraagden worden genoemd zijn werken met leeftijdsgenoten en een prettige sfeer.

Volgens drie respondenten (30%) is de thuissituatie van grote invloed op het al dan niet doen van vrijwilligerswerk. Wanneer ouders van jongeren zelf actief zijn in het vrijwilligerswerk, staan jongeren hier positiever tegenover en zien het meer als vanzelfsprekendheid. De manier waarop ouders tegenover de maatschappelijke stage staan is ook van belang volgens een respondent: *“Sommige ouders zien de stage als onbetaald werk. Ze moeten het echter zien als een vorm van leren in de praktijk met kansen voor de jongere. Dit moeten ouders uitdragen naar hun kinderen.”*

Om vrijwilligerswerk onder jongeren te bevorderen zien drie respondenten (30%) ook een actieve rol voor school weggelegd in de voorbereiding op de maatschappelijke stage. Bij de voorbereiding op de maatschappelijke stage zou meer informatie over vrijwilligerswerk in het algemeen gegeven kunnen worden, zodat jongeren besef krijgen van de grote diversiteit van vrijwilligerswerk. Eén stagebieder denkt dat het ook zal helpen als de school meer interesse toont in de stages en stagebieders. *“Jongeren moeten vanuit school meer gemotiveerd worden. De school toont al geen interesse, en dan verwachten ze wel dat de leerlingen gemotiveerd raken?”*

§ 11. Nieuwe vormen van vrijwilligerswerk voor jongeren

Eerder is gewezen op de kans dat structureel vrijwilligerswerk jongeren kan afschrikken. Dat betekent geenszins dat jongeren te beroerd zijn om de handen uit de mouwen te steken. Vrijwilligerswerk in korte klussen en tijdelijke projecten sluiten om die reden vaak beter aan bij de wensen van veel jongeren.

Verschillende respondenten hebben ideeën aangedragen om vanuit dit perspectief het vrijwilligerswerk interessanter te maken voor jongeren. Zo zou een organisatie een paar keer per jaar een klusdag kunnen organiseren waarvoor zij de hulp van jongeren inschakelen, of er kan een 'invalpool' worden opgezet voor het geval een vaste vrijwilliger een keertje niet kan.

Daarnaast wordt er gedacht aan een vorm van vrijwilligerswerk waarbij een clubje van meerdere jongeren elkaar elke week afwisselen. Volgens een respondent groeit op deze wijze de betrokkenheid van de jongeren bij de organisatie vanzelf: *"Voor een organisatie is het makkelijker één vaste persoon te hebben, maar de betrokkenheid van een vrijwilliger groeit vanzelf met het gevolg dat hij zich vaker in zal zetten."*

Vrijwilligersorganisaties vragen vaak heel veel, maar dan werk je in de hand dat vrijwilligers stoppen met hun werkzaamheden. Wanneer je minder van ze vraagt, vergroot je de kans dat ze blijven."

Twee respondenten denken aan een database waarin gegevens van maatschappelijke stagiaires worden opgeslagen. Wanneer er losse klussen te doen zijn, kan een organisatie een beroep doen op deze database. *"Een 'flexpool' is voor mij een ideaal middel om jongeren te betrekken bij vrijwilligerswerk. Jongeren zitten nergens aan vast, maar kunnen wel opgeroepen worden voor leuke activiteiten en gevraagd worden of ze mee willen helpen wanneer organisaties jonge vrijwilligers nodig hebben"*, aldus een ondersteuner. Van de jongeren die willen deelnemen in zo'n flexpool moet bekend zijn wat ze te bieden hebben, waarvoor ze ingezet willen worden en wat ze leuk vinden. Aan het einde van de maatschappelijke stage zou geïnventariseerd moeten worden welke jongeren in de flexpool opgenomen willen worden.

Eén respondent merkt op dat de jongeren wel met enige regelmaat moeten worden opgeroepen, omdat het contact anders verwatert en de motivatie wegsijpelt.

Twee respondenten denken dat het goed is sociale media in te zetten om jongeren te bereiken. Dat kan via twitter, hyves en facebook. Daarnaast zou er een aparte website moeten komen voor vrijwilligerswerk voor jongeren, omdat de huidige website van het vrijwilligersteunpunt niet geschikt is voor deze jongere doelgroep.

§ 12. Conclusie

Er is een reeks gesprekken gevoerd met stagebieders en ondersteuners over ervaringen met maatschappelijke stages. De belangrijkste conclusies hieruit luiden als volgt:

1.

Organisaties bieden stageplaatsen aan uit een besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid en om het blikveld van jongeren over vrijwilligerswerk te verbreden. Deze organisaties missen echter de steun en interesse van het onderwijs voor de stages.

2.

Stagebieders werven hun stagiaires via de stagemarkt of worden direct door leerlingen benaderd voor een stageplek.

3.

Veel stagebieders bieden een stageperiode vóór de kerstvakantie aan voor leerlingen van het vmbo en na de kerstvakantie voor leerlingen van het havo/vwo. In de meeste gevallen worden de werktijden van de leerlingen aangepast aan de mogelijkheden van de leerlingen. Leerlingen lopen daardoor op verschillende dagen stage voor enkele uurtjes per keer. Hier zijn niet alle stagebieders tevreden mee. Wanneer stages binnen schooltijden mogen plaatsvinden zijn er meer mogelijkheden voor de stages. Daarnaast leren de leerlingen in enkele uurtjes per keer de organisatie niet goed kennen en levert een stage van een dagdeel of hele dag per keer meer op voor de organisatie.

4.

De leerlingen lopen vooral stage omdat dit verplicht is gesteld door school. Stagebieders geven aan dat in de loop van de stage veel jongeren de stage wel meer gaan waarderen. Er zijn daarin volgens hen wel verschillen tussen jongens en meisjes en tussen leerlingen van het vmbo en van het havo/vwo.

5.

De meeste leerlingen sluiten in hun stage aan bij lopende werkzaamheden van de stagebieder. Zij worden hierin in de meeste gevallen begeleid door een vrijwilliger of professional van de afdeling waar de werkzaamheden worden uitgevoerd. Bij afronding van de maatschappelijke stage hebben enkele stagebieders een afsluitend gesprek met de stagiairs. In sommige gevallen worden de leerlingen ook gevraagd te blijven werken als vrijwilliger. Dit gebeurt niet altijd.

6.

De respondenten denken dat leerlingen vooral vaardigheden leren van hun stage en dat het hun blikveld verruimt. Daarnaast verschaft de maatschappelijke stage een duidelijker beeld van het belang en de diversiteit van vrijwilligerswerk.

7.

De begeleiding van de stagiaire en de uit te voeren stagewerkzaamheden zijn voorwaarden voor een succesvolle maatschappelijke stage. Van belang is verder dat er duidelijke afspraken worden gemaakt tussen de leerling en de stageorganisatie. Daarnaast is wezenlijk dat leerlingen een vast contactpersoon hebben waar ze terecht kunnen met hun vragen en dat ze serieus genomen worden door de stagebieder. Bij de werkzaamheden is het belangrijk dat deze duidelijk en leuk zijn, passen bij het niveau van de leerling, een duidelijke meerwaarde hebben en aansluiten bij de interesses van jongeren. Wanneer de begeleiding en de werkzaamheden op de stage goed geregeld zijn, wordt de kans vergroot dat de maatschappelijke stage goed bevalt. Dit vergroot op zijn beurt de kans dat jongeren positief tegenover vrijwilligerswerk staan en zich vrijwillig in gaan zetten.

8.

Veel respondenten denken dat jongeren andere prioriteiten hebben en niet snel vrijwilligerswerk zullen doen. Er zijn echter wel factoren die vrijwilligerswerk aantrekkelijker maken voor jongeren. Vrijwilligerswerk moet bijvoorbeeld aansluiten bij de interesses van jongeren en een organisatie moet zichzelf 'verkopen' bij jongeren en het belang van het werk benadrukken.

Daarnaast vinden jongeren het leuk om met leeftijdsgenoten te werken.

Verschillende respondenten zijn van mening dat jongeren zich niet structureel willen inzetten bij een organisatie, en dat eenmalige klussen geschikter voor hen zijn.

Om vrijwilligerswerk onder jongeren te bevorderen moet hier op ingespeeld worden.

Geopperd wordt een pool van jongeren op te richten die op oproepbasis incidenteel vrijwilligerswerk willen doen dat past bij hun interesses. Voor de promotie van deze flexpool van jonge vrijwilligers zouden sociale media moeten worden ingezet.

Hoofdstuk 3. Jongeren

Inleiding

Opvattingen en ervaringen van jongeren met maatschappelijke stages zijn in beeld gebracht via een enquête onder 240 leerlingen en een viertal kwalitatieve groepsinterviews met 17 jongeren.

De enquête is afgenomen bij leerlingen van zowel vmbo als havo/vwo om een meer brede cijfermatige blik te krijgen op de jongerenpopulatie in dit kader. De groepsgesprekken zijn bedoeld om meer diepere, kwalitatieve dimensies van het onderwerp in het vizier te krijgen.

We gaan eerst in op de uitslag van de enquête om daarna stil te staan bij de uitkomsten van de dieptegesprekken met vier groepen van leerlingen.

§ 1. Enquête

De enquête is ingevuld door in totaal 240 leerlingen, waarvan 129 vmbo-scholieren uit de vierde klas (53.8%) en 111 havo/vwo-scholieren uit de vijfde klas (46.2%). De vmbo-scholieren hebben in het schooljaar 2011-2012 hun maatschappelijke stage gelopen en de havo/vwo-scholieren in het schooljaar 2010-2011. Qua leeftijd zijn het jongeren tussen de 15 en 17 jaar. Het gaat om 135 jongens, 102 meisjes en 4 leerlingen waarvan het geslacht onbekend is.

Afgezet tegen het totaal aantal jongeren van 1.632 in de leeftijdsgroep 15-17 jaar in de gemeente Tiel kan worden gesteld dat het gaat om een redelijk representatieve steekproef van ca. 15%.

Verschillende aspecten komen puntsgewijs aan de orde.

1. Stageplekken naar sector

Maatschappelijke stages in de sportsector zijn het meest populair. Ruim een kwart van de leerlingen (26.2%) heeft bij een sportvereniging stage gelopen.

Op nummer twee staat de zorgsector met 16.2 procent, gevolgd door het onderwijs (15.8%). In de zorg gaat het om stages bij zorgcentra voor ouderen of voor mensen met een beperking. In het onderwijs gaat het in de meeste gevallen om peer-teaching en junior mentorschap op de middelbare school en in sommige gevallen om een maatschappelijke stage op een basisschool.

De sportsector is zowel gewild bij maatschappelijke stagiaires van vmbo als havo/vwo. Op de volgende plaatsen komen bij vmbo-leerlingen de sectoren onderwijs (19.4%), de zorg (17.1%) en vervolgens cultuur (9.3%). Op de havo geldt een andere rangorde, te weten zorg (15.3%), kinderwerk en jeugdwerk (14.4%), en het onderwijs (11.7%).

Tabel 19. Maatschappelijke stages naar sector en onderwijstype (N=240)

Sectoren	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Sport	31	24.0%	32	28.8%	63	26.2%
Zorg	22	17.1%	17	15.3%	39	16.2%
Onderwijs	25	19.4%	13	11.7%	38	15.8%
Cultuur	12	9.3%	10	9.0%	22	9.2%
Kinder- en jeugdwerk	6	4.7%	16	14.4%	22	9.2%
(Overig) welzijn	9	7.0%	8	7.2%	17	7.1%
Goede doelen	10	7.8%	4	3.6%	14	5.8%
Bedrijfsleven	3	2.3%	2	1.8%	5	2.1%
Ict en media	3	2.3%	1	0.9%	4	1.7%
Buurt en wijkorganisatie	1	0.8%	2	1.8%	3	1.2%
Evenementen	1	0.8%	1	0.9%	2	0.8%
Dieren	1	0.8%	1	0.9%	2	0.8%
politiek	0	0.0%	2	1.8%	2	0.8%
Gemeente	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
onbekend	4	3.1%	2	1.8%	6	2.5%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

Er zijn duidelijke verschillen in maatschappelijke stages naar sector tussen jongens en meisjes. Zo is de favoriete sector bij jongens sport (32.1%), terwijl deze voor de meisjes op de tweede plek staat (17.6%). Op gepaste afstand staan de sectoren zorg (17.2%) en onderwijs (12.7%) met een tweede en derde plaats bij jongens. Bij meisjes liggen de voorkeuren wat dichter bij elkaar. Zij lopen het meest stage in het onderwijs (20.6%), de sport (17.6%), kinder- en jeugdwerk (16.7%), de zorg (15.7%) en cultuur (12.7%).

Er zijn grote verschillen tussen de stageplekken van meisjes op het vmbo en meisjes op de havo. Maar 9.6 procent van de havo-meisjes loopt stage in het onderwijs tegenover 32.0 procent van de vmbo-meisjes. Opvallend is verder dat een kwart van de meisjes van de havo stage heeft gelopen in het kinderwerk en jeugdwerk, terwijl bij de vmbo-meisjes slechts 8.0 procent in deze sector een stage heeft gekozen.

Tabel 20. Maatschappelijke stages naar sector, onderwijstype en mannelijk geslacht leerling (N=134)

Sectoren	Vmbo	%	Havo	%	Totaal jongens	%
Sport	22	29.3%	21	35.6%	43	32.1%
Zorg	14	18.7%	9	15.3%	23	17.2%
Onderwijs	9	12.0%	8	13.6%	17	12.7%
Goede doelen	8	10.7%	2	3.4%	10	7.5%
(Overig) welzijn	3	4.0%	7	11.9%	10	7.5%
Cultuur	5	6.7%	3	5.1%	8	6.0%
Kinder- en jeugdwerk	2	2.7%	3	5.1%	5	5.0%
Ict en media	3	4.0%	1	1.7%	4	3.0%
Bedrijfsleven	2	2.7%	0	0.0%	2	1.5%
Evenementen	1	1.3%	1	1.7%	2	1.5%
Buurt en wijkorganisatie	1	1.3%	1	1.7%	2	1.5%
politiek	0	0.0%	2	3.4%	2	1.5%
Dieren	1	1.3%	0	0.0%	1	0.7%
Gemeente	1	1.3%	0	0.0%	1	0.7%
onbekend	3	4.0%	1	1.7%	4	3.0%
TOTAAL	75	100%	59	100%	134	100%

Tabel 21. Maatschappelijke stages naar sector, onderwijstype en vrouwelijk geslacht leerling (N=102)

Sectoren	Vmbo	%	Havo	%	Totaal meisjes	%
Onderwijs	16	32.0%	5	9.6%	21	20.6%
Sport	7	14.0%	11	21.2%	18	17.6%
Kinder- en jeugdwerk	4	8.0%	13	25.0%	17	16.7%
Zorg	8	16.0%	8	15.4%	16	15.7%
Cultuur	6	12.0%	7	13.5%	13	12.7%
(Overig) welzijn	5	10.0%	1	1.9%	6	5.9%
Goede doelen	2	4.0%	2	3.8%	4	3.9%
Bedrijfsleven	1	2.0%	2	3.8%	3	2.9%
Dieren	0	0.0%	1	1.9%	1	1.0%
Buurt en wijkorganisatie	1	2.0%	1	1.9%	1	1.0%
onbekend	1	2.0%	1	1.9%	2	2.0%
TOTAAL	50	100%	52	100%	102	100%

2. Vindmethode van stageplek

De meeste leerlingen (30.4%) hebben hun stage geregeld via een persoon die ze kennen, bijvoorbeeld een familielid of buurtbewoner die bij de stagebieder werkzaam is. Een kwart van de leerlingen (24.6%) heeft via de school zijn stage geregeld. Zo worden er wel eens vacatures op de schoolmail rondgestuurd, maar er zijn ook jongeren die andere leerlingen bijles geven. Vermoed wordt echter ook dat leerlingen die via de stagemarkt op school hun stage hebben gevonden, in de enquête 'via de school' hebben aangekruist. Het percentage leerlingen dat zegt via de stagemarkt de stage te hebben gevonden (9.6%), ligt namelijk lager dan de cijfers die beschreven staan in de verslagen van de stagemakelaar.

Ongeveer één op de vijf jongeren (19.2%) heeft stage gelopen bij een organisatie of vereniging waar hij of zij lid van is (maar geen vrijwilligerswerk deed). Hierbij kan gedacht worden aan een sportvereniging, fruitcorsoclub of de jeugdbrandweer. 8.8 procent van de jongeren deed al vrijwilligerswerk bij de organisatie waar hij zijn maatschappelijke stage heeft gelopen en 5.8 procent heeft een voor hem of haar onbekende organisatie benaderd met de vraag of er maatschappelijke stageplekken beschikbaar waren.

Tabel 22. Maatschappelijke stages naar vindmethode en onderwijstype (N=240)

Stage gevonden	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Via een bekende	41	31.8%	32	28.8%	73	30.4%
Via school	27	20.9%	32	28.8%	59	24.6%
Lid van de organisatie	27	20.9%	19	17.1%	46	19.2%
Via stagemarkt	14	10.9%	9	8.1%	23	9.6%
Deed hier al vrijwilligerswerk	10	7.8%	11	9.9%	21	8.8%
Afgestapt op onbekende organisatie	9	7.0%	5	4.5%	14	5.8%
Anders	1	0.8%	3	2.7%	4	1.7%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

Meisjes vinden in de meeste gevallen een stageplek via een bekende. Dit komt bij meisjes iets meer voor dan bij jongens (37.6% tegenover 27.6%). Jongens vinden vaker dan meisjes een stageplaats via school (27.6% tegenover 19.6%) of via de organisatie of vereniging waarvan zij lid zijn (21.6% tegenover 14.7%).

Wanneer jongens van vmbo en havo/vwo met elkaar worden vergeleken valt op dat jongens van havo/vwo relatief meer stages regelen via school (33.9% tegenover 22.7%) en vaker een stage regelen bij de organisaties waar zij al vrijwilligerswerk deden (15.3% tegenover 5.3%). Jongens van het vmbo regelen vaker een stageplek via een bekende (33.3% tegenover 16.9%) en lopen vaker stage bij een organisatie waar zij lid van zijn (24.0% tegenover 18.6%).

Meisjes van de havo zetten veel vaker dan jongens van de havo hun netwerk in om een stageplek te vinden (42.3% tegenover 16.9%). Meisjes van het vmbo schelen hierin niet veel van jongens van het vmbo (32.0% tegenover 33.3%). Tot slot valt op dat meisjes van het vmbo vaker dan meisjes van de havo stagelopen bij de organisatie waar zij al vrijwilligerswerk deden (12% tegenover 3.8%).

Het overgrote deel dat stage heeft gelopen bij een organisatie waar hij al lid van was, doet dit in de sector sport. Via de school worden de meeste stageplekken in het onderwijs gevonden en via bekenden worden stages geregeld in onder andere de zorg, het onderwijs en in de sport.

3. Motivatie voorafgaand aan de MaS

Bijna de helft van de leerlingen (47.5%) had voorafgaand aan de maatschappelijke stage geen zin om hiermee te starten. In dit opzicht is weinig verschil te zien tussen vmbo- en havo-leerlingen

In vergelijking met leerlingen van het vmbo vonden iets meer havo-leerlingen het vooral 'goed' in morele zin om een maatschappelijke stage te lopen (25.2% tegenover 18.6%). Rond de 20% van de leerlingen van zowel het vmbo als de havo leek de maatschappelijke stage voorafgaand aan de stage leuk en ongeveer 10% dacht voorafgaand aan de stage dat deze leerzaam zou zijn.

Tabel 23. Maatschappelijke stages naar motivatie vooraf en onderwijstype (N=240)

Vooraf	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Geen zin	63	48.8%	51	45.9%	114	47.5%
'Goed'	24	18.6%	28	25.2%	52	21.7%
Leuk	28	21.7%	21	18.9%	49	20.4%
Leerzaam	14	10.9%	11	9.9%	25	10.4%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

Er zijn meer jongens dan meisjes die voorafgaand aan de stage hier geen zin in hadden (57.5% tegenover 35.3%). De jongens van het vmbo zijn hierbij in de meerderheid (62.7 tegenover 50.8% op de havo) en bij de meisjes zijn de meisjes van de havo minder gemotiveerd (40.4% op de havo tegenover 30.0% op het vmbo). Een ander opvallend verschil is dat 13.4 procent van de jongens tegenover 29.4 procent van de meisjes de stage leuk lijkt. Verder valt op dat meisjes van het vmbo meer denken te leren van de maatschappelijke stage dan meisjes van de havo (16.0% tegenover 9.6%). Tot slot vindt ruim een kwart van de jongens van de havo (27.1%) de maatschappelijke stage moreel goed tegenover 16.0 procent van de jongens op het vmbo.

4. Voldoening

Zo'n 70 procent van de leerlingen is de maatschappelijke stage 'goed' of 'heel goed' bevallen. Ongeveer een kwart van de leerlingen vond de stage 'wel gaan' en bij ruim vijf procent van de leerlingen is de stage 'niet goed' of 'helemaal niet goed' bevallen.

Er zijn verschillen te zien tussen de vmbo-leerlingen en de havo-leerlingen. Zo is de groep leerlingen waarbij de stage goed of heel goed is bevallen op het vmbo groter dan op de havo (74.4% tegenover 64.8%). Op de havo zijn meer leerlingen die 'ging wel' beantwoordden op de vraag hoe de maatschappelijke stage bevallen was (30.6% tegenover 19.4%).

Tabel 24. Maatschappelijke stages naar mate van voldoening en onderwijstype (N=240)

Hoe is de stage bevallen?	Vmbo	%	Havo	%	Aantal	%
Heel goed	29	22.5%	31	27.9%	60	25.0%
Goed	67	51.9%	41	36.9%	108	45.0%
Ging wel	25	19.4%	34	30.6%	59	24.6%
Niet goed	3	2.3%	2	1.8%	5	2.1%
Helemaal niet goed	5	3.9%	3	2.7%	8	3.3%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

Meisjes hebben duidelijk betere ervaringen met hun maatschappelijke stage dan jongens. Bij 77.5 procent van de meisjes is de stage goed bevallen tegenover 63.4 procent van de jongens. Bij slechts één procent van de meisjes is de stage niet goed of helemaal niet goed bevallen. Bij de jongens is dit 8.9 procent.

Meisjes van het vmbo zijn positiever dan meisjes van de havo. Zo is bij 84.0 procent van de meisjes van het vmbo de stage (heel) goed bevallen, en vond 14.0 procent de stage 'wel gaan'. Op de havo is bij 71.2 procent van de meisjes de stage (heel) goed bevallen en vond 28.8 procent de stage 'wel gaan'.

Tussen jongens van het vmbo en de havo zijn er minder grote verschillen. De jongens van het vmbo zijn echter wel positiever dan de jongens van de havo. Bij 66.6 procent van de jongens van het vmbo is de stage (heel) goed bevallen tegenover 59.3 procent van de jongens van de havo.

Tabel 25. Maatschappelijke stages naar elementen van voldoening en onderwijstype (N=240)

Wat ging goed of was leuk?	Vmbo (N=127)	%	Havo (N=111)	%	Totaal (N=238)	%
Activiteiten	74	58.3%	60	54.1%	134	56.3%
Contact met mensen	74	58.3%	58	52.3%	132	55.5%
Omgang met collega's	38	29.9%	36	32.4%	74	31.1%
Waardering	29	22.8%	40	36.0%	69	29.0%
Begeleiding organisatie	16	12.6%	16	26.7%	32	13.4%
Begeleiding school	7	5.5%	3	2.7%	10	4.2%
Financiële beloning	1	0.8%	3	2.7%	4	1.7%
Niks	4	3.1%	3	2.7%	7	2.9%
Anders	4	3.1%	6	5.4%	10	4.2%

Zowel op het vmbo als de havo vonden de meeste jongeren de activiteiten en het contact met mensen op hun stage goed gaan of leuk. De jongeren van het vmbo scoren hier echter hoger op dan de jongeren van de havo.

Omgang met collega's en vrijwilligers op de stage scoort bij beide schooltypen rond de 30 procent.

De grootste verschillen zitten in de waardering en de begeleiding vanuit de stagebieder. Op de havo is 36 procent van de jongeren tevreden over de waardering die zij kregen op hun stage. Op het vmbo is dit 22.8 procent. Daarnaast is ruim een kwart van de jongeren van de havo (26.7%) tevreden over de begeleiding die zij kregen vanuit hun stagebieder tegenover 12.6 procent van de jongeren op het vmbo. Wanneer de jongens met de meisjes worden vergeleken blijkt dat meisjes meer positieve ervaringen hebben opgedaan dan de jongens. Zo vond 65.7 procent van de meisjes de activiteiten en taken die ze moest uitvoeren leuk of goed gaan, tegenover 47.7 procent van de jongens. Bij de jongens is hierbij een verschil te zien tussen de jongens van het vmbo en de havo. Jongens van het vmbo scoren hier namelijk hoger (53.4% tegenover 40.7%). Bij de meisjes kennen de meisjes van de havo een hogere score toe aan de activiteiten en taken die ze moesten uitvoeren dan meisjes van het vmbo (69.2% tegenover 62.0%).

Van de meisjes vond 65.7 procent het contact met mensen leuk of goed gaan tegenover 39.4 procent bij de jongens. De jongens van het vmbo en de havo scoren hierbij ongeveer gelijk (46.6% tegenover 45.8%). De meisjes van het vmbo waarderen het contact met mensen hoger dan de meisjes van de havo (72.0% tegenover 59.6%). Meisjes kennen in vergelijking met jongens tevens een hogere score toe aan de omgang met collega's of andere vrijwilligers (33.3% tegenover 22.7%). Hierbij scoren de meisjes van de havo hoger dan de meisjes van het vmbo (38.5% tegenover 28.0%). Er is tevens een verschil te vinden in de waardering die de leerlingen kregen voor hun inzet. Zowel de jongens als de meisjes van de havo geven vaker aan dat ze dit leuk vinden of hier tevreden over zijn. Vooral bij de meisjes is het verschil groot, namelijk 42.3 procent van de meisjes van de havo tegenover 22.0 procent van de meisjes van het vmbo.

Tabel 26. Maatschappelijke stages naar elementen van teleurstelling en onderwijstype (N=240)

Wat ging minder goed of was minder leuk?	Vmbo (N=129)	%	Havo (N=111)	%	Totaal (N=240)	%
Begeleiding school	30	23.3%	44	39.6%	74	30.8%
Financiële beloning	26	20.2%	21	18.9%	47	19.6%
Activiteiten	21	16.3%	9	8.1%	30	12.5%
Begeleiding organisatie	9	7.0%	17	15.3%	26	10.8%
Waardering	7	5.4%	8	7.2%	15	6.3%
Contact met mensen	5	3.9%	6	5.4%	11	4.6%
Omgang met collega's	6	4.7%	4	3.6%	10	4.2%
Anders, namelijk alles ging goed	16	12.4%	8	7.2%	24	10.0%
Anders, namelijk tijdsinvestering /tjidsplanning	6	4.7%	3	2.7%	9	3.8%
Anders, overig	11	8.5%	7	18.9%	18	7.5%
Onbekend / missing	12	9.3%	11	9.9%	23	9.6%

De leerlingen zijn het meest ontevreden over de begeleiding vanuit hun school. Dit geldt voor zowel leerlingen van het vmbo als de havo, hoewel er wel een groot verschil is tussen de leerlingen van deze schooltypen. Zo vindt 39.6 procent van de leerlingen van de havo de begeleiding van de school niet goed, tegenover 23.3 procent van de leerlingen van het vmbo. Ongeveer één op de vijf jongeren vindt het minder leuk dat hij geen financiële beloning krijgt voor de maatschappelijke stage. Hierin verschillen leerlingen van het vmbo en de havo niet veel van elkaar. Er zijn wel verschillen tussen de schooltypen in de ontevredenheid over de uitgevoerde activiteiten en de begeleiding vanuit de stagebieder. Zo is 16.3 procent van de vmbo-leerlingen ontevreden over de uitgevoerde taken tegenover 8.1 procent van de leerlingen van de havo. Leerlingen van de havo zijn minder tevreden dan vmbo-leerlingen over de begeleiding vanuit de stageorganisatie (15.3% tegenover 7.0%). 21.3 procent van de leerlingen heeft de antwoordmogelijkheid 'anders, namelijk ...' aangekruist. Ongeveer de helft van deze leerlingen (10.0% van het totaal) zegt dat alles goed ging op de stage. 3.8 procent van het totaal aantal leerlingen vond de tijdsinvestering of tijdsplanning het minst leuk aan de maatschappelijke stage. Deze vraag wat de leerlingen minder goed of minder leuk vonden aan hun stage is door 23 respondenten niet ingevuld. 18 van deze respondenten hebben in een eerdere vraag aangegeven dat hun stage goed (N=6) of heel goed (N=12) bevallen is. Wellicht hebben zij geen antwoord gegeven omdat zij alles goed vonden gaan. In dat geval is het percentage leerlingen dat zegt dat alles goed ging 17.5 procent in plaats van 10 procent.

Zowel de jongens als de meisjes zijn het minst tevreden over de begeleiding vanuit school. Erg opvallend is het grote verschil tussen de twee schooltypen, waarbij de havo-scholieren het minst tevreden zijn. 37.3 procent van de jongens van de havo zijn

hier ontevreden over tegenover 25.3 procent van de jongens van het vmbo. Voor de meisjes liggen deze percentages op 42.3 en 20.0.

Bij de jongens komt de ontevredenheid over een financiële beloning met 23.9 procent op de tweede plek. Bij de meisjes ligt dit percentage lager, namelijk op 12.7 procent. Hetzelfde percentage meisjes is ontevreden over de begeleiding vanuit de stagebiedende organisatie. Bij de jongens ligt dit percentage op 9.7. Bij zowel de jongens als de meisjes zijn de havo-scholieren hier meer ontevreden over dan de vmbo-scholieren (15.3% tegenover 5.3% en 15.4% tegenover 10.0%).

Meer jongens vinden de uit te voeren activiteiten minder leuk dan meisjes (14.9% tegenover 9.8%). Zowel de mannelijke als vrouwelijke vmbo-scholieren zijn hier minder over te spreken dan de havo-scholieren.

5. Verandering beeldvorming vrijwilligerswerk

De respondenten is gevraagd of zij door de maatschappelijke stage anders zijn gaan denken over vrijwilligerswerk. Zij konden hier bevestigend of ontkennend op antwoorden en een toelichting geven.

Tabel 27. Maatschappelijke stages naar anders gaan denken over vrijwilligerswerk en onderwijstype (N=240)

Anders gaan denken over vrijwilligerswerk?	Vmbo (N=129)	%	Havo (N=111)	%	Totaal (N=240)	%
Nee, richting onbekend	58	45.0%	45	40.5%	13	42.9%
Ja, positiever	33	25.6%	34	30.6%	67	27.9%
Nee, was al positief	21	16.3%	26	23.4%	47	19.6%
Nee, was al negatief	13	10.1%	5	4.5%	18	7.5%
Ja, negatiever	4	3.1%	0	0.0%	4	1.7%
Onbekend / missing	0	0.0%	1	0.9%	1	0.4%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

Zo'n 19.6 procent van de respondenten zegt bij aanvang van de maatschappelijke stage al positief over vrijwilligerswerk te denken, en geeft aan niet anders te zijn gaan denken door de maatschappelijke stage. Van de respondenten zegt 27.9 procent door de maatschappelijke stage positiever over vrijwilligerswerk zijn gaan denken. Zo'n 1.7 procent van de respondenten is door de maatschappelijke stage negatiever gaan denken over vrijwilligerswerk en 7.5 procent was bij aanvang niet goed te spreken over vrijwilligerswerk en dit is niet veranderd door de maatschappelijke stage. Wanneer vmbo-leerlingen met havo-leerlingen worden vergeleken, blijkt dat meer havo-leerlingen positiever denken en zijn gaan denken over vrijwilligerswerk. Zo'n 42.9 procent van de respondenten zegt door de maatschappelijke stage niet anders te zijn gaan denken over vrijwilligerswerk. Het is echter onduidelijk wat hun mening over vrijwilligerswerk is, waardoor over deze groep geen uitspraken gedaan kunnen worden.

Zo'n 36.3 procent van de meisjes zegt door de maatschappelijke stage positiever te zijn gaan denken over vrijwilligerswerk. 22.5 procent dacht al positief over vrijwilligerswerk. Van de jongens geeft 17.9 procent aan al positief te denken over vrijwilligerswerk voorafgaand aan de stage. 21.6 procent is positiever gaan denken over vrijwilligerswerk. Jongens hebben een negatiever beeld over vrijwilligerswerk dan meisjes (11.9% tegenover 5.9%).

Bij de meisjes valt op dat meisjes van de havo een positiever beeld hebben of hebben ontwikkeld over vrijwilligerswerk dan meisjes van het vmbo (67.3% tegenover 50.0%). Bij de jongens is dit verschil minder groot (42.3% tegenover 37.4%).

6. Gevraagd om als vrijwilliger te blijven?

Bijna 65 procent van de maatschappelijke stagiairs is na afloop van de stage niet gevraagd zich als vrijwilliger in te blijven zetten voor de stagebieder. Ca. 82 procent van deze leerlingen (52.9% van de totale respondentengroep) zou dit ook niet willen. De overige respondenten (11.7% van de totale respondentengroep) is echter niet gevraagd als vrijwilliger te blijven werken, maar zou dit wel willen. Onder de vmbo-leerlingen is een grotere groep leerlingen die niet gevraagd is maar wel zou willen dan onder de havo-leerlingen (14.0% tegenover 9.0%).

28.7 procent van de maatschappelijke stagiairs is wel door de stagebieder benaderd met de vraag of zij willen blijven als vrijwilliger. 34.8 procent van deze jongeren (10% van het totaal) is gebleven als vrijwilliger, 29 procent (8.3% van het totaal) wil dit niet en 36.2 procent (10.4% van het totaal) weet nog niet of hij dat wil.

Er zijn meer leerlingen van de havo door de stagebieder gevraagd te blijven dan leerlingen van het vmbo (36% tegenover 22.5%). Er zijn meer havo-leerlingen dan vmbo-leerlingen vrijwilligerswerk blijven doen bij hun stagebieder (14.4% tegenover 6.2%).

Hierbij moet wel in gedachte worden genomen dat bij afname van de enquête sommige vmbo-leerlingen hun stage nog niet hadden afgerond.

Tabel 28. Maatschappelijke stages naar gevraagd zij om als vrijwilliger te blijven en onderwijstype (N=240)

Gevraagd vrijwilliger te blijven?	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Nee, maar wil ook niet	75	58.1%	52	46.8%	127	52.9%
Nee, maar wil wel	18	14.0%	10	9.0%	28	11.7%
Ja, maar ik weet niet of ik dat wil	10	7.8%	15	13.5%	25	10.4%
Ja, doe ik nu	8	6.2%	16	14.4%	24	10.0%
Ja, maar wil niet	11	8.5%	9	8.1%	20	8.3%
Ik deed hier al vrijwilligerswerk	7	5.4%	7	6.3%	14	5.8%
Onbekend / missing	0	0.0%	2	1.8%	2	0.8%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

Er is een groot verschil tussen de meisjes van het vmbo en de havo. 18 procent van de meisjes van het vmbo is gevraagd te blijven tegenover 44.3 procent van de meisjes van de havo. Bij de jongens is dit verschil niet zo groot (25.3% tegenover 28.9%).

13.4 procent van de jongens is niet gevraagd te blijven, maar wil dit wel. Dit percentage ligt hoger bij het vmbo. 14.7 procent van de jongens van het vmbo wil vrijwilligerswerk blijven doen bij zijn stagebieder maar is hier niet voor gevraagd, tegenover 11.9 procent van de jongens van de havo. Bij meisjes ligt dit percentage lager, namelijk op 8.8 procent. Ook hier ligt het percentage hoger bij de meisjes van het vmbo (12.0% tegenover 5.8%).

10.4 procent van de jongens is na afloop van de maatschappelijke stage begonnen met vrijwilligerswerk bij de stagebieder. Er zijn meer jongens van de havo dan van het vmbo die dit doen (15.3% tegenover 6.7%). Bij de meisjes is hier ook een verschil te zien, namelijk 13.5 procent tegenover 6.0 procent.

7. Sneller vrijwilligerswerk doen in de toekomst?

Een kleine helft van de respondenten (44.2%) denkt dat de maatschappelijke stage hen niet aanzet om in de toekomst sneller vrijwilligerswerk te gaan doen. Leerlingen van het vmbo zijn hierin negatiever dan leerlingen van de havo (49.6% tegenover 37.8%). Een kleine dertig procent van de respondenten weet het niet. Eén op de tien jongere denkt dat hij in de toekomst sneller vrijwilligerswerk zal uitvoeren bij de stagebieder. 4.3 procent denkt dat hij door de MaS sneller vrijwilligerswerk zal gaan doen bij een andere organisatie dan die van de stagebieder. Er zijn meer havo-leerlingen die denken dat zij in de toekomst sneller vrijwilligerswerk gaan doen dan vmbo-leerlingen, namelijk 19.8 procent tegenover 9.3 procent. 11.7 procent van de leerlingen deed al vrijwilligerswerk bij aanvang van de maatschappelijke stage.

Tabel 29. Maatschappelijke stages naar eerder vrijwilligerswerk gaan doen in de toekomst en onderwijstype (N=240)

Sneller vrijwilligerswerk in de toekomst?	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Nee	64	49.6%	42	37.8%	106	44.2%
Weet niet	38	29.5%	33	29.7%	71	29.6%
Was al vrijwilliger	15	11.6%	13	11.7%	28	11.7%
Ja, bij MaS organisaties	9	7.0%	15	13.5%	24	10%
Ja, bij andere organisatie dan MaS	3	2.3%	7	6.3%	10	4.2%
Onbekend /missing	0	0.0%	1	0.9%	1	0.4%
TOTAAL	129	100%	111	99.1%	240	100%

Er zijn meer meisjes dan jongens die denken dat de maatschappelijke stage tot gevolg heeft dat zij in de toekomst sneller vrijwilligerswerk gaan doen, namelijk 18.7 procent van de meisjes tegenover 10.4 procent van de jongens. De meisjes van de havo zijn echter een stuk positiever dan de meisjes van het vmbo (28.8% tegenover 8.0%). De meisjes van het vmbo scoren hiermee lager dan de jongens van het vmbo (9.3%).

Opvallend is dat meer jongens dan meisjes al vrijwilligerswerk deden bij aanvang van de maatschappelijke stage (13.4% tegenover 8.8%). Jongens van de havo deden het meest vrijwilligerswerk (18.6%), gevolgd door de meisjes van het vmbo (14.0%)

en de jongens van het vmbo (9.3%). Meisjes van de havo deden het minst vrijwilligerswerk (3.8%).

Uit gesprekken is gebleken dat niet alle jongeren vrijwilligerswerk bij de sportvereniging als vrijwilligerswerk beschouwen. Dus wellicht deed een grotere groep jongeren al vrijwilligerswerk voor de aanvang van de maatschappelijke stage.

Tabel 30. Verband tussen voldoening over een maatschappelijke stage en de neiging om in de toekomst vrijwilligerswerk te doen

	Heel goed (N=60)	Goed (N=107)	Ging wel (N=59)	Niet goed (N=5)	Helemaal niet goed (N=8)
Nee	23.3%	43.9%	57.6%	80%	87.5%
Ja, bij MaS organisatie	18.3%	10.3%	1.7%	20%	0.0%
Ja, bij andere organisatie	5.0%	2.8%	6.8%	0.0%	0.0%
Deed al vrijwilligerswerk	20.0%	9.3%	10.2%	0.0%	0.0%
Weet niet	33.3%	33.6%	23.7%	0.0%	12.5%

Hoe beter de maatschappelijke stage is bevallen bij de jongeren hoe sneller zij in de toekomst geneigd zijn vrijwilligerswerk te doen.

8. Frequentie vrijwillige inzet

Op de vraag hoe vaak de respondenten vrijwilligerswerk willen doen, antwoord 42.1 procent met 'helemaal niet'. Er is echter een verschil tussen leerlingen van het vmbo en de havo. Zo wil bijna de helft (48.1%) van de leerlingen van het vmbo helemaal geen vrijwilligerswerk doen tegenover 35.1 procent van de leerlingen van de havo. Een kwart van de havo-leerlingen (24.3%) geeft er de voorkeur aan om één keer in de maand vrijwilligerswerk te doen, tegenover 6.2 procent van de vmbo'ers. Van de vmbo-leerlingen wil een vijfde (19.4%) één keer per week vrijwilligerswerk doen. Bij de havo-leerlingen is dit 16.2 procent.

21.7 procent van de vmbo-leerlingen wil minder dan één keer per maand vrijwilligerswerk doen. Bij de havo-leerlingen ligt dit percentage op 17.1.

Tabel 31. Maatschappelijke stagiaires naar frequentie vrijwilligerswerken onderwijstype

Hoe vaak zou je vrijwilligerswerk willen doen?	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Helemaal niet	62	48.1%	39	35.1%	101	42.1%
Meerdere keren per week	6	4.7%	6	5.4%	12	5.0%
Één keer per week	25	19.4%	18	16.2%	43	17.9%
Één keer per maand	8	6.2%	27	24.3%	35	14.6%
Één keer per drie maanden	4	3.1%	5	4.5%	9	3.8%
Één keer per half jaar	7	5.4%	5	4.5%	12	5.0%
Één keer per jaar	17	13.2%	9	8.1%	26	10.8%
Onbekend	0	0.0%	2	1.8%	2	0.8%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

Bij 56 procent van de jongens is er helemaal geen bereidheid om vrijwilligerswerk te doen tegenover een kwart van de vrouwelijke respondenten. Zowel bij de jongens als de meisjes ligt dit percentage bij vmbo-leerlingen hoger. Van de meisjes wil 27.7 procent één of meerdere keren in de week vrijwilligerswerk doen. Bij de jongens ligt dit percentage op 18.7 procent. Bij de jongens zijn er weinig grote verschillen tussen vmbo en havo. Bij de meisjes echter valt op dat 32.0 procent van de meisjes van het vmbo één of meerdere keren per week vrijwilligerswerk willen doen tegenover 23.1 procent van de meisjes van de havo. De meeste meisjes van de havo (36.5%) geven er de voorkeur aan zich maandelijks in te zetten als vrijwilliger, tegenover 10 procent van de meisjes op het vmbo.

Tabel 32. Verband tussen voldoening over een maatschappelijke stage en de frequentie van toekomstig vrijwilligerswerk

	Heel goed (N=59)	Goed (N=107)	Ging wel (N=59)	Niet goed (N=5)	Helemaal niet goed (N=8)
Meerdere keren per week	15.3%	2.8%	0.0%	0.0%	0.0%
Één keer per week	16.9%	23.4%	11.9%	20.0%	0.0%
Één keer per maand	23.7%	12.1%	13.6%	0.0%	0.0%
Één keer per drie maanden	1.7%	6.5%	1.7%	0.0%	0.0%
Één keer per half jaar	6.8%	4.7%	5.1%	0.0%	0.0%
Één keer per jaar	8.5%	14.0%	13.3%	0.0%	0.0%
Helemaal niet	27.1%	36.4%	57.6%	80.0%	100%

Uit de tabel blijkt dat hoe minder goed de maatschappelijke stage is bevallen hoe groter de kans is dat jongeren in de toekomst helemaal geen vrijwilligerswerk willen doen. Daarnaast blijkt dat, wanneer één of meerdere keren per week en één keer per maand vrijwilligerswerk doen worden samengenomen, jongeren zich vaker willen inzetten naarmate hun stage beter bevallen is. 55.9 procent van de jongeren waarbij de stage heel goed is bevallen wil zich meerdere keren per week, één keer per week of één keer per maand inzetten als vrijwilliger. Onder leerlingen bij wie de stage goed is bevallen ligt dit percentage op 38.3 en bij leerlingen die hebben aangegeven dat de stage wel ging op 25.5 procent.

9. Geschikte tijden vrijwilligerswerk

De meeste leerlingen (45.4%) geven er de voorkeur aan zich in te zetten als vrijwilliger op de momenten dat ze hier zin en tijd voor hebben. Daarna volgt een groep van 31.2 procent van de leerlingen die liever op vaste dagen en tijden vrijwilligerswerk doet. Een kleiner groepje van 8.3 procent van de respondenten zou op afroep vrijwilligerswerk willen doen.

Tabel 33. Maatschappelijke stagiaires naar geschikte tijden voor vrijwilligerswerk en onderwijstype

Op welke tijden wil je vrijwilligerswerk doen?	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Tijd en zin	63	48.8%	46	41.4%	109	45.4%
Vaste tijden en dagen	42	32.6%	33	29.7%	75	31.2%
Op afroep	10	7.8%	10	9.0%	20	8.3%
Aparte klus in één keer	4	3.1%	9	8.1%	13	5.4%
Aparte klus verdeeld over enkele weken	6	4.7%	3	2.7%	9	3.8%
Onbekend	4	3.1%	10	9.0%	14	5.8%
TOTAAL	129	10%	111	100%	240	100%

Zowel jongens als meisjes willen het liefst vrijwilligerswerk doen wanneer ze hier tijd en zin voor hebben. Meisjes geven meer dan jongens de voorkeur voor vrijwilligerswerk op vaste dagen en tijden (36.3% tegenover 27.6%).

Meer meisjes dan jongens geven de voorkeur om op afroep vrijwilligerswerk te doen (10.8% tegenover 6.7%).

10. Na MaS organisatie nog een keer helpen?

Een ruime meerderheid van de jongeren (63.3%) zal zijn stagebieder helpen als deze hem na afronding van de MaS belt met de vraag of hij/zij nog een keer wil helpen. Havo-scholieren zijn iets meer geneigd dit te doen dan vmbo-scholieren (66.7% tegenover 60.5%).

Tabel 34. Maatschappelijke stagiaires naar bereidheid stagebieder nog een keer te helpen en onderwijstype (N=240)

Na afronding nog een keer helpen?	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Ja	78	60.5%	74	66.7%	152	63.3%
Nee	47	36.4%	34	30.6%	81	33.8%
Onbekend	4	3.1%	3	2.7%	7	2.9%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

Meisjes zijn veel meer dan jongens geneigd te helpen als de stagebiedende organisatie hier eenmalig om vraagt. Ongeveer vier op de vijf meisjes (78.4%) zou dit doen, terwijl de helft van de jongens dit zou doen. Bij de meisjes is er geen verschil in opleidingsachtergrond te vinden. Bij de jongens zijn de jongens van de havo sneller geneigd hun stagebieder nog een keer te helpen dan jongens van het vmbo (55.9% tegenover 46.7%).

Een ander opvallend resultaat is dat er een verband blijkt te bestaan tussen de bereidheid om de stageorganisatie nogmaals te helpen en de mate waarin de stage positief is beoordeeld door de leerling. Uit onderstaande tabel is dan ook af te lezen dat jongeren meer geneigd zijn hun stageorganisatie nog een keer te helpen naarmate hun stage beter is bevallen.

Tabel 35. Maatschappelijke stagiaires naar bereidheid stagebieder nog een keer te helpen en oordeel over stage (N=233)

	Heel goed (N=58)	Goed (N=104)	Ging wel (N=58)	Niet goed (N=5)	Helemaal niet goed (N=8)
Ja	82.8%	74.0%	44.8%	20%	0.0%
nee	16.9%	26.0%	55.2%	80%	100%

11. Opbrengst maatschappelijke stage

Tabel 36. Maatschappelijke stagiaires naar opbrengst van maatschappelijke stage en onderwijstype (N=240)

Heeft de MaS je wat opgeleverd?	Vmbo	%	Havo	%	Totaal	%
Ja	61	47.3%	60	54.1%	121	50.4%
Nee	66	51.2%	49	44.1%	115	47.9%
onbekend	2	1.6%	2	1.8%	4	1.7%
TOTAAL	129	100%	111	100%	240	100%

De helft van de leerlingen (50.4%) zegt dat de maatschappelijke stage hem wat heeft opgeleverd. Leerlingen van de havo vinden dit vaker dan leerlingen van het vmbo (54.1% tegenover 47.3%). Jongeren die zeggen dat de stage hen wat heeft opgeleverd

zeggen dat ze veel geleerd hebben van hun stage, dat ze kennis en ervaring hebben opgedaan, dat ze een leuke tijd hebben gehad, sociale contacten hebben opgedaan of sociale vaardigheden hebben geleerd (bijvoorbeeld in de omgang met kinderen, ouderen of verstandelijk beperkten). Sommigen verwijzen specifiek naar de werkzaamheden op hun stage, zoals het sorteren van boeken in een bibliotheek, barwerk in de kantine van een sportvereniging of het fluiten van wedstrijden. Anderen zeggen dat hun stage waardering heeft opgeleverd of hun blikveld verruimd heeft.

Jongeren waarbij de maatschappelijke stage niets heeft opgeleverd, geven als toelichting dat zij niets geleerd hebben, er geen geld voor hebben gekregen, alleen stage hebben gelopen omdat het moest van school of dat zij het vrijwilligerswerk al deden en er daardoor niets nieuws van hebben geleerd.

12. Jongeren enthousiastmeren voor vrijwilligerswerk

Tabel 37. Maatschappelijke stages naar positieve factoren voor bevorderen van vrijwilligerswerk en onderwijstype (N=240)

Enthousiasmeren jongeren	Vmbo (N=129)	%	Havo (N=111)	%	Totaal (N=240)	%
Waardering	64	49,6%	60	54,1%	124	51,7%
Samen werken	69	53,5%	48	43,2%	117	48,8%
Nuttig	51	39,5%	49	44,1%	100	41,7%
Afwisselend	50	38,8%	41	36,9%	91	37,9%
Zichtbaar resultaat	37	28,7%	34	30,6%	71	29,6%
Tijd zelf indelen	41	31,8%	28	25,2%	69	28,8%
Uitdagend	37	28,7%	31	27,9%	68	28,3%
Duidelijke taken	31	24,0%	37	33,3%	68	28,3%
Inspraak	33	25,6%	28	25,2%	61	25,4%
Makkelijk	34	26,4%	19	17,1%	53	22,1%
Vast contactpersoon	22	17,1%	25	22,5%	47	19,6%
Leerzaam	26	20,2%	7	6,3%	33	13,8%
Zelfst. Werken	14	10,9%	6	5,4%	20	8,3%
Cursussen	11	8,5%	2	1,8%	13	5,4%
Dezelfde taken	8	6,2%	0	0,0%	8	3,3%
Anders	7	5,4%	10	9,0%	17	7,1%
Onbekend / missing	1	0,8%	3	2,7%	4	1,7%

Om jongeren enthousiast te maken voor vrijwilligerswerk is het volgens de helft van de respondenten (51.7%) belangrijk dat jongeren waardering krijgen voor hun inzet. Daarnaast denkt ongeveer de helft van de respondenten dat vrijwilligerswerk leuker wordt als jongeren kunnen samenwerken. Daarnaast is het belangrijk dat jongeren zich nuttig voelen (41.7%), ze afwisselende taken mogen uitvoeren (37.9%), ze resultaat zien van hun inzet (29.6%) en hun tijd zelf kunnen indelen. Verder is het belangrijk dat de taken uitdagend (28.3%) en duidelijk (28.3%) zijn, hoewel 22.1 procent het belangrijk vindt dat de taken makkelijk zijn. Een kwart van de jongeren

vindt het belangrijk dat ze inspraak kunnen hebben en een kleiner deel (19.6%) denkt dat een vast contactpersoon het vrijwilligerswerk aantrekkelijker maakt voor jongeren. 13.8 procent van de jongeren vindt dat vrijwilligerswerk leerzaam moet zijn. 7.1 procent van de jongeren heeft de antwoordmogelijkheid 'anders' aangekruist. Ruim de helft van deze jongeren (4.2% van het totaal), overigens alleen jongens, denkt dat jongeren door een financiële beloning gemotiveerd worden vrijwilligerswerk te doen.

Wanneer de leerlingen van de verschillende schooltypen met elkaar vergeleken worden valt op dat vmbo-leerlingen meer belang hechten aan het samen werken met anderen (53.5% tegenover 43.2%). Daarnaast vinden deze leerlingen het belangrijker dat de uit te voeren taken makkelijk (26.4% tegenover 17.1%) en leerzaam (20.2% tegenover 6.3%) zijn. Havo-leerlingen vinden het belangrijker dat er duidelijkheid over de uit te voeren taken bestaat (33.3% tegenover 24.0%).

Alle onderdelen, met uitzondering van de cursussen, worden door meisjes belangrijker gevonden dan door jongens. Jongens denken dat vrijwilligerswerk onder jongeren het best bevorderd kan als jongeren waardering krijgen (44.0%), samen werken met anderen (38.8%), zich nuttig voelen (34.3%), hun tijd zelf mogen indelen (25.4%) en duidelijkheid krijgen over hun taken. Meisjes vinden waardering en samenwerken ook het belangrijkste (respectievelijk 61.8% en 60.8%). Daarnaast kan vrijwilligerswerk onder jongeren volgens de meisjes bevorderd worden door afwisselend werk (58.8%), nuttig werk (51.0%), zichtbaar resultaat (41.2%) en uitdagend werk (38.2%). De grootste verschillen tussen jongens en meisjes liggen op de onderwerpen afwisselende taken (36.4%), samen met anderen werken (22.0%) en zichtbaar resultaat (20.3%).

Wanneer er naar verschillen wordt gekeken tussen jongens van het vmbo en de havo valt op dat jongens van de havo het belangrijker vinden dat jongeren zich nuttig voelen met het vrijwilligerswerk dat zij doen (42.4% tegenover 28.0%). Jongens van het vmbo vinden het belangrijker dat de taken afwisselend (26.7% tegenover 16.9%) en leerzaam (14.7% tegenover 3.4%) zijn.

Het grootste verschil tussen meisjes van het vmbo en de havo ligt in het belang dat zij hechten in het samenwerken met anderen. Meisjes van het vmbo vinden dit belangrijker dan meisjes van de havo (74% tegenover 48.1%). Meisjes van het vmbo vinden het daarnaast belangrijker dat jongeren zich nuttig voelen (56% tegenover 46.2%) en de taken makkelijk (32% tegenover 15.4%) en leerzaam (28% tegenover 9.6%) zijn. Meisjes van de havo vinden waardering (65.4% tegenover 58.0%) en duidelijkheid over taken (38.5% tegenover 32.0%) belangrijk dan meisjes van het vmbo.

13. Conclusie

Er is door 240 leerlingen van vmbo en havo/vwo een enquête ingevuld over hun ervaringen met de maatschappelijke stage en hun ideeën over vrijwilligerswerk. De belangrijkste conclusies van deze enquête luiden als volgt:

1.

De meeste leerlingen hebben stage gelopen in de sectoren sport, zorg en onderwijs. Er is echter een groot verschil te zien tussen jongens en meisjes en tussen de

scholieren van het vmbo en het havo/vwo. Zo zijn er meer jongens in de sportsector te vinden dan meisjes en lopen er meer meisjes van het vmbo stage in het onderwijs dan meisjes van de havo.

2.

De meeste leerlingen hebben hun stage via een bekende, via school of via een organisatie waar ze lid van zijn geregeld. Dit laatste is het meest het geval in de sector sport.

3.

Bijna de helft van de jongeren had voorafgaand aan de stage, geen zin om stage te lopen. Dit geldt voor meer jongens dan meisjes. Achteraf is bij zeventig procent van de leerlingen de stage (heel) goed bevallen. Slechts bij vijf procent van de leerlingen is de stage niet goed of helemaal niet goed bevallen. De maatschappelijke stage is vmbo-leerlingen beter bevallen dan havo/vwo-leerlingen. De activiteiten en het contact met mensen op de stage is de leerlingen het best bevallen, gevolgd door omgang met collega's en de waardering die ze kregen voor hun inzet. Meisjes blijken meer positieve ervaringen te hebben opgedaan dan jongens.

De leerlingen zijn het meest ontevreden over de begeleiding vanuit hun school.

Havo-leerlingen zijn hierover meer ontevreden dan vmbo-leerlingen.

Minstens een kwart van de leerlingen is door de maatschappelijke stage positiever gaan denken over vrijwilligerswerk.

4.

Ruim een kwart van de leerlingen is door de stagebieder gevraagd na afronding van de stage te blijven werken als vrijwilliger. Eén op de tien jongeren die stage hebben gelopen doet dit ook. Meisjes die op de havo zitten worden het meest gevraagd te blijven. Een groot deel van de maatschappelijke stagiairs (64.6%) is niet door de stagebieder benaderd met de vraag zich te blijven inzetten voor de organisatie. Een minderheid van deze jongeren zou dit echter wel willen.

5.

Een kleine minderheid van de respondenten denkt dat de maatschappelijke stage hen niet aanzet om in de toekomst sneller vrijwilligerswerk te doen. Ongeveer 15 procent van de jongeren denkt van wel. Havo-leerlingen zijn hierover positiever dan leerlingen van het vmbo en meisjes van de havo zijn het meest positief. Hoe beter de maatschappelijke stage is bevallen hoe sneller de jongeren geneigd zijn in de toekomst vrijwilligerswerk te doen. Ruim elf procent van de jongeren deed al vrijwilligerswerk voordat hij begon met de maatschappelijke stage. Jongens van de havo deden dit al het meest.

6.

Ruim vier op de tien leerlingen wil in de toekomst helemaal geen vrijwilligerswerk doen. Een kwart van de meisjes en meer dan de helft van de jongens wil dit niet. Er zijn meer jongeren van het vmbo dan van de havo die helemaal geen

vrijwilligerswerk willen doen. Naarmate de stage beter is bevallen, willen de jongeren zich vaker (één of meerdere keren per maand) inzetten als vrijwilliger.

Zowel jongens als meisjes willen het liefst vrijwilligerswerk doen wanneer ze hier tijd en zin voor hebben. Er is echter ook een groep die de voorkeur geeft aan vrijwilligerswerk op vaste dagen en tijden.

7.

Bijna vier op de vijf meisjes en de helft van de jongens zal de stagebieder helpen als deze eenmalig om zijn of haar hulp vraagt na afronding van de maatschappelijke stage. Naarmate de stage beter is bevallen zijn jongeren meer bereid dit te doen.

8.

De helft van de leerlingen vindt dat de stage hem of haar wat heeft opgeleverd. Het gaat hierbij om kennis en ervaring, een leuke tijd en sociale contacten en vaardigheden. Meisjes vinden dat hun stage hen meer heeft opgeleverd dan jongens. Jongeren waarbij de stage niks heeft opgeleverd geven bijvoorbeeld als verklaring dat ze geen financiële beloning gekregen hebben of niets geleerd hebben, in sommige gevallen doordat ze het vrijwilligerswerk al deden.

9.

Om vrijwilligerswerk onder jongeren te bevorderen, moet het vrijwilligerswerk aan verschillende voorwaarden voldoen. Zo vinden jongeren waardering krijgen, samen werken en nuttig en afwisselend werk het belangrijkste. Vrijwilligerswerk wordt daarnaast aantrekkelijker wanneer de taken duidelijk en afwisselend zijn en toewerken naar een zichtbaar resultaat. Jongeren vinden het daarnaast handig als ze hun tijd zelf mogen indelen.

§ 2. Groepsgesprekken havo-leerlingen

Met vijf jongens en vier meisjes uit twee havo-klassen zijn twee groepsgesprekken gevoerd om dieper op de maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk onder jongeren in te gaan. De jongeren zaten in een havo-5 klas, maar hebben in de vierde klas hun maatschappelijke stage gelopen.

Twee respondenten zeggen ervaring te hebben met vrijwilligerswerk. Eén jongen heeft vrijwillig voetbaltraining en bokslessen gegeven en een meisje heeft vrijwillig tekenlessen gegeven. Na doorvragen blijkt dat een ander meisje twee keer in de maand scheidsrechter is bij hockeywedstrijden. Dit zag ze niet als vrijwilligerswerk, omdat dit 'erbij hoorde' en niet erg was om te doen.

Sectoren stageplekken

De jongeren liepen stage in de sectoren welzijn (2x), zorg (2x), goede doelen (2x), kinderwerk, sport, en het bedrijfsleven.

Motivatie

De meeste jongeren hadden wel zin in hun stage, maar laten duidelijk weten dat ze vooral een maatschappelijke stage hebben gezocht omdat dit van school moest. Doordat de leerlingen keuzevrijheid hadden, konden ze wel een stage kiezen die zij leuk vonden en bij hun interesses paste. Feit blijft dat het een schoolverplichting is. De jongeren die minder zin hadden in hun stage laten weten dat wanneer ze eenmaal stage liepen, deze wel leuk was. Enkele jongeren vinden het wel jammer dat de stage ten koste ging van hun vakantiedagen of dat zij hun voetbaltraining hiervoor moesten opofferen.

Volgens enkele jongeren is de school ook van invloed op de motivatie van jongeren. De school moet de leerlingen motiveren en stimuleren na te denken over een leuke stageplek. Door de nadruk op de verplichting van de stage, wordt er geen aandacht besteed aan de aantrekkelijkheid van een stage. Daarnaast zou de school waardering moeten uitspreken voor de inzet van de jongeren.

Werving stage

De jongeren hebben op verschillende manieren hun stage gevonden, bijvoorbeeld via het werk van een familielid, de stagemarkt, een mailtje van een docent of de jongeren zijn zelfstandig op een organisatie afgestapt. De jongeren hebben zich bij de keuze voor een stagebieder door verschillende factoren laten leiden. Zo worden enkelen van hen geleid door hun interesses. Eén respondent heeft zelfs een stage gekozen die zij gebruikte als beroepsoriëntatie. Sommige jongeren lieten zich leiden door de tijdsplanning van de stage. *“Deze stage kostte het minste tijd. Binnen één week was ik er van af.”* Anderen kozen een stage omdat de contactpersoon op de stagemarkt hen aansprak of doordat het makkelijk was een bepaalde stage te regelen via een bekende.

Ervaringen

De meeste jongeren is de stage goed bevallen. Bij twee jongeren is dat minder het geval, doordat de activiteiten tegenvielen en het project niet goed afgerond werd. De jongeren is gevraagd wat zij goed vonden gaan in hun stage en welke punten beter kunnen.

De meeste leerlingen zijn tevreden over de uitleg die de stagebieder bij aanvang van de stage gaf over de uit te voeren activiteiten. In de meeste gevallen was hier een plan voor opgesteld en waren de taken verdeeld. Deze duidelijkheid wordt gewaardeerd. Bij enkele jongeren verliep dit echter niet goed en waren de verwachtingen vanuit de organisatie onduidelijk of was er van het vooraf opgestelde plan niets terecht gekomen.

Jongeren die de stage leuk vonden waarderen vooral de leuke werkzaamheden en de gezelligheid tijdens het samenwerken met leeftijdsgenoten. Wanneer de stage niet goed beviel kwam dit in de meeste gevallen door saaie, eentonige werkzaamheden zonder uitdaging. Meer afwisseling en uitdaging waren hier gewenst. Andere redenen waren dat de mensen waarmee gewerkt moest worden niet leuk waren en in één geval kwamen de overige maatschappelijke stagiairs niet opdagen, waardoor het project waaraan gewerkt moest worden niet als gepland verliep.

Niet alle jongeren zijn tevreden over de begeleiding vanuit de school. Enkele leerlingen vonden het duidelijk geregeld dat zij eerst zelf een stage moesten zoeken

en naar de stagemarkt moesten wanneer dit niet lukte. De meesten vonden de begeleiding echter rommelig, chaotisch en vaag en wisten niet wat er van hen verwacht werd. Volgens de jongeren wisten de aangewezen begeleiders vanuit de school vaak geen antwoord op hun vragen en waren er leraren die stelden dat de maatschappelijke stage nog helemaal niet verplicht is. Daarnaast wordt er vanuit de school geen interesse getoond in het verloop van de stage en is er geen goede controle. Jongeren die geen verslag schrijven over hun stage of helemaal geen stage lopen komen hier volgens de jongeren mee weg.

Eén jongere formuleert wat voor gevolg dit alles heeft voor zijn motivatie: *“Doordat veel onduidelijk is, heb je snel de neiging te denken: “dan maar niet”. We lopen de stage in onze vrije tijd, daar kunnen we ook andere dingen in doen. Je moet zelf natuurlijk ook wel willen, maar je moet ook wel gemotiveerd worden vanuit school.”*

De meeste jongeren zijn tevreden over de begeleiding vanuit de stagebieder. Zij hadden goed contact met een vast contactpersoon en er waren heldere afspraken over wat zij moesten doen.

Jongeren vinden het erg leuk om te merken dat ze waardering krijgen voor hun inzet. Dat is volgens hen het belangrijkste. Daarnaast vinden ze het leuk resultaat te zien van hun inzet, bijvoorbeeld door te zien dat mensen zich vermaakten en de jongeren hen een leuke tijd bezorgden of doordat basisschoolkinderen beter konden voetballen door een training die een maatschappelijke stagiair gaf.

Effecten

Drie van de negen respondenten hebben naar eigen zeggen niks van hun stage opgestoken of geleerd. De andere respondenten hebben sociale vaardigheden opgedaan (omgang met bijvoorbeeld kinderen of verstandelijk beperkten), beroepsvaardigheden geleerd of zijn bewuster geworden van hun eigen gedrag. Bij twee leerlingen is het blikveld verruimd. Eén meisje zegt: *“Ik ben erachter gekomen dat het behoorlijk zwaar is om met een chronische ziekte twee opgroeiende kinderen op te voeden.”*

Vrijwilligerswerk bij stagebieder

Drie leerlingen zijn door hun stagebieder gevraagd zich in de toekomst vaker in te zetten. Twee van hen zijn hier op ingegaan, maar wel op incidentele basis. De derde persoon had geen zin om de stagebieder vaker te helpen. Van de jongeren die niet gevraagd zijn, zeggen enkele jongeren dat zij er over hadden nagedacht als ze wel gevraagd zouden zijn.

Vrijwilligerswerk in de toekomst

Twee respondenten hebben zich na de maatschappelijke stage enkele keren ingezet als vrijwilliger. De meeste jongeren doen momenteel geen vrijwilligerswerk wegens een gebrek aan tijd. Ze zijn druk met sport en hun examenjaar. Daarnaast is vrijwilligerswerk onbetaald werk, terwijl de jongeren in dezelfde tijd ook betaald werk kunnen doen. De jongeren geven echter wel aan dat zij het belang van vrijwilligerswerk inzien en vinden dat vrijwilligers heel erg nodig zijn. Redenen om wel vrijwilligerswerk te doen zijn het samenwerken met leeftijdsgenoten, leuke en/of leerzame activiteiten die aansluiten bij de interesses en kunnen dienen als beroepsoriëntatie, het helpen van en omgaan met mensen en

respect en waardering ontvangen. Dit laatste vinden de jongeren erg belangrijk, omdat *“wij ons wel vrijwillig inzetten”*.

Enkele leerlingen denken dat zij door de maatschappelijke stage in de toekomst sneller vrijwilligerswerk zullen doen. *“We hebben nu ervaring opgedaan en weten hoe het is en hebben wat geleerd. Misschien dat je het dan wel sneller gaat doen, omdat je weet wat je kan verwachten. Maar we doen het dan niet uit onszelf, we moeten wel gevraagd worden.”*

Werktijden

De jongeren hebben duidelijk twee voorkeuren qua tijden om vrijwilligerswerk te doen. Ze hebben een voorkeur voor vaste dagen en tijden, omdat ze dan weten waar ze aan toe zijn. *“We hebben ook andere dingen te doen, dus dan kunnen we beter plannen. Niet op afroep van je moet morgen komen, want dat lukt niet.”* Andere jongeren vinden vaste tijden juist niet handig, omdat hun roosters van school regelmatig veranderen en ze niet vast willen zitten aan hun vrijwilligerswerk wanneer zij bijvoorbeeld een toetsweek hebben van school. Op afroep is dan ook niet per definitie vervelend. Het is vooral belangrijk dat er enkele dagen van te voren gebeld wordt, zodat de jongeren kunnen regelen dat ze kunnen. Daarnaast is de manier van vragen belangrijk: met respect, niet bevelend, met uitleg waarom de jongere nodig is en het moet duidelijk zijn dat de organisatie er blij mee is als de jongere komt. Jongeren zullen niet uit zichzelf naar een organisatie gaan om zich vrijwillig in te zetten. Ze geven aan dat ze hiervoor gevraagd moeten worden.

Hierbij aansluitend is de jongeren gevraagd naar hun ideeën over een zogenaamde flexpool, welke in enkele gesprekken met de ondersteunende functies is geopperd. Jongeren uit de flexpool worden af en toe gevraagd voor losse vrijwilligersklussen en hebben de vrijheid hier op in te gaan of dit af te wijzen.

De jongeren staan positief tegenover dit idee. Ze willen namelijk af en toe wel eens iets aan vrijwilligerswerk doen, maar tijdgebrek belemmert hen hierin. *“Het voordeel is dat je altijd nee kan zeggen en je meehelpt als het jou uitkomt”*, aldus één van de jongeren. De jongeren vinden het erg belangrijk dat de aangeboden klussen aansluiten op hun interesses. Hier moet vooraf al rekening mee worden gehouden. Jongeren moeten dus al van te voren doorgeven voor welke klussen ze gebeld mogen worden. Het zou ook fijn zijn als jongeren iets te kiezen hebben. *“Bijvoorbeeld dat een uitzendbureau voor vrijwilligerswerk drie activiteiten aanbiedt en dan vraagt welke je wilt doen.”*

Naast dat de klussen moeten aansluiten op de persoonlijke interesses van de jongeren en de jongeren een keuze willen hebben, vinden de jongeren het belangrijk dat zij op tijd worden geïnformeerd. Dan kunnen ze de klus nog in hun planning meenemen. Tevens is duidelijkheid over de klus erg belangrijk: wanneer, hoe laat, de tijdsinvestering, de werkzaamheden en de doelgroep van de vrijwilligersklus. Tot slot moet het zogenaamde ‘uitzendbureau’ wel aardig zijn en achteraf informeren hoe het was gegaan.

De jongeren is ook gevraagd hoe jongeren het best geïnformeerd kunnen worden over de activiteiten voor de flexpool. Volgens hen wordt een mailtje snel verwijderd en is dit geen goede manier. Er zitten veel jongeren op Twitter, dus dit kan gebruikt worden. Het beste is echter een persoonlijk telefoontje. Dan komt het verhaal het best over.

Voorwaarden voor vrijwilligerswerk door jongeren

In de groepsgesprekken zijn verschillende elementen naar voren gekomen die voor jongeren belangrijk zijn bij vrijwilligerswerk.

1. Het is belangrijk dat de werkzaamheden leuk zijn. Ze moeten aansluiten bij de interesses van jongeren en eventueel leerzaam zijn voor een (nog te volgen) opleiding. Jongeren zien graag voorbeelden van wat er allemaal te doen is in vrijwilligersland, zodat zij een keuze kunnen maken voor vrijwilligerswerk dat bij hen past.

2. Daarnaast is duidelijkheid over de uit te voeren taken belangrijk. Een schema of stappenplan zou hier bij helpen. Afwisseling en uitdaging in taken zijn wel gewenst. Dan leren de jongeren de organisatie beter kennen. De jongeren vinden het verder belangrijk dat het 'waarom' van de werkzaamheden duidelijk is. Ze willen zich ergens voor inzetten en weten waarvoor ze dit doen.

3. Sommige jongeren willen resultaat zien van hun inzet, maar weten dat dit afhankelijk is van de taak die ze uitvoeren. Om een zichtbaar resultaat te behalen is het volgens de jongeren niet perse nodig dat een vrijwilligersklus een begin en eind heeft. Want, zo zeggen ze, wanneer mensen blij zijn weet je ook waar je het voor doet.

4. Jongeren werken graag samen met anderen. Het liefst met (bekende) leeftijdsgenoten. Wanneer vrienden aanwezig zijn bij de vrijwilligersorganisatie, hebben jongeren meer zin om er naar toe te gaan, omdat ze hun vrienden dan weer zien.

5. De ideale begeleider of contactpersoon van een vrijwilligersorganisatie is volgens de jongeren enthousiast, vrolijk en spontaan. Deze begeleider moet niet alleen enthousiast zijn over de werkzaamheden, maar ook over de jongeren als vrijwilligers. Hij moet de jongeren het gevoel geven dat ze nuttig zijn en dat de organisatie blij is dat de jongeren er zijn. Verder vinden jongeren het prettig als er persoonlijke interesse in hen getoond wordt. Tot slot moet de begeleiding kunnen 'levelen' met de jongeren: *"De begeleiders moeten van hetzelfde niveau zijn als wij. Kunnen levelen. En ze moeten de moeite willen nemen om iets uit te leggen als we iets niet snappen."*

6. Jongeren willen graag waardering krijgen voor wat ze doen. Ze willen graag dat organisaties laten blijken dat ze vinden dat de jongeren hun best hebben gedaan en hen bedanken omdat ze gekomen zijn. Organisatie kunnen dit het best al laten weten in de beginfase dat een jongere vrijwilligerswerk komt doen, want dan beginnen de jongeren de volgende dag met meer plezier. Door de waardering gaan jongeren achteraf positiever denken over de organisatie en vertellen ze sneller verder dat dit een leuke organisatie is. Waardering van eventuele cliënten waarmee gewerkt wordt is ook leuk.

Hoewel waardering volgens de jongeren erg belangrijk is, is beloning in de vorm van een attentie, geld of bon niet nodig. De jongeren vinden een beloning alleen nodig wanneer zij werk uitvoeren dat helemaal niet leuk is of waar anderen betaald voor krijgen.

7. In één groepsgesprek opperden de jongeren dat aan het einde van een dag vrijwilligerswerk een evaluatie moet worden gehouden. Hierin kan besproken worden wat goed ging en wat minder goed ging. Wanneer dit bekend is kunnen er

zo nodig aanpassingen gemaakt worden, waardoor het vrijwilligerswerk meer passend is voor een jongere.

8. In de voorbereiding op de maatschappelijke stage kan de school de leerlingen al enthousiastmeren voor vrijwilligerswerk.

Conclusies

1.

De meeste jongeren hadden zin in hun maatschappelijke stage, maar de bovenliggende reden is dat de maatschappelijke verplicht is gesteld door school.

2.

Bij de meeste leerlingen is de stage goed bevallen. De maatschappelijke stage wordt positief ervaren door duidelijkheid over verwachtingen, leuke, afwisselende werkzaamheden, leuke mensen om mee samen te werken, waardering te krijgen en goede begeleiding vanuit de stagebieder. De jongeren denken dat de maatschappelijke stage (nog) beter zal bevallen als er vanuit hun school een duidelijke opdracht wordt gegeven, interesse wordt getoond en moeite wordt gedaan jongeren te motiveren voor de stage.

3.

Enkele leerlingen zijn door de stagebieder gevraagd te blijven als vrijwilliger. Twee doen dit nu op incidentele basis. De jongeren die niet gevraagd zijn te blijven geven aan dat zij dit zeker in overweging hadden genomen als ze wel waren gevraagd. De jongeren zien namelijk het belang van vrijwilligerswerk in, maar een gebrek aan tijd weerhoudt hen ervan zich vrijwillig in te zetten. Bovendien geven de jongeren aan dat zij niet uit zichzelf vrijwilligerswerk zullen doen. Zij moeten hier voor gevraagd worden.

4.

Doordat de jongeren een druk leven hebben door sport, school en vrienden, geven zij aan de ene kant de voorkeur voor vrijwilligerswerk op vaste dagen en tijden. Dan kunnen zij er rekening mee houden in hun agenda. Aan de andere kant heeft het drukke leven tot gevolg dat jongeren niet vast willen zitten aan vrijwilligerswerk. Op afroep vrijwilligerswerk doen is daarom ook een optie. De jongeren staan dan ook positief tegenover een zogenaamde 'flexpool' waarbij jongeren af en toe benaderd worden voor losse vrijwilligersklussen en zelf kunnen beslissen of ze hier op in gaan. Voorwaarden zijn wel dat er rekening wordt gehouden met de interesses van jongeren, zij bij voorkeur kunnen kiezen tussen klussen en dat zij op tijd worden geïnformeerd.

5.

Vrijwilligerswerk is voor jongeren aantrekkelijk als de werkzaamheden leuk zijn en aansluiten bij de interesses van jongeren, de uit te voeren taken duidelijk en afwisselend zijn en het nut van de werkzaamheden helder is. De jongeren werken het liefst samen met leeftijdsgenoten die ze kennen. De begeleiding moet enthousiast zijn, op het niveau van de jongeren kunnen communiceren en de aanwezigheid van

de jongeren waarderen. Dit laatste werkt erg motiverend. Daarnaast denken de jongeren dat het verstandig is de werkzaamheden te evalueren, zodat het vrijwilligerswerk beter aansluit bij de jongere. Tot slot zien de jongeren een rol weggelegd voor de school in het enthousiastmeren van de jongeren voor vrijwilligerswerk.

§ 3. Groepsgesprekken vmbo-leerlingen

Met vijf jongens en drie meisjes uit twee vmbo-4 klassen zijn twee verdiepende groepsgesprekken gevoerd. Drie van hen waren nog bezig met hun maatschappelijke stage. De andere jongeren hadden hun stage al afgerond.

De helft van de jongeren heeft ervaring met vrijwilligerswerk. Een meisje helpt op incidentele basis bij activiteiten voor mensen met een verstandelijke beperking en drie jongens hebben zich vrijwillig ingezet bij een voetbalclub, op school of in de buurt.

1. Stageplekken sectoren

De leerlingen liepen of lopen hun maatschappelijke stage in de sectoren goede doelen (2x), sport (2x), onderwijs, zorg, wijk- buurtvereniging en bedrijfsleven.

2. Motivatie

Drie jongeren vonden het niet leuk om een maatschappelijke stage te lopen. De anderen jongeren hadden er wel zin in, maar zeggen dat het vooral een verplichting was van school. Hun stage leek hen leuk omdat deze aansloot bij hun interesse en/of omdat ze al een beetje bekend waren met de organisatie of mensen die daar werkten. De verplichting vanuit school maakte de jongeren niet minder gemotiveerd. Zo wordt in één groepsgesprek gesteld: *“Dat speelt niet, je mag blij zijn als je een stage krijgt. Stagebedrijven geven aan: graag of niet stage lopen? Voor jou zijn er 100 anderen. We waren blij dat we een plek hadden.”*

De jongeren die niet gemotiveerd waren om stage te lopen geven als belangrijkste argument hiervoor dat zij het erg druk hebben met school. Ze zitten in hun examenjaar en hebben veel aan hun hoofd. De stage had beter in het derde jaar gepland kunnen worden. Daarnaast was een jongere niet gemotiveerd omdat ze er geen geld mee verdiende: *“Je doet het voor niks. Dat je er anderen blij mee maakt is belangrijk, maar we willen er zelf ook wat voor hebben.”*

3. Werving stage

De meeste respondenten hebben hun stage via de school, stagemarkt of via een bekende gevonden. Eén respondent heeft zijn oude basisschool benaderd en één respondent deed al vrijwilligerswerk bij de organisatie. Er spelen verschillende factoren mee in de keuze voor een stageplek, zoals gemak, afstand en interesse.

4. Ervaringen

Op één respondent na vonden alle respondenten hun stage leuk. Eén respondent vond haar stage niet leuk. Dit kwam doordat zij de werkzaamheden niet

aantrekkelijk vond. De jongeren is gevraagd wat zij goed vonden gaan in hun stage en welke punten beter kunnen.

De stage is bij bijna alle respondenten goed bevallen. Zij hebben van de werkzaamheden geleerd, deze sloten aan op hun interesses of opleiding, of de werkzaamheden of stagebiedende organisatie waren erg leuk. Daarnaast vinden enkele jongeren hun stage nuttig, omdat de ervaring goed is voor hun CV, omdat hun inzet gewaardeerd wordt of omdat ze door de stage in contact kwamen mensen.

De meeste jongeren zijn tevreden over de begeleiding vanuit de stageorganisaties. Hen is duidelijk verteld wat er van ze verwacht werd. Dit werd in sommige gevallen opgeschreven of met voorbeelden geïllustreerd. Bij één stageorganisatie waren echter te veel stagiairs tegelijk, waardoor een jongere moest wachten op zijn beurt. Hij is nu bang dat hij zijn stage niet op tijd afrond. Een andere jongen wil graag meer duidelijkheid over zijn werktijden.

De leerlingen verschillen van mening over de voorbereiding van de school over de maatschappelijke stage. De helft vond de uitleg goed, hoewel er over de uren eerst onduidelijkheid bestond. De andere helft van de leerlingen vindt dat de school de leerlingen te laat heeft geïnformeerd. Dit kwam soms door een mentor die de informatie te laat meegaf. Volgens de jongeren was er geen of onduidelijke uitleg over de stage vóór de zomervakantie. De jongeren hadden graag duidelijke uitleg gekregen voor de zomervakantie, zodat zij rustig een stage konden zoeken. Volgens hen was het nu op het laatste moment en kwamen zij in tijdsnood. Enkel van hen hebben nu een stage gekozen die makkelijk te vinden was, maar niet aansluit op hun interesses. Een meisje vond de uitleg daarnaast te ingewikkeld: *“We kregen een envelop met een boekje. De uitleg was in dure woorden. Het moet makkelijker uitgelegd worden. Ik hou er van als het allemaal duidelijk wordt uitgelegd, anders snap ik het niet.”*

Enkele leerlingen zijn niet tevreden met de tijdsplanning van de stage. Zij zitten in hun examenjaar en hebben het daar druk mee. Zij hadden liever hun stage in het derde schooljaar gelopen. Door de volgens sommige onduidelijke uitleg over de stage, is hen ook de mogelijkheid ontnomen de stage in de zomervakantie te lopen. De leerlingen die hun stage in de zomervakantie hebben afgerond, vinden dat zij hun vrije tijd zo nuttig besteed hebben.

5. Vorderingen

Enkele leerlingen vinden dat zij wat van hun stage hebben opgestoken, zoals de omgang met verstandelijk beperkte mensen, sociale contacten en bewustwording van (vervuiling van) het milieu. Een jongen zegt geleerd te hebben onbetaald werk te doen. Dit is volgens hem goed voor zijn CV.

6. Vrijwilligerswerk bij stagebieder

Drie jongeren zijn door de stagebieder gevraagd of de organisatie nog eens een beroep op ze mag doen. De jongeren doen dit nu op incidentele basis. Eén jongere deed al vrijwilligerswerk en blijft hier mee doorgaan.

7. Vrijwilligerswerk in de toekomst

Eén jongere deed al structureel vrijwilligerswerk voordat hij aan de maatschappelijke stage begon. Drie jongeren helpen hun stagebieder op incidentele basis na afronding

van de stage. Van de jongeren denkt een gedeelte dat de MaS jongeren stimuleert vrijwilligerswerk te doen. Voorwaarden hiervoor zijn wel dat de werkzaamheden tijdens de maatschappelijke stage leuk waren, jongeren het naar hun zin hadden en ze beloond worden voor hun inzet. De belangrijkste voorwaarden om vrijwilligerswerk te doen is echter dat de jongeren hier tijd voor hebben. En dat is bij veel jongeren het probleem, zo zeggen ze. Zij hebben het al druk met school, een bijbaan, sport, vrienden en familie. Een ander gedeelte van de jongeren denkt dat de maatschappelijke stage weinig positieve invloed heeft op het doen van vrijwilligerswerk: *“Misschien een klein groepje, maar de meeste jongeren vinden het flauwekul, hebben er geen tijd voor en willen liever geld verdienen.”* Desondanks zeggen deze jongeren wel dat zij hun stagebieder zouden helpen als ze hiervoor gevraagd worden.

Reden om wel vrijwilligerswerk te doen is dat het een goed gevoel geeft mensen te helpen en een leuke tijd te geven. Als de hulp van een jongere echt iets kan betekenen, willen sommige jongeren zich graag inzetten. Daarnaast worden er vrienden gemaakt en nieuwe contacten gelegd, die tevens in de toekomst van pas kunnen komen bij het vinden van een (beroeps)stage of baan.

8. Werktijden

De jongeren willen wel vrijwilligerswerk doen wanneer ze zin en tijd hebben. Bij voorkeur niet 's avonds in het weekend, omdat ze dan uit willen gaan.

9. Voorwaarden voor vrijwilligerswerk door jongeren

1. De jongeren vinden het belangrijk dat zij waardering of een complimentje krijgen voor hun inzet en dat de organisatie laat merken dat ze blij is met de jongere. Waardering is nodig. Voor de helft van de jongeren het liefst in iets tastbaars. De jongeren denken daarbij aan een kortingsbon, gratis consumptie of zak snoep. De helft van de respondenten vindt een kleinigheidje erg belangrijk. *“We helpen ze. Het is goed als ze hun waardering hierover uitspreken, maar het is leuker als we wat krijgen.”* De andere helft verwacht geen materiële beloning en neemt genoeg met een compliment als ‘goed gedaan, jongen’.
2. Het is belangrijk dat de werkzaamheden leuk zijn. De jongeren willen daarnaast ook een beetje afwisseling. Volgens hen is het erg belangrijk dat de werkzaamheden naar de zin van de jongeren zijn, anders zet een jongere zich niet voor honderd procent in. De werkzaamheden moeten bij een jongere passen, anders voert hij ze met tegenzin uit, met gezeur als gevolg. Een deel van de jongeren vindt het belangrijk dat het vrijwilligerswerk naar een einde toewerkt en een zichtbaar resultaat heeft.
3. De jongeren geven er de voorkeur aan samen te werken met anderen. Dat werkt prettiger, je kan hulp bij elkaar vragen en je kan samen praten en lol maken. Wanneer er mensen bij een organisatie werken die de jongeren al kennen of leuk vinden, vinden ze het ook niet zo erg als de werkzaamheden wat minder leuk zijn. Bovendien zijn jongeren minder terughoudend wanneer ze al mensen kennen. Eén meisje werkt liever zelfstandig, omdat ze werkzaamheden dan op haar eigen manier kan uitvoeren en geen rekening hoeft te houden met anderen.
4. Begeleiding is belangrijk in de vorm van één of twee vaste contactpersonen, die je kunt vertrouwen, maar die ook alle afspraken kennen. Begeleiding is vooral in de

beginfase van het doen van vrijwilligerswerk nodig. De begeleiding kan uitleggen wat er gedaan moet worden en hoe dat moet worden aangepakt. Wanneer dit na een paar keer duidelijk is, kan de begeleiding beperkt worden tot het stand-by staan voor het beantwoorden van vragen.

5. Enkele jongeren vinden een training van belang als een taak ingewikkeld is. Daarnaast is een cursus op zijn plaats wanneer er gewerkt moet worden met bijvoorbeeld verstandelijk gehandicapten.

10. Conclusies

1.

Sommige leerlingen hadden geen zin in hun stage, omdat zij het druk hadden met hun examenjaar. Andere leerlingen hadden wel zin in hun stage, omdat deze aansloot bij hun interesse of omdat bekenden van hen op het stageadres werkten. De stage is echter bovenal een opgelegde verplichting vanuit school.

2.

Bij bijna alle leerlingen is de stage goed bevallen. Dit komt doordat de werkzaamheden leuk of leerzaam waren of bij de interesses van de jongeren aansloten. Over de begeleiding vanuit de stageorganisatie zijn de meeste jongeren positief. Men is duidelijk verteld wat er van ze verwacht werd. Er wordt verschillend gedacht over de begeleiding vanuit de school. Sommige leerlingen vonden de uitleg en voorbereiding op de stage helder, anderen waren niet tevreden omdat zij naar hun mening te laat zijn geïnformeerd. Tot slot zijn enkele leerlingen niet tevreden met de planning van de stage in het vierde (examen)jaar.

3.

Enkele jongeren zijn door de stagebieder gevraagd of de organisatie nog eens een beroep op ze mag doen. Deze jongeren doen dit nu op incidentele basis. Eén jongere deed al vrijwilligerswerk voorafgaand aan de stage.

4.

De maatschappelijke stage zal een gedeelte van de leerlingen stimuleren vrijwilligerswerk te gaan doen. De stage moet dan wel goed bevallen zijn en jongeren moeten beloond worden voor hun inzet. Probleem is echter dat veel jongeren weinig tijd hebben voor vrijwilligerswerk. De jongeren geven er dan ook de voorkeur aan vrijwilligerswerk te doen wanneer hen dat uitkomt.

5.

Belangrijk in het vrijwilligerswerk voor jongeren is dat zij gewaardeerd worden. Een gedeelte van de jongeren krijgt het liefst iets tastbaars terug voor hun inzet. Daarnaast is het belangrijk dat de werkzaamheden leuk en afwisselend zijn en dat deze worden uitgevoerd samen met anderen. Betrouwbare vaste begeleiding die vooral in de beginfase voor de jongeren klaarstaat is ook van belang. Tot slot is in sommige gevallen een training of cursus op zijn plaats.

Hoofdstuk 4. Conclusies en adviezen

Inleiding

Centrale vraag in dit onderzoek is hoe vrijwilligerswerk bevorderd kan worden onder jongeren in Tiel door middel van maatschappelijke stages.

Omdat jongeren door de maatschappelijke stage in aanraking komen met vrijwillige inzet, is naar hun mening gevraagd via een enquête onder 240 leerlingen van vmbo en havo/vwo en kwalitatieve groepsgesprekken met zeventien leerlingen. Daarnaast zijn aanbieders en ondersteuners van maatschappelijke stages geïnterviewd en is relevante documentatie geraadpleegd. Uitgangspunt hierbij was helderheid verkrijgen over wat jongeren belangrijk vinden in vrijwilligerswerk en onder welke voorwaarden zij vrijwilligerswerk willen doen.

Allereerst komen de belangrijkste constatering uit het onderzoek aan de orde, gevolgd door de methodische en organisatorische consequenties voor het bieden van ondersteuning door stagebieders en scholen, maar vooral ook door de stagemakelaar en het vrijwilligerssteunpunt in de gemeente Tiel (§ 1). Ten behoeve van de laatste twee voorzieningen wordt een voorstel voor een praktijkmethodiek van ondersteuning van maatschappelijke stages uitgewerkt die bevorderlijk is voor vrijwilligerswerk onder jongeren Tiel (§ 2).

§ 1. Conclusies en consequenties

Conclusies

1. Aantrekkelijke maatschappelijke stages bevorderen vrijwilligerswerk

Uit het onderzoek blijkt dat als de maatschappelijke stage bevalt, jongeren sneller geneigd zijn in de toekomst vrijwilligerswerk te doen. Ook het omgekeerde is waar. Hoe minder een maatschappelijke stage bevalt, des te groter is de kans dat jongeren in de toekomst zich afzijdig houden van vrijwilligerswerk. Daarom is het van belang dat jongeren de maatschappelijke stage als zinvol en aantrekkelijk ervaren. Hier is echter nog veel terrein te winnen. De volgende beperkingen doen zich voor:

- Het onderwijs toont te weinig interesse voor het verloop van maatschappelijke stages. Er is betrekkelijk weinig tot geen contact tussen school en stagebieders. Stagebieders horen echter graag van de school wat er van hen verwacht wordt in zaken als absentie van een maatschappelijke stagiaire en het beoordelen van het verloop van een stage. Stagebiedende organisaties stellen het daarnaast op prijs als de school interesse toont in de stages. Zij vinden dat er niet van een leerling verwacht kan worden dat het gemotiveerd is voor de stage als de school daar zelf niet enthousiast over is.
- De maatschappelijke stages van veel leerlingen zijn versnipperd in vele enkele uurtjes per dag. Door langere werktijden zijn maatschappelijke stagiaires beter in staat de stagebiedende organisatie te leren kennen en een meer waardevolle bijdrage te leveren.

- Bij te veel stagebiedende organisaties is te weinig begeleiding inzetbaar om voldoende tijd en aandacht aan de maatschappelijke stagiaires te schenken.
- Het is belangrijk dat maatschappelijke stages aansluiten op de interesses en de leefwereld van jongeren. Bij gebrek daaraan zoeken jongeren andere mogelijkheden voor maatschappelijke stages die minder bij hun wensen aansluiten. Er zal naar mogelijkheden gezocht moeten worden om toch plekken te creëren bij organisaties die de voorkeur hebben van leerlingen.
- Bij zeventig procent van de onderzochte jongeren is de maatschappelijke stage goed bevallen. Bij dertig procent is dit niet het geval om vooral de volgende redenen: matige tot slechte begeleiding vanuit school, de aard van de werkzaamheden en in mindere mate de begeleiding op het stageadres. Wanneer deze aspecten geoptimaliseerd worden, zal de stage bij meer jongeren goed bevallen.
- Naarmate een maatschappelijke stage jongeren meer oplevert, des te beter deze stage bij jongeren bevalt. Toch geeft ongeveer de helft van de jongeren te kennen dat de stage hen niets heeft opgeleverd. De andere helft is van mening dat de maatschappelijke stage leerzaam was, dat ze contacten en vaardigheden hebben opgedaan en waardering of een beloning hebben gekregen. Voor deze kwaliteiten zal meer oog moeten zijn bij het organiseren van maatschappelijke stages.
- Bij jongeren die niet zelf actief op zoek gaan naar een stageplek maar voor wie dat is geregeld via de stagemarkt en de school, is de kans groter dat de stage minder goed bevalt. Jongeren moeten dus meer gestimuleerd worden om zelf een goede stageplek te vinden.

2. Gebrek aan tijd en eigen initiatief zijn obstakels voor vrijwilligerswerk

Jongeren vinden vrijwilligerswerk belangrijk, maar een gebrek aan tijd en eigen initiatief weerhoudt hen ervan vrijwilligerswerk te doen. Ter bevordering van vrijwilligerswerk onder jongeren zullen deze twee obstakels weggenomen moeten worden.

Veel jongeren staan positief tegenover vrijwilligerswerk en zien het belang hier van in. Een positieve beeldvorming over vrijwilligerswerk wil echter niet zeggen dat de jongeren zich ook daadwerkelijk vrijwillig (gaan) inzetten. Bijna de helft van de jongeren geeft namelijk aan dat zij niet van plan is in de toekomst vrijwilligerswerk te gaan doen omdat het te veel tijd vergt en de aandacht afleidt van school, sport en vrienden. Toch is bijna een derde van de jongeren bereid nu of in de toekomst één of meerdere keren per maand vrijwilligerswerk te doen. Daarnaast is tweederde van de jongeren die een maatschappelijke stages heeft gevolgd geneigd een enkele keer hun vroegere stageorganisatie te helpen wanneer zij hiervoor gevraagd worden. In veel gevallen wordt echter die vraag niet gesteld. Dit terwijl ongeveer één op de vijf van deze leerlingen zegt dat wel te willen. Er zijn dus jongeren die geen vrijwilligerswerk doen, maar dit wel willen! Het is zonde dat dit potentieel niet wordt benut voor het opbouwen van een groter vrijwilligersbestand.

Veel jongeren geven aan dat zij niet snel uit zichzelf de stap zullen nemen om vrijwilligerswerk te doen, maar hiervoor gevraagd moeten worden.

3. Jongeren hebben specifieke wensen ten aanzien van vrijwilligerswerk

Jongeren hebben specifieke wensen en behoeften waaronder zij eventueel vrijwilligerswerk willen doen. Niet alle vrijwilligersorganisaties zijn hiervan op de hoogte. Ter bevordering van vrijwilligerswerk onder jongeren moeten stagebieders op de hoogte zijn van deze voorwaarden en hun aanbod hier op aanpassen. Belangrijk is vooral dat de werkzaamheden aansluiten bij de interesses van jongeren en dat jongeren de werkzaamheden kunnen uitvoeren met anderen, liefst leeftijdsgenoten. Daarnaast willen jongeren waardering krijgen voor hun inzet en is het belangrijk dat hun werk nuttig en afwisselend is. Vrijwilligerswerk wordt daarnaast aantrekkelijker wanneer de taken duidelijk zijn en toewerken naar een zichtbaar resultaat. Jongeren vinden het verder handig als ze hun tijd zelf mogen indelen. Jongeren zijn echter individuen en geen één jongere is hetzelfde. Vrijwilligerswerk voor jongeren is dus maatwerk en dus moet er oog zijn voor de behoeften van een individuele jongeren.

Consequenties

Veel jongeren hebben het weliswaar naar hun zin op hun maatschappelijke stage, maar er is nog veel voor verbetering vatbaar.

1. Methodische en organisatorische verbeteringen bij scholen

Van de kant van de school is meer aandacht nodig voor de volgende zaken:

- Heldere voorbereiding van leerlingen op de maatschappelijke stage
- Meer aansluiting van een maatschappelijke stage op interesses van jongeren
- Laat leerlingen zoveel mogelijk zelf een stage zoeken
- Enthousiasmeer leerlingen door als volledig docententeam ook enthousiast te zijn en minder nadruk te leggen op het verplichte karakter van de maatschappelijke stage
- Jongeren informeren over vrijwilligerswerk bij stageaanbieder en elders
- Duidelijkheid over voorwaarden afronding maatschappelijke stage
- Verwachtingen naar stagebieders uitspreken
- Interesse tonen bij stagebieders over verloop van maatschappelijke stages
- Oog voor kwaliteit van maatschappelijke stages
- Maatwerk voor leerlingen die dat nodig hebben
- Jaarlijkse evalueren van maatschappelijke stages

2. Methodische en organisatorische verbeteringen bij stagebieders

- Maatschappelijke stages moeten aansluiten op de wensen en behoeften van jongeren met betrekking tot het karakter van de begeleiding en de te verrichten werkzaamheden
- Bij afloop van maatschappelijke stage moet stagebieder aan stagiaire vragen om te blijven
- Een ondergrens stellen aan aantal uren maatschappelijke stage per aanwezigheid, zodat de stagebiedende organisatie daar wat aan heeft en de stagiaire er ook meer van opsteekt
- Beter afwegen hoeveel leerlingen de organisatie tegelijk kan begeleiden
- Jaarlijkse evaluatie

3. Methodische en organisatorische verbeteringen bij vrijwilligersorganisaties

- Op de hoogte zijn van de wensen van leerlingen en aanbod hier op aanpassen.
- Aanbod aanpassen op incidentele klussen en niet op structurele inzet.
- Leveren van maatwerk met uitdagende moeilijkheidsgraad van werkzaamheden, aansluiting op interesses van jongeren, voldoende begeleiding en passende werktijden (incidenteel/structureel)

4. Methodische en organisatorische verbeteringen bij ondersteuners (stagemakelaar en vrijwilligerssteunpunt)

- Ondersteunen van organisaties door bij de inrichting van maatschappelijke stages rekening te houden met de wensen en behoeften van de jongeren. Dat kan in de vorm van een checklist of workshop
- Jongeren informeren over vrijwilligerswerk en de verscheidenheid daarvan
- Stagebieders informeren over het werken met jongeren
- Vraag en aanbod voor flexpool organiseren bij vrijwilligerssteunpunt
- Jongeren informeren over flexpool en andere vormen van vrijwilligerswerk
- Gezamenlijke behoeftepeiling naar jonge vrijwilligers onder organisaties
- Gezamenlijke behoeftepeiling naar flexpool onder organisaties
- Gezamenlijke behoeftepeiling naar flexpool onder jongeren

§ 2. Voorstel voor praktijkmethodiek van ondersteuners

1. Belang van maatschappelijke stage voor bevordering van vrijwilligerswerk

Het moet helder zijn dat een zinvolle en aantrekkelijke maatschappelijke stage voor leerlingen van het voortgezet onderwijs een impuls kan geven aan het vrijwilligerswerk onder jongeren.

Verzilveren van dat belang vraagt om enthousiaste medewerking van alle betrokken partijen, van scholen en stageaanbieders tot en met stagemakelaar en vrijwilligerscentrale.

2. Behoefteteiling naar interessante maatschappelijke stages

Nodig is een jaarlijkse behoeftepeiling door ondersteuners naar de inhoudelijke en voorwaardelijke wensen van jongeren ten aanzien van maatschappelijke stages. Dit kan bij de introductie en afronding van de maatschappelijke stages in de klas plaatsvinden. Behalve dat het moet gaan om leerzame en aantrekkelijke stageplekken met een duidelijke taakstelling, redelijke begeleiding, waar je vaardigheden kunt leren, ook leeftijdsgenoten tegenkomt, waardering krijgt en resultaat ziet van je werk, is ook van belang dat de beschikbare tijd niet te versnipperd ingezet wordt maar juist in redelijke porties zodat jongeren en stagebieder elkaar goed kunnen leren kennen. Een behoeftepeiling naar interessante maatschappelijke stages voor jongeren is ook op zijn plaats onder potentiële stagebiedende organisaties.

3. Goede voorlichting over maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk

De school moet beginnen met goede algemene voorlichting over maatschappelijke stages en mogelijkheden voor vrijwilligerswerk. Helderheid over concrete zaken als nut, rechten en plichten, en mogelijke stageplaatsen is van even groot belang als het uitstralen van enthousiasme voor maatschappelijke stages door de school en andere betrokken partners. Voorlichting in klassenverband en op een stagemarkt met behulp van ondersteuners is de moeite waard.

4. Vinger aan de pols en evaluatie op kwaliteit

Ondersteuners hebben een taak in het in de gaten houden van de kwaliteit van maatschappelijke stages, zodat de animo voor vrijwilligerswerk onder jongeren groeit. Verstandig is een jaarlijkse evaluatie met alle betrokken partijen om te leren van fouten en goede resultaten voor het volgende jaar te stimuleren.

5. Onderdeel van lokaal jeugdbeleid

Maatschappelijke stages en het bevorderen van vrijwilligerswerk zouden een actief onderstel van lokaal jeugdbeleid moeten zijn om verschillende redenen. In de eerste plaats kan het betrekken van belangrijke partners van lokaal jeugdbeleid een versterking van maatschappelijke stages en vrijwilligerswerk onder jongeren met zich meebrengen. Verder is het zo dat het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid van jongeren als achterliggend doel van maatschappelijke stages beter is te regelen als het breed gedragen wordt door de gemeenschap waar jongeren deel van uitmaken. Dit ook indachtig het spreekwoord: It takes a village to raise a child.

6. Stimuleren van jongeren zelf een maatschappelijke stageplek te zoeken

Jongeren die zelf een maatschappelijke stageplek zoeken en vinden, vergroten hun kans op voldoening en daarmee op deelname aan een organisatie voor vrijwilligerswerk.

7. Maatschappelijke stagiaires vragen om te blijven als vrijwilliger

Bij afronding van een maatschappelijke stage zou jongeren gevraagd moeten worden om als vrijwilliger door te gaan. Dit is een taak van zowel de stagebieder en betrokken scholen als de ondersteuners. Een databank met gegevens over jongeren en stagebieders onderhouden door de ondersteuners kan hierbij dienstbaar zijn.

8. Flexpool voor jonge vrijwilligers

Naast mogelijkheden voor langdurige inzet als vrijwilliger kan het potentieel van jongeren dat in principe animo heeft voor het vrijwilligerschap verder worden aangeboord door minder tijdrovende en afwisselende vrijwilligersdiensten mogelijk te maken. Een flexpool bestaande uit een flinke groep van jongeren die in het kader van een maatschappelijke stage hun eerste ervaring in vrijwilligerswerk hebben opgedaan is daarvoor een geschikte vorm.

Voorwaarden voor zo'n flexpool zijn verder:

- Jongeren moeten van te voren hun interesses aangeven, zodat zij alleen benaderd worden voor klussen die voor hen interessant zijn
- Er moet regelmaat zitten in het aantal oproepen. Wanneer jongeren lang moeten wachten zakt hun motivatie weg. Er moet dus wel aanbod zijn. Er zal

dus eerst goed geïnformeerd moeten worden bij maatschappelijke en vrijwilligersorganisaties of zij een beroep zouden doen op deze database

- Jongeren willen niet op het laatste moment opgebeld worden. Dit moet minstens een paar dagen van te voren, zodat jongeren hier rekening mee kunnen houden in hun planning
- De vrijwilligersorganisaties moeten op de hoogte zijn van de wensen en behoeften die jongeren hebben op het gebied van vrijwilligerswerk en hier in hun aanbod rekening mee houden
- De promotie en communicatie met jongeren vraagt om andere middelen dan communicatie met volwassenen. Jongeren zijn veel mobiel en online bereikbaar. Dus hier moet op worden ingespeeld: een aparte website voor jonge vrijwilligers en bereikbaarheid via telefoon, email, facebook en twitter.

Bijlage 1. Literatuur jeugd en vrijwilligerswerk

Inleiding

In deze bijlage wordt een samenvatting gegeven van enkele publicaties over thema's met betrekking tot jongeren en vrijwilligerswerk. Eerst wordt ingegaan op het onderwerp van motivatie om vrijwilligerswerk te doen, daarna de voorwaarden die van belang zijn om succesvol met jonge vrijwilligers aan de slag te gaan en tot slot hoe een organisatie de kans kan vergroten dat jongeren bij de organisatie vrijwilliger blijven.

1. Motivatie voor vrijwilligerswerk

In de literatuur wordt de motivatie om vrijwilligerswerk te doen uitgelegd aan de hand van intrinsieke en extrinsieke motivaties. Gedrag wordt geleid door deze motivaties. Intrinsieke motivatie komt van binnenuit en extrinsieke motivatie bestaat uit externe stimulansen die bepaald gedrag aanmoedigen of juist tegengaan. Er zijn twee vormen van intrinsieke motivatie, namelijk plichtsgevoel en plezier gevoel. Wanneer vrijwilligerswerk gedaan wordt om extrinsieke motivatie, dan wordt het gedaan omdat het loont. Er valt iets mee te 'verdienen'. Deze motivaties zijn altijd aanwezig, maar de nadruk op de een of de ander kan per moment verschillen. Een jongere kan bijvoorbeeld starten met zijn maatschappelijke stage, omdat hij er studiepunten voor krijgt (extrinsieke motivatie). Of beginnen als vrijwilliger, omdat een lokkertje als beloning wordt ingezet. Maar in de loop van de stage kan hij het heel leuk gaan vinden en doet hij vrijwilligerswerk uit plezier of omdat het hem een goed gevoel oplevert (intrinsieke motivatie). De keuze om vrijwilligerswerk te blijven doen wordt meestal bepaald door de intrinsieke motivatie. Deze intrinsieke motivatie moet dus worden gestimuleerd, omdat deze de grootste bindende kracht heeft.¹⁸

Er worden verschillende indelingen en categorieën van motivaties voor vrijwilligerswerk onderscheiden. Ze kunnen gezien worden als functie die men door vrijwilligerswerk kan vervullen. Bridges-Karr en Van den Bosch (2008) halen in hun uitgave 'Ze zijn geweldig! Maar waarom eigenlijk?' de functionele benadering van Clary en collega's aan.¹⁹ Laatstgenoemden onderscheiden zes categorieën van functies die vrijwilligersweek kan vervullen voor het individu. Bridges-Karr en Van de Bosch hebben hier één motief aan toegevoegd, namelijk pleziergerichte motieven. De volgende zeven motivatiecategorieën kunnen daardoor worden onderscheiden:

1. Pleziergerichte motieven: Door vrijwilligerswerk kan men plezier en genot ervaren. De pleziergerichte motieven zijn van groot belang, vooral onder jongeren.
2. Carrièregerichte motieven: Vrijwilligerswerk biedt een kans om ervaringen, vaardigheden en contacten op te doen die de (toekomstige) carrière op de arbeidsmarkt kunnen bevorderen.

¹⁸ Bron: Van den Bosch & Boss, 2009.

¹⁹ Bron: Clary e.a., 1998.

3. Normatieve motieven: Vrijwilligerswerk is een manier waarop mensen voor hen belangrijke normen en waarden uit kunnen dragen.
4. Sociale motieven: Vrijwilligerswerk kan bestaande sociale contacten verdiepen of versterken en geeft een kans om in activiteiten mee te doen die belangrijk zijn voor significante anderen.
5. Leermotieven: Vrijwilligerswerk biedt een kans nieuwe (leer)ervaringen op te doen en bestaande kennis en vaardigheden te oefenen en te vergroten.
6. Kwaliteitsmotieven: Vrijwilligerswerk biedt kansen voor persoonlijke groei en een verhoogde levenskwaliteit.
7. Beschermingsmotieven: Vrijwilligerswerk kan een manier zijn om negatieve omstandigheden, ervaringen of gevoelens te ontlopen of deze te verminderen.²⁰

2. Voorwaarden voor succesvol werken met jonge vrijwilligers

Van den Bosch en Kamerbeek (2009) hebben een sneltest voor vrijwilligersorganisaties ontwikkeld, die laat zien of een organisatie voldoet aan de voorwaarden om succesvol met jongeren te kunnen werken. De test wijst uit in welke mate de organisatie aantrekkelijk en toegankelijk is voor jongeren en geeft aanwijzingen wat er nog moet gebeuren om succesvol met jonge vrijwilligers aan de slag te kunnen gaan. De sneltest gaat uit van de volgende voorwaarden:

- Een vrijwilligersorganisatie moet weten waarom zij met jongeren wilt werken. Het doel om met jongeren te werken bepaalt de vorm en inhoud van de activiteiten.
- Iedereen binnen de organisatie moet weten dat en waarom de organisatie met jonge vrijwilligers wil werken. Jonge vrijwilligers vragen wellicht om specifieke eisen aan de begeleiding en de uit te voeren taken. Iedereen moet hier van op de hoogte zijn en bereid zijn hierin te investeren.
- De organisatie moet activiteiten aanbieden die aansluiten bij de interesses en leefwereld van jongeren. De activiteiten zijn concreet en hebben een duidelijk resultaat. Jonge vrijwilligers zijn gemotiveerd als ze activiteiten mogen doen die ze leuk vinden en waar ze goed in zijn of van kunnen leren. Een organisatie moet dus een gevarieerd en concreet aanbod aanbieden.
- Organisaties kunnen niet vanzelfsprekend uitgaan van structurele inzet van jonge vrijwilligers. Jongeren zijn druk en hebben nog een hele wereld te ontdekken. Het past niet bij hun leefstijl om langere tijd hetzelfde te doen. Jongeren willen leren, experimenteren en nieuwe dingen ervaren. Een organisatie moet zich hier van bewust zijn en er rekening mee houden dat de kans klein is dat jongeren zich langdurig voor de organisatie inzetten. Organisaties kunnen hier op inspelen door diverse klussen aan te bieden die weinig inwerktijd vragen en die de jongeren de kans geven te leren en te groeien.
- Organisaties moeten met jongeren communiceren op een manier die aansluit bij jongeren. De meeste jongeren zijn veel en vaak digitaal actief. Via de telefoon is voor veel jongeren internet binnen handbereik. Ze gebruiken email, sms, twitter, hyves, facebook en andere media om te communiceren. Een organisatie moet hier van op de hoogte zijn en hier actief gebruik van maken.

²⁰ Bron: Bridges-Karr & Van de Bosch, 2008.

- Vrijwilligerswerk gaat voor jongeren niet alleen om de uit te voeren activiteiten, maar om het geheel, de ervaring die een jongere meemaakt. Organisaties moeten jongeren niet alleen vertellen wat ze gaan doen, maar ook waarom en waar het toe bijdraagt.
- Jongeren die vrijwilliger worden krijgen een vaste contactpersoon die de jongeren wegwijs maakt in de organisatie en waarbij de jongere terecht kan met vragen. Iedereen binnen een organisatie moet zijn best doen om een jongere welkom te laten voelen en te waarderen voor zijn inzet.
- Organisaties moeten jongeren de ruimte bieden om te leren, te experimenteren en eigen initiatief te nemen. Dit kost tijd en energie en jongeren kunnen fouten maken. De organisatie moet hierbij een coachende houding aannemen en jongeren steunen in het nemen van initiatieven.
- De organisatie spreekt haar waardering uit voor de inzet van jongeren. Zowel voor vrijwilligers die kleine eenmalige klussen doen als voor dagelijkse vrijwilligers. De organisatie heeft nagedacht over een gepaste beloning en sluit aan bij de individuele motivaties van de vrijwilliger.
- Een organisatie moet contact houden met jongeren als ze niet meer actief zijn en moet weten waarom jongeren niet meer actief zijn binnen de organisatie. Jongeren weten dat ze altijd welkom zijn bij de organisatie en de organisatie heeft hen gevraagd op de reservelijst te staan. Een organisatie houdt de jongeren op de hoogte van haar activiteiten via sociale netwerken.²¹

3. Vasthouden van jonge vrijwilligers

Bij het motiveren van jongeren is het belangrijk in acht te nemen wat jongeren aanspreekt en wat niet.

Stimulerende factoren zijn:

- Jongeren vinden het leuk contact te hebben met andere jongeren en onderling ervaringen uit te wisselen. Bij de vrijwilligersactiviteiten en waarderingsactiviteiten moet hier aandacht voor zijn.
- Kunnen kiezen is een belangrijk aandachtspunt voor jongeren. Jongeren willen meedenken en meepraten. Jongeren binden zich beter aan de organisatie als ze betrokken worden in het beslissingsproces en hier invloed op hebben uitgeoefend.
- Het is voor jongeren niet altijd even makkelijk in te zien wat ze geleerd hebben, hoever ze gekomen zijn en wat ze allemaal bereikt hebben. Een organisatie kan samen met de jongeren evalueren, hen feedback geven en de vorderingen duidelijk benoemen.

Demotiverende factoren zijn:

- Jongeren moeten niet te lang hoeven te wachten op een plek of activiteit. Wanneer ze te lang moeten wachten hebben ze alweer een andere invulling voor hun tijd gevonden. De organisatie is ze dan kwijt en jongeren hebben een slechte indruk gekregen van de organisatie.
- Wanneer jongeren reageren op een vacature, moet er ook plek voor hen zijn. De motivatie van jongeren voor vrijwilligerswerk daalt als zij reageren op een

²¹ Van den Bosch & Kamerbeek, 2009.

vacature, maar er geen plek meer voor hen is. Voordat er een wervingsactie wordt opgezet, moeten er voldoende activiteiten voor hen zijn bedacht.

- Wanneer het vaag is wat een jongere kan doen, wanneer hij aan de slag kan, of als het onduidelijk is aan wie hij zijn vragen voor kan leggen, is een jongere snel weg. Een organisatie moet van te voren bedacht hebben hoe een jongere kennis maakt met de organisatie en wat er gedaan kan worden.²²

Onderzoek naar motivatie en beloning van vrijwilligerswerk laat zien dat vrijwilligers langer actief blijven als de activiteiten die zij doen en de erkenning, waardering en beloning die zij daarvoor krijgen goed aansluiten bij hun motivatie. Het is dus belangrijk dat een organisatie zich interesseert in een jongere en zo kan aansluiten bij zijn motivatie, zodat de jongere gemotiveerd blijft.

Om de kans te vergroten jongeren te behouden als vrijwilliger moet een organisatie laten zien dat vrijwilligerswerk loont, juist is en leuk is. Want dat zijn de voornaamste redenen dat jongeren dit werk doen. Van den Bosch en Boss (2009) beschrijven hoe organisaties dit kunnen doen.

- *Laat zien dat het juist is:* Jongeren die om deze reden vrijwilligerswerk doen, doen dit omdat dit gestimuleerd wordt vanuit de opvoeding of omdat het vrijwilligerswerk aansluit bij hun interesse. Denk bijvoorbeeld aan een jongeren die vrijwilliger is voor Amnesty International, omdat hij veel belang hecht aan mensenrechten. Een organisatie kan deze motivatie blijven voeden door bijvoorbeeld de resultaten van de inzet zichtbaar te maken, jongeren te laten ervaren dat de cliënt en de organisatie diens inzet waardeert en bijvoorbeeld successen te vieren.
- *Zorg dat het leuk blijft:* Jongeren vinden vrijwilligerswerk leuk omdat het een plek biedt om nieuwe mensen te leren kennen, nieuwe dingen te leren, kansen biedt voor persoonlijke groei en bijvoorbeeld sociale contacten versterkt. De groep waarin jongeren vrijwilligerswerk doen en de activiteiten die ze mogen doen zijn hierbij erg belangrijk. Een organisatie moet hier oog voor hebben. Deze kant van het vrijwilligerswerk moet verzorgd blijven. Wat leuk is, is vaak subjectief, daarom is het belangrijk interesse te tonen in jongeren en hen persoonlijke aandacht te geven. Daarnaast zijn uitstapjes in groepsverband en mogelijkheden om te groeien binnen de organisatie aspecten die jongeren leuk vinden.
- *Laat zien dat het loont:* Vrijwilligerswerk biedt jongeren de kans om ervaringen, vaardigheden en contacten op te doen. Dit is in sommige gevallen beter zichtbaar dan de andere. Een organisatie kan een jongeren daarom ondersteunen om de leerervaring zichtbaar te maken voor zichzelf, door bijvoorbeeld training op maat, coaching en intervisie. Jongeren vinden het over het algemeen leuk om te leren en een organisatie kan hierop inspelen. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een beloning als certificaat, vergoeding of attentie.²³

²² Bron: Van den Bosch & Boss, 2009.

²³ Bron: Van den Bosch & Boss, 2009.

Volgens Van Steekelenburg (Movisie) wordt de vraag *'what's in it for me?'* steeds belangrijker voor jongeren. Dit kan bijvoorbeeld gaan om nuttige werkervaring, handige contacten voor later of gratis toegang tot een festival. Organisaties zouden daar meer op kunnen inspelen in hun werving naar jonge vrijwilligers. Ze moeten naast het belang van het vrijwilligerswerk, expliciet aangeven wat het vrijwilligerswerk voor de jongeren oplevert.²⁴

²⁴ Volkskrant 2-11-2010 'Als vrijwilliger heb je een voorsprong'.

Bijlage 2. Lijst van respondenten

- Dhr. en Mevr. Aardoom, Stichting Vlinders.
- Dhr. J. den Biggelaar, beleidsmedewerker gemeente Tiel.
- Dhr. A. Faber, beleidsmedewerker gemeente Tiel.
- Mevr. J. Groeneveld, kringloopwinkel Secunda.
- Mevr. A. Haddouch, coördinator vrijwilligerssteunpunt Tiel.
- Mevr. I. Hendriks, verpleeghuis Vrijthof.
- Dhr. R. Hoorn, coördinator maatschappelijke stage RSG Lingecollege locatie Heiligestraat.
- Mevr. M. Jansen, voormalig stagemakelaar Mozaiek Welzijnsdiensten.
- Dhr. H. de Jong, directeur Mozaiek Welzijnsdiensten.
- Dhr. B. de Klein, jongerenwerker Mozaiek Welzijnsdiensten.
- Dhr. M. Martens, directeur Sportfriends.
- Dhr. M. Poulis, voetbalvereniging Theole.
- Mevr. L. Steenhof, stagemakelaar Sportfriends.
- Mevr. M. van Toorn, beleidsmedewerker gemeente Tiel.
- Dhr. B. Tutert, coördinator maatschappelijke stage RSG Lingecollege locatie Teisterbantlaan.

Bijlage 3. Taakverdeling

De gemeente Tiel, het RSG Lingecollege en de stagemakelaar hebben de volgende taakverdeling afgesproken:

Gemeente

- A. Scheppen van randvoorwaarden voor de verdere ontwikkeling van de makelaarsfunctie.
- B. Kopen en (laten) beheren van ICT-systemen.
- C. Contact en samenwerking tussen gemeenten, maatschappelijke stagemakelaars en scholen coördineren.
- D. Regionale afspraken maken over de financiering van de maatschappelijke stagemakelaar.
- E. Regionale afspraken maken over het faciliteren stageplekken.
- F. Bevorderen dat stagiair van nu vrijwilliger van de toekomst wordt.
- G. Public Relations rond MaS.

Stagebiedende organisatie

- A. Genereren en aanbieden van stageplaatsen.
- B. Bedenken van leuke en goede stage opdrachten voor leerlingen.
- C. Leerling begeleiden tijdens de stageperiode.
- D. Veiligheid van de leerling garanderen.

Scholen

- A. Kopen en beheren van ICT-systemen.
Eisen en randvoorwaarden. De makelaar kan hierbij ondersteunen.
- B. Instelling van goed bereikbare stage coördinatoren.
Per schoollocatie, die dient als eerste aanspreekpunt voor interne en externe partijen.
- C. Planning/ inbedding MaS in curriculum.
Opstellen en jaarlijks evalueren van invoeringsplan met meerjarenplanning en jaarplanning in overleg met de makelaar.
- D. Verzekeren leerlingen tijdens de stages.
- E. Bepalen kaders en periodiek evalueren van de stages/ stageplaatsen.
- F. Informeren ouders, docenten/ mentoren over doel en werkwijze maatschappelijke stages.
- G. Informeren van de scholieren.
De scholen zorgen dat leerlingen weten dat ze een maatschappelijke stage moeten volgen, wat het doel hiervan is, hoe dit geregeld is binnen school en aan welke randvoorwaarden voldaan moet worden. De makelaar kan hierin ondersteunen.
- H. Leerlingen helpen kiezen.
Rekening houdende met individuele mogelijkheden. Grote inbreng van de docenten is gewenst omdat zij de leerlingen het beste kennen.
- I. Stage opdrachten bedenken.

De school bedenkt stageopdrachten voor (groepen) leerlingen en zorgt voor de uitwerking van externe stageopdrachten. De stagemakelaar kan hier ondersteuning bij bieden.

J. Goedkeuren van stageplaatsen.

De stages die gevonden worden door leerlingen zelf en door het vrijwilligerssteunpunt worden binnen 1 week goedgekeurd door de scholen a.d.h.v. duidelijke criteria alvorens er leerlingen naar toe gaan. Ook hierin kan de stagemakelaar desgewenst een ondersteunende rol spelen. Zeker bij het aanbieden van nieuwe stagevormen is het vastleggen van criteria belangrijk.

K. Stage contracten opstellen.

Het is de taak van de scholen om te zorgen dat er één juridisch goed stagecontract komt, waarin taken en verantwoordelijkheden van school en stagebieder t.a.v. de veiligheid, aansprakelijkheid en begeleiding van leerlingen is opgenomen. De school zorgt dat alle leerlingen een getekend stagecontract hebben vóór start.

L. Bewaken afspraken leerling-organisatie binnen 1 week na goedkeuring stageplaats.

Na het goedkeuren van een stageplaats door school, is het wenselijk dat de school controleert dat de leerling binnen 1 week daadwerkelijk afspraken heeft gemaakt met de stagebieder. Dit om stagebieders duidelijkheid te geven t.b.v. hun eigen planning. Bij vacaturemarkten zijn alle stageplaatsen vooraf goedgekeurd en is het wenselijk om alle partijen (leerling, stagebieder en docent) direct een afschrift te geven van het contract.

M. Leerlingen die extra begeleiding nodig hebben begeleiden.

Leerlingen die moeilijk te plaatsen zijn of moeite hebben met sociaal gedrag kunnen door de school extra worden ondersteund bij het kiezen van de stage. De school kan het stageadres ook voorbereiden op de komst van de leerling. Dit in samenwerking met de makelaar.

N. Problemen met leerlingen op stageplek begeleiden.

Mochten er zich problemen voordoen op het stageadres doordat een leerling niet tevreden is, of de organisatie niet tevreden is, dan begeleidt de school dit. Hierin zit een stukje afstemming met de makelaar in het kader van relatiebeheer. De school kent de leerling het beste, de makelaar kent de stageorganisatie vaak goed.

O. Afronden stages met evaluatie van de stages en uitreiken van certificaat aan leerlingen.

De school zorgt ervoor dat de stages met de leerlingen worden geëvalueerd. Bij goed bevinden ontvangt de leerling een certificaat. Mocht uit de evaluatie naar voren komen dat sommige stageadressen niet goed lopen, dan wordt dit afgestemd met de makelaar. Deze kan dan contact opnemen met de organisaties.

P. Aanleveren vacatures die binnenkomen via school, o.a. via eigen netwerk leerlingen en beroepsstage-bureau.

De scholen hebben in sommige gevallen al enkele stageadressen beschikbaar en ook via het netwerk van de leerlingen komen ideeën binnen. Deze gegevens worden beschikbaar gesteld aan de MaS-makelaar voor de centrale databank met stageadressen. Dit draagt bij aan het overzicht en relatiebeheer door de MaS-coördinator.

Q. Public Relations rond MaS.

MaS-makelaar

- A. Samenwerking coördineren tussen alle partijen.
Het is van belang om de toeleiding van leerlingen naar maatschappelijke stages gedoseerd te laten plaatsvinden. Dit om te voorkomen dat ontvangende instellingen de toestroom aan leerlingen in bepaalde periodes niet aan kunnen en leerlingen geen stageplaats kunnen vinden. Daarom is het wenselijk dat de drie schoollocaties in onderlinge samenspraak een invoeringsplan met meerjarenplanning en jaarplanning opstellen en evalueren in overleg met de makelaar. Ook het afstemmen van beroepsstages is hierbij van belang.
- B. Afstemming met de beroeps stages.
Het stage bureau op vmbo-scholen regelt de beroepsstages die leerlingen moeten volgen. Het stagebureau heeft voor een deel overlappende contacten met die van de makelaar. Hier moet goede afstemming op komen zodat organisaties niet overvraagd worden. Het stagebureau zal de makelaar in dit verband 1x per kwartaal een overzicht van de lopende stages verstrekken.
- C. Informeren vrijwilligersorganisaties.
De makelaar zorgt er voor dat zoveel mogelijk organisaties bekend zijn met maatschappelijke stage, wat kaders en randvoorwaarden zijn en hoe/of zij daaraan kunnen meedoen. Dit via o.a. informatiemateriaal, bijeenkomsten en workshops.
- D. Het werven en beheren van stageplekken mede namens de gemeente en de scholen.
Uitgangspunt zijn de eisen en randvoorwaarden die de scholen aan stages stellen. Stageplekken die via school of leerlingen worden gevonden dienen te worden aangemeld bij de stagemakelaar.
- E. Ontwikkeling van nieuwe stagevormen.
In samenwerking met de school. In het kader van de schaalvergroting zal het onvermijdelijk zijn dat er meerdere stagevormen worden aangeboden.
- F. Het begeleiden van de organisaties bij het vormgeven van een goede stageplek.
Vrijwilligersorganisatie zullen begeleid moeten worden in het bedenken van geschikte stageplekken en de invulling van de begeleiding.
- G. Het formuleren van een aantrekkelijke vacature.
De makelaar ondersteunt de organisaties die een vacature beschikbaar stellen bij het aantrekkelijk formuleren en aanbieden van de activiteit.
- H. Het verzamelen van vacatures in een ICT-systeem.
De makelaar zorgt ervoor dat alle bestaande vacatures worden ingevoerd binnen het ICT-systeem. Dit zorgt ervoor dat er een centraal overzicht is van vacatures en stageorganisaties. De vrijwilligerscentrale doet het applicatiebeheer.
- I. Helpen bij het bemiddelen van leerlingen die extra begeleiding nodig hebben.
Waar de scholen de leerlingen het beste kennen, kent de makelaar/het Vrijwilligerssteunpunt de organisaties het beste. Zij kunnen helpen zoeken naar een organisatie die open staat voor leerlingen die extra begeleiding nodig hebben. Dit zal in samenwerking zijn met de school.
- J. Het trainen en begeleiden van de organisaties bij het omgaan met jongeren.

Voor veel organisaties is het erg wennen om met jongeren aan de slag te gaan. Wat kun je jongeren wel en niet laten doen, welke verantwoordelijkheden kunnen ze aan en welke begeleiding hebben ze nodig. De makelaar ontwikkelt een cursusaanbod.

K. Helpdeskfunctie voor organisaties.

De makelaar zorgt er voor dat organisaties met vragen en opmerkingen ten aanzien van de maatschappelijke stage geholpen worden.

Meedenken met organisaties hoe ze jongeren enthousiast kunnen maken om zich in te schrijven als vrijwilliger na de stage.

De makelaar helpt organisaties bij het klaar maken van hun organisatie voor jongeren. Hoe zorg je dat jongeren zich thuis voelen in jouw organisatie en wat kun je doen om de jongeren enthousiast te maken voor de doelstellingen van je organisatie.

L. Het evalueren van maatschappelijke stage.

De makelaar zorgt er samen met de scholen voor dat de stageorganisaties kunnen aangeven hoe ze de stages hebben ervaren, wat er goed ging en wat verbeterd kan worden. Dit komt de kwaliteit van de stage ten goede. Ook kan de makelaar actie ondernemen als een organisatie niet tevreden is om afhaken te voorkomen.

M. Rapportages voor de stuurgroep maken.

De makelaar verzorgt een halfjaarlijkse evaluatie van de maatschappelijke stages.

R. Public Relations rond MaS.

Bijlage 4. Criteria voor een stageplek

De maatschappelijke stageplaatsen voor leerlingen van het RSG Lingecollege moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Het moet een maatschappelijke stage zijn en geen beroepsstage. Een leerling doet een maatschappelijke stage binnen een vrijwilligersorganisatie of professionele non-profitorganisatie of voor een maatschappelijke activiteit van burgers.
- De stageverplichting is 30-uren (opdracht en tijd moeten op elkaar afgestemd zijn).
- De stage is onbetaald.
- De stage valt buiten de schooltijden.

Bijlage 5. Literatuur en documentatie

Bridges Karr, L. en A. van den Boss, *Ze zijn geweldig! Maar waarom eigenlijk?*, Movisie, Utrecht, juni 2008.

Bridges Karr, L., *Jongeren en vrijwilligerswerk: een verhaal over motivatie*. In *Vrijwillige Inzet Onderzocht*, 2(2): p.47-56, 2005.

Centraal Bureau voor de Statistiek, *Gemeente op maat 09*. Tiel, CBS, Den Haag/Heerlen, 2009.

Centraal Bureau voor de Statistiek, *Jaarrapport 2009. Landelijke Jeugdmonitor*, CBS, Den Haag/Heerlen, 2009.

Centraal Bureau voor de Statistiek, *Tendrapport 2010. Landelijke jeugdmonitor*, CBS, Den Haag/Heerlen, 2010.

Clary, E., R., A. Ridge, M. Stukas, J. Snyder, J. Copeland, J. Haugen en P. Miene, *Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach*. In: *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6): 1516-1531, 1998.

Dekker, P., J. de Hart en L. Faulk, *Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, juni 2007.

Houben-Van Herten, M. en S. Te Rielen, *Vrijwillige inzet 2010*, Den Haag/Heerlen, CBS, 2011.

Jansen, M. *Concept plan van aanpak 2010/2011. Maatschappelijke stages in Tiel*. Mozaïek Welzijnsdiensten, Tiel, maart 2011.

Mateman, H. en M. van der Meulen, *Verplicht vrijwillig? Effecten van maatschappelijke stage op de volunteerability van jongeren*. In: *Vrijwillige Inzet Onderzocht*, 4: p.121-130, 2007.

Mozaïek Welzijnsdiensten, *Kwartaalrapportage makelaar maatschappelijke stage*, week 1 t/m 13 2011.

Mozaïek Welzijnsdiensten, *Kwartaalrapportage makelaar maatschappelijke stage*, week 14 t/m 26 2011.

Mozaïek Welzijnsdiensten, *Opdrachtformulering Vrijwilligerssteunpunt*, datum onbekend.

Pronexus, *Bevolkingsprognose & Etniciteitsprognose 2009 t/m 2029*, Gemeente Tiel. Eindhoven, september 2009.

The Gallup Organization, *Flash Eurobarometer 319a: Youth on the move. Analytical report*, European Commission, mei 2011.

Timmermans, S., *Als vrijwilliger heb je een voorsprong*, Volkskrant, 2-11-2010.

Van den Bosch, A. en E-M Boss, *Motiveren is maatwerk. Beloning en motivatie voor jonge vrijwilligers*, Movisie, Utrecht, december 2009.

Van den Bosch, A. en S. Kamerbeek, *Klaar voor jongeren? De sneltest voor vrijwilligersorganisaties*, Movisie, Utrecht, december 2009.

Van Steekelenburg, I., *Een belevenis creëren. Maar van uw vrijwilligersactiviteit een belevenis voor jongeren*, Movisie, Utrecht, december 2009.

Van Steekelenburg, I. en D. L'abée, *Verover de jongerenmarkt!* In: *SPORT bestuur & management*, Movisie, Utrecht, februari/maart 2011.

Websites

- www.cbsstatline.nl
- www.gemeenteopmaat.nl
- www.maatschappelijkstage.nl
- www.movisie.nl
- www.nji.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.tiel.nl